

ИКОНОМИКА

брой 41 / септември 2014 г. / цена 5 лв.

**ЕКСКЛУЗИВНИ
ИНТЕРВЮТА**

**ЕКАТЕРИНА
ЗАХАРИЕВА**

**СИМЕОН
ДЯНКОВ**

Владислав Горанов:

**Доверието е
КЛЮЧЪТ за растежа**

ISSN 1314-376X

9 771314 376006 >

ECONOMYMAGAZINE.BG

С НОВА ВИЗИЯ В МРЕЖАТА

Четете на EconomyMagazine.bg пълния архив на списание Икономика на български, руски и английски език

КМЕТА.BG

DAARRIK

Представят:

*ГРАДОНАЧАЛНИЦИ ИЗБИРАТ ГРАДОНАЧАЛНИЦИ В
НАЦИОНАЛНИЯ КОНКУРС „КМЕТ НА ГОДИНАТА” 2014 Г.*

*264 БЪЛГАРСКИ КМЕТОВЕ ВЛИЗАТ В БИТКА ЗА ВТОРА ПОРЕДНА
ГОДИНА, ЗА ДА ИЗБЕРАТ НАЙ-ЗАСЛУЖИЛИТЕ СРЕД ТЯХ.*

с любезното съдействие на:

www.kmeta.bg

ИКОНОМИКА

БРОЙ 41
СЕПТЕМВРИ 2014

8 | ТЕ ГОВОРЯТ

България -
системен дефект

24 | ИНТЕРВЮ

Владислав
Горанов:
Доверието
е ключът за
растежа

30 | УПРАВЛЕНИЕ

Екатерина
Захариева:
Държавата ще
се разплати с
бизнеса

34 | ФИНАНСИ

Симеон Дянков:
На политиците
не им стиска да
правят реформи

40 | ПОЛИТИКА

Какъв трябва
да е министър-
председателят?

42 | ПОРТФЕЙЛ

Време е за
финансов
омбудсман

46 | ПАЗАРИ

Кривото огледало
на българския
износ

50 | СТРАТЕГИЯ

Милен Керемедчиев:
България да
участва активно в
газовите преговори
Русия-ЕС

стр. 8-23

54 | СЕКТОР

Качествени горива и обслужване са решение за фирмите

Услугите ни са достъпни във
всички бензиностанции
„Газпром“ в Сърбия, Румъния,
България и Босна и Херцеговина,
казва Гергана Шейтанова,
мениджър Корпоративни
клиенти на
НИС „Петрол“ ЕООД

56 | РЕФОРМА

Доплащането в болниците трябва да се регламентира

Здравеопазването има
нужда от 15-20-годишна
концепция, казва
д-р Костадин Ангелов, директор
на Александровска болница

60 | АГРО

Десислава Танева:
Необходима
е подкрепа
за малките
фермери

64 | Невъзможната
био България

68 | НОУ-ХАУ

Най-бързият
път до
иновациите

72 | ПРЕДПРИЕМАЧ

Портфейлът
на бъдещето

76 | ИНФРАСТРУКТУРА

Пристанищата
с георгафска
информационна
система

78 | ТРАНСПОРТ
Видеонаблюдение
пази гарите

НКЖИ изгражда нови камери и повишава сигурността на пътници и товари

80 | МИСИЯ
Полетът
на ЯТОТО

Новата социална мрежа прави експеримент с иновацията „възобновяеми реклами“

82 | ОПИТ
Стълба към
познанието

Специализираните лагери и зелени училища имат неизползван потенциал за развиването на нови умения

стр. 116-121

84 | ОБУЧЕНИЕ
Възраждането на сугестопедията

88 | ДИЗАЙН
Майстори на пространството
92 | ИГРА на светлина

96 | ТЕХНОЛОГИИ
Девалвира ли културата на споделеното финансиране
100 | СБЛЪСЪК на реалности

102 | НАУКА
Google ще картографира човешкото тяло

104 | ТЕСТ ДРАЙВ
Golf TGI - икономичен, но динамичен

106 | ЛИДЕРИ
Елизабет Холмс – новатор в биотехнологиите

108 | ПРОБИВ
Литва се сдоби с първи милиардер

110 | ХАЙЛАЙФ
Рихард Лугнер - милионерът плейбой

113 | ВАКАНЦИЯ
Морски изкушения в Лъки Банско

114 | ГАЛЕРИЯ
Късчета време

116 | ПЪТЕШЕСТВИЕ
Мианмар – дом на Буда

РЕДАКЦИОННО

Рестарт на системата

Време ли е за рестарт на системата у нас? Този въпрос си задава почти всеки българин, след като преживя 25 години преход, който не доведе до желаната промяна. Старата система бе разтурена по негодност, а за четвърт век така и не се появи нещо безспорно по-добро. България остава най-бедната страна в ЕС, социалните, икономическите и демографските тенденции звучат страховито. Хроничен проблем са загубата на перспектива за хората и липса на лидери, които с действията си да върнат надеждата у българите. Освен с икономическите и социалните предизвикателства управляващите трябва да се справят и с кризата в доверието към всички институции и самата държава. На този фон резонно идва въпросът време ли е за тотална промяна и рестарт на системата, която от години изглежда с дълбок системен дефект. За да направят „диагноза“ за състоянието на страната и да предпишат възможните „лекарства“, се обрнахме към доказани професионалисти с безспорен авторитет в своите сфери на работа и в обществото.

Отговори на въпросите как по-добре да се управлява държавата дават в специални интервюта за „Икономика“ и служебният вицепремиер Екатерина Захариева, и експерт-аналитикът министър Симеон Дянков. На страниците ни дебютират проф. д-р Людмил Георгиев от НБУ, директорът на Александровска болница д-р Костадин Ангелов, бившият зам.-министър на външните работи и на икономиката Милен Керемедчиев.

Ще откриете и историите за успеха на няколко предприемачи, които вдъхновяват.

Приятно четене!

НЕВЕНА МИРЧЕВА, главен редактор

До 200 хил. евро инвестиции за технологични стартапи

Фондът за сийг инвестиции LAUNCHub отвори седмия си апликационен прозорец за кандидатстване на стартиращи компании от сектора на информационните и комуникационните технологии. Процедурата за кандидатстване ще бъде отворена на сайта на фонда от 28 септември и ще продължи до втората половина на месец октомври.

Предимство при разглеждане на апликациите ще имат компании с вече изградени екипи, познаващи отлично пазара и потребителите, към които са насочени. В инвестиционния фокус на фонда са стартапи, занимаващи се с криптовалутата Bitcoin, иновации в сферата на здравеопазването, облачните технологии и др.

Кулминацията на процеса на

селекция ще бъде т.нар. „long weekend“ през втората половина на месец октомври, когато одобрените кандидати ще представят проектите си на живо и ще получат възможността да бъдат одобрени за сийг инвестиция. Най-високо оценените проекти ще получат финансиране до 200 000 евро срещу дялово участие.

От създаването си през 2012 година LAUNCHub е инвестирал близо 3 млн. евро в стартиращи екипи от дигиталната сфера. Фондът управлява 9 млн. евро по инструментта „Entrepreneurship Acceleration and Seed Financing“ от съвместната инициатива JEREMIE на Европейския инвестиционен фонд и Европейската комисия. [И](#)

Инвестираме във вашето бъдеще

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд за регионално развитие
Кохезионен фонд

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА 2007-2013 г.

Решения за по-добър живот

ИЗГРАДЕНИ СА РАЗСАДНИЦИ В ПОМОЩ НА ОПАЗВАНЕТО НА ЗАСТРАШЕНИ РАСТИТЕЛНИ ВИДОВЕ

С изпълнението на дейности по проекти, финансирани по приоритетна ос 3 „Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие“ на Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.“, се осигурява опазването и подобряването на състоянието както на местообитанията на защитени от закона растения и животни, така и на самите видове.

Използван подход в тази насока е създаването на разсадници в рамките на защитените територии. Изграждането им е необходимо в повечето случаи поради липсата на друг източник на генетичен и посадъчен материал извън защитената територия, в която се среща видът. Растителните видове, които се отглеждат в разсадници-

те са защитени видове по Закона за биологичното разнообразие и са включени в Червената книга на Р България.

Първият на Балканския полуостров специализиран разсадник-генетична банка в защитена територия се намира в Природен парк „Странджа“. Той се изгражда със средства от Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.“ и е на стойност малко над 600 хил. лв. Това е единственият подобен разсадник в защитена територия в България, в който е въведена иновативна практика на ex-situ „извън находището“. Целта на проекта е опазване и възстановяване на популациите на единадесет застрашени растителни вида на територията на Природен парк

„Странджа“. Дирекцията на парка предвижда разсадникът да бъде и място за провеждане на студентски практики и да се приемат ученически групи с изпълнението на втория си проект по програмата – „Устойчиво управление и устройство на Природен парк Странджа“.

На територията на Природен парк „Врачански Балкан“ от 2012 г. е изграден многофункционален център със семенна банка и разсадник с работни помещения – лаборатории за изследване и консервация на семена, маточници и резници от редки планински видове. Центърът се намира в „Горски дом“, разположен в географския център на парка. Съхранените семена в генната банка на „Врачански балкан“ ще бъдат използвани

за възстановяване на някои от набяганите видове и в други природни паркове в страната, докато там също бъдат изградени подобни консервационни центрове по други проекти на Оперативната програма „Околна среда“.

С успешното размножаване и връщане на застрашени растителни видове в техните естествени местообитания, в границите на защитените територии, се подобрява природозащитното им състояние и състоянието на екосистемите, в които те участват. Добра възможност за надграждане на резултатите по проектите е използването им за формиране на обществено съзнание, което цени природните ресурси и ги използва по устойчив начин.

ЛЮБИМАТА ИГРА СЕ ЗАВРЪЩА С НОВИ

100 000

ЛИТРА БЕЗПЛАТНО!

НА БЕНЗИНОСТАНЦИИ **ЛУКОЙЛ**

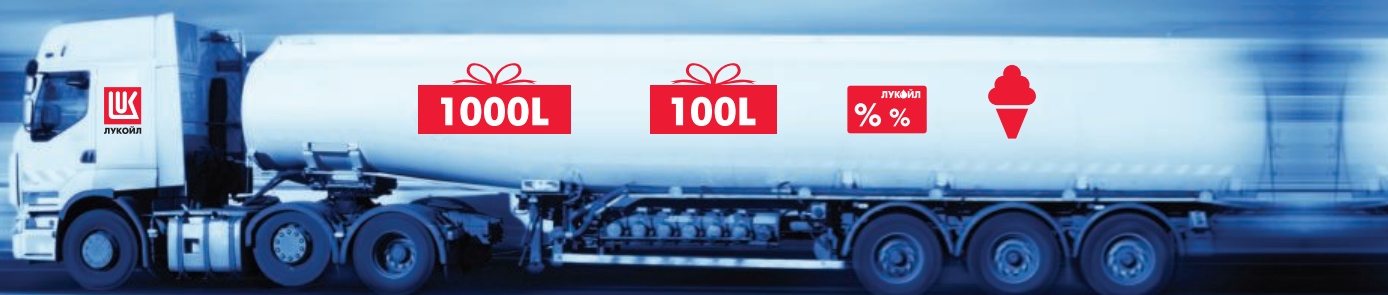
ИГРАЙ С НАС И СПЕЧЕЛИ!

- 50 карти x 1000 литра
безплатно гориво
- 500 карти x 100 литра
безплатно гориво
- 50 000
сладоледа
- 25 000 клубни карти за
зареждане с отстъпка

И ОЩЕ ЛЕТНИ ИЗНЕНАДИ

ОТ 8 АВГУСТ

САМО НА БЕНЗИНОСТАНЦИИ **ЛУКОЙЛ**

ТЕ ГОВОРЯТ

**Най-страшното е, че политиците
не се ангажират да намерят нови
икономически перспективи за страната**

БЪЛГАРИЯ - СИСТЕМЕН ДЕФЕКТ

ТЕ ГОВОРЯТ

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Всеки път, когато се назначава ново правителство, чуваме все по-впечатляващи биографии на хора, завършили най-престижни университети по света. Но защо ли в края на тяхното управление няма постижения, с които страната да се похвали? Този въпрос все по-често го задават хора, загрижени за непрекъснато влошаващото се социално-икономическо състояние на България.

Питат се защо ли, след като старата система по непригодност бе разтурена, на нейно място за четвърт век така и не се появи

НЕЩО ПО-ДОБРО

България остава най-бедната страна в Европейския съюз. Това ли е страната, в която искаме да живеем? Все повече хора дават отговор по свой начин - като стягат куфарите и заминават. Ще подкрепим ли и самите ние тази тенденция...

Държавата е като змия, захапала опашката си. Вече втора година нормалното ѝ функциониране е блокирано и едва ли някой вярва, че по-редните избори са панацея. Те отдавна не решават проблеми, а само създават нови. Искаме ли наистина нещо по-добро за страната си, то

успехът на лечението на тежко болната държава първо ще зависи от правилно поставената диагноза, а после - от добре избраното лекарство и точната му доза. Хроничен проблем в България са загубата на перспектива за хората и липса на лидери, които с действията си да върнат надеждата у българите. Желанието за емиграция расте, тъй като тук все по-трудно се намира не просто подходяща реализация, а и препитание дори. Затова все повече стават хората, които виждат

СВЕТЛИНА В ТУНЕЛА ЕДВА ЗАД ГРАНИЦА

Докоро кризата бе някакво извинение за безпътицата, в която изпадна България, но вече няма съм-

Често изходът за младите е зад граница

нение, че на родна земя дефектите са станали системни. От средите на политиците и бизнеса ни внушават да приемем сегашното състояние като нова нормалност, но със сигурност безработицата и гладът не са най-добрият съветник в тази ситуация. Дефицитът на доверие е страшен, но още по-страшна е липсата на оптимизъм, че нещо по-добро предстои. При това е факт, че политиците изобщо не се ангажират със задачата да намерят нови икономически перспективи за България. Ценностите се сриват. Спомнете си например кога за последен път произнесохте с гордост името България. Думите родина и отечество съвсем се изпразниха от съдържание и ако опитате да ги изговорите, засягат на гърлото. И не глобализацията

ни е виновна за отчуждението от собствените ни корени.

Всичко това се доказва и от проучванията на общественото мнение. За 69% от българите положението в страната е

НЕПОНОСИМО, НЕТЪРПИМО

установи изследване на Институт „Отворено общество“, проведено през юни-юли 2014-а. В средата на годината едва 4% от населението намират ситуацията за добра. Оценките силно варират - хората в София, както и висшистите, са най-малко критични, докато при необразованите делът на песимистите е най-висок. Повече от половината от участниците в проучването смятат, че икономи-

ческата ситуация в България се е влошила. Около една трета не отчитат промяна. Според 65% от българите при правителството на Пламен Орешарски икономиката е зациклила. А почти половината от интервюираните корят неговия кабинет, че не е постигнал успех в нито една сфера. Доверието на българите както към държавните, така и към европейските институции остава слабо. Около 38% от запитаните вярват по-скоро на европейските институции, 14% все още не са загубили доверие във властта на национално ниво, а 22% не вярват на никого и нищо.

Освен с икономическите и социалните предизвикателства управляващите трябва да се справят с кризата в доверието.

Но и при поредните кагрови >

ТЕ ГОВОРЯТ

рокади в най-високите етажи на властта се убедихме, че не може да приемем желаното за действително. Безупречният личен морал и високо поставените национални цели съвсем не са част от ситото, през което минават кандидатите за държавни постове. „Някак си не съм се готвил за министър и може да се окаже, че има неща, които от моя страна са недоглеждани”, призна един от приелите такъв висок пост. За съжаление мнозина са готови да влязат във високите етажи на властта, без да са се готвили за това. А резултатите после само го потвърждават.

И още един синдром излезе наяве - всеки иска да има финансов комфорт в управлението, дори с цената на нарастващ държавен дълг, който обаче не създава принадлежна стойност. А защо ли вече забравихме това базово понятие... На

Всичките ни неволи има един универсален отговор:

ИКОНОМИКАТА, ГЛУПАКО!

Но колкото и през годините да припомняхме добре познатото мото, с което Бил Клинтън спечели президентските избори в САЩ през 1992 г., така и никоя политическа „сила” в България не го превърна в свой начин на действие. По тази причина проблемите все повече ще ни връхлитат, а изчезващата България все повече ще обеднява. Какво пък, и на това може да се намери решение. Пол Ромер, професорът по икономически науки в Нюйоркския университет, през 2009 г. създаде модел за хартови градове (Charter Cities), с които от застоя, бюрокрацията, корупцията може да се спасят цели държави. Убеден е, че това е начин всяка бедстваща страна да се измъкне от бедността, ако е хваната в капана на системата от лоши правила. В края на 2010 г. той успява да убеди в потенциала на идеята президента на

Хонгурас и Националният конгрес на страната гласува добавка към конституцията, която дава възможност да се създадат специални зони за развитие. Намерението е хартовият град да повтори успеха, който Хонконг постигна под британско управление. „Хонгурас е малка държава с големи проблеми и ако концепцията проработи тук, ще работи навсякъде”, вярва Пол Ромер. Ние обаче сме убедени, че за България все още има и по-добра перспектива от това да е опитно зайче, макар присъединяването ни в Клуба на богатите от ЕС и техните правила да не ни помогна да отлепим от гръното на бедността. Време е политиците да осъзнаят, че ако не гребем правилно и с упорство, ще потънем. Националното богатство, част от което е и добрият имидж на държавата, лесно се прахосва, но много трудно се създава.

По темата за държавата и промените сп. „Икономика” потърси за мнение личности с авторитет, които имат виждане за решаване на проблемите.

Много от възрастните хора са на ръба на оцеляването

Mr. & Mrs.
ИКОНОМИКА 2014
ОЧАКВАЙТЕ

Bulgaria business forum

Другото лице на бизнеса

Акад. Георги Марков:

Постиженията ни са под нашите възможности

Когато поставим икономиката в основата, тогава ще можем да спасим демографията, здравеопазването, образованието и науката

Георги Марков е роден през 1946 г. в Пловдив. Той е академик от 2008 г., професор по нова и съвременна история, автор на 16 монографии и на 210 студии и статии, директор на Института за исторически изследвания при БАН в периода 1993 – 2011 г.

Акад. Марков, политическата агония в България доведе до предсрочни избори. Каква „диагноза“ ще поставите на състоянието на държавата, до което стигнахме в резултат на „успешни“ и неуспешни управленски мандати?

- При демокрацията девизът е „Държавата - това сме ние“, следователно от нас зависи дали и как да я изправим на крака. След 10 ноември 1989 г. площадите бяха изпълнени с опиянени от свободата на словото хора, които се надяваха да живеят „тук и сега“ по-добре от преди. Когато това не се случи за мнозинството от българския народ, тогава над милион предимно млади българи последователно се преселиха във вече уредените държави. Това е тежка присъда за бъдещето на българската държава, която не можахме да превърнем в привлекателно място за живеене. Когато обществото е болно, не е възможно да имаме здрава и „нормална“ държава, така че е крайно необходимо първо да излекуваме неговите недъзи.

- **Къде сме днес като постижения, стремежи и имидж на страната?**

- Човек не може да изпитва национална гордост или поне да има някак-

во приемливо самочувствие, когато непрекъснато ни наричат „най-бедните“ в Европейския съюз, а на Британските острови дори ни поставят по-голу от бившите си колонии. За жалост, днес постиженията ни са по-малко от възможностите, защото сме поставени в „периферията“ на Европейския съюз, чиято външна граница сме задължени да опазим от „нашествието на новите варвари“ и да настаняваме в лагери успелите да проникнат в неговите предели. България има висока геополитическа цена, но нейните политици я отстъпиха почти безплатно за безсрочно ползване на своите опекуни. Не е вярно, че Република България е „малка страна“, поради което била длъжна да изпълнява наредбите отвън. Унгария също не е голяма държава, но стремежите на нейните достойни държавници я правят колкото и обругавана, толкова и уважавана в Брюксел и по света.

- **Как преценявате нивото на политическата класа?**

- В епохата на Третото българско царство имаше „политически елит“, при Народна република България се наричаше „висша номенклатура“, а днес кой знае защо политиците се самоназовават „политическа класа“. Явно те

все още не могат да се отърсят от последиците на „класовата борба“. До 10 ноември 1989 г. Партията готвеше кадри за своето уж „вечно“ управление, а после щедро ги предгостави за ползване и на новите политически сили. По-нататък във властта попаднаха и случайни хора, които обсебени от нейния наркотик, си въобразиха, че ще управляват тълго и „ползотворно“ предимно за себе си. „Суверенът“ обаче не им позволи да надхвърлят един четиригодишен мандат и редовно ги пращаше в опозиция. От историята знаем, че в „политиката няма морал“, но все пак трябва да има и морални политици, за да направим сравнение. Ниското ниво на „политическата класа“ започва от липсата на морал, а после - на лични качества и висок професионализъм. Един политик е длъжен да различава парламента от кръчмата и да мисли, преди да говори, защото скудоумието поражда празнословие.

- **Защо днес повече от всякога липсва „пазар“ на идеи, свързани с по-обнадеждаваща перспектива за България?**

- Преди „промените“ България бе изцяло в зоната на комунистическите

”

България има висока геополитическа цена, но нейните политици я отстъпиха почти безплатно за безсрочно ползване на своите опекуни

“

идеи, а после я подчиниха напълно на либерализма, все вносни чужди идеи на нашия тесен „пазар“. Крайното им прилагане обаче не води до положителни резултати. Докато преди частната собственост бе мръсна гума, то сега „държавата е лош стопанин“ и „всичко е за проган“. Да, но когато започнат да фалират частните банки, самите капиталисти се молят за тяхната спасителна национализация и трескаво питат: „Има ли държавата?“ Неолибералният фундаментализъм напомня за Коминтерна, но с друг девиз: „Капиталите нямат отечество“. В Царство България железниците, мините и електрическите централи са държавни, защото става дума за социална политика. Преди години един покоен вече виден приватизатор неуморно повтаряше, че „едно нещо струва толкова, колкото дадат за него“. Държавни активи за милиарди бяха продадени за „жълти стотинки“ на когото трябва съгласно криворазбраните и приложени слепешком либерални идеи, които не търпят никаква конкуренция. Преди четвърт век Фукуяма твърдеше като Ленин за „висшия стадий - комунизма“, че с победата на либералната демокрация „в целия свят“ бил настъпил „краят на историята“, но тя за щастие продължава и ще продължава дори и след Съединените американски щати.

- Как се оставихме да влезем в матрицата на пълната разруха и безизходица и след деиндустриализацията, която беше направена, какъв е пътят напред?

- Когато няма разум, то поне трябва да се прояви инстинктът за национално самосъхранение. Ако преди комунистите се оправдаваха, че рушат, за да строят „на чисто“, то от 25 години насам – едно поколение време в историята, в нашето иначе красиво Отечество се краде или руши като „за последно“, ако изключим бетоноране-

то на Черноморието. Не е „носталгия по комунизма“ да си спомняш за електрокарите и компютрите, както не е „черногледство“ да откриваш „ментета“ от сиренето до депутатите. Малцина знаят, че български учени са помагали за създаването на „Нокиа“ в „малка“ Финландия, а днес пропаднахме от „циганска“ до „българска работа“. Докато все още не сме останали без „изтичащите мозъци“, ние, българите, трябва да се обединим около националния идеал за общото спасение, като преодолеем двете отрицателни черти на нашата народопсихология – индивидуализмът и nihilизмът. Не е възможно да си щастлив сред високите зидове на палата, когато наоколо гъмжи от ровещи в кофите за боклук. И не казвай, преди да ти предложат нещо смислено: „От това нищо няма да излезе!“

- При сегашния икономически, финансов и демографски срив се очертават хронични проблеми на здравната и пенсионната система, на публичните финанси. Има ли решение?

- Историята ни учи, че сме преодолели много стопански и финансови кризи, но не сме изпадали в такава демографска катастрофа, може би с изключение на османското завоева-

ние през XV век, когато „живите завиждат на мъртвите“. Неотложно е, ако вече не сме и невъзвратно закъснели, да задържим младите тук в Отечеството и да създадем условия за връщане на поне съществена част от икономическите емигранти. За жалост, ние, българите, сме поразени и от нравствена разруха, защото се унищожават доказани ценности, но не се създават други. Семейството като основна институция е пред изчезване, а с това се подравя и основата на обществото. Повечето от половината родени днес са извънбрачни деца, а почти всички се възпитават като бъдещи емигранти. Отказваме се дори от имената на дедите си, като ги кръщаваме на герои от „сапунките“. Още „Железният канцлер“ Отто фон Бисмарк е учредил здравната система върху принципа на солидарността, а при пенсионната трябва да внесеш, за да получиш.

- Всяко зло за добро, казва народът. Кое е доброто, от което да се отпласнем?

- Нашенската поговорка „Всяко зло за добро“ е трудно разбираема, но според мен се отнася само за „по-малкото зло“ с поносима тежест. Всеки трябва да усети доброто в себе си, за да бъде общественополезен посвоему. Дарбата на личността се нуждае от среда за развитие, която другите без завист да оценят и признаят. Когато един човек се осъществява на своето поприще, той ще спомогне и за общото благо. Всяко общество изпитва необходимост от свои строители, които са залог за по-доброто бъдеще. Те олицетворяват и доброто над повърхността на всекидневие и ако ние ги открием, ще успеем да изплуваме.

- Какъв актуален въпрос, свързан с преодоляване на политически, финансово-икономически и социални проблеми в страната, ще загадете чрез сп. „Икономика“?

- Проблемите са решими, когато подобрите средства отговарят на поставените цели. Ние трябва да ги степенуваме и подредим по важност с оглед националните приоритети, отказвайки се от опасното разпиляване. Още преди векове Конфуций съветвал градинаря, ако разполага само с една лейка вода, то да полива по няколко цветя, за да не загуби всичките. Като поставим в основата икономиката, тогава ще можем да спасим демографията, здравеопазването, образованието и науката. Нека обаче това не става „на парче за един мандат“, а съгласно широко обсъдена и общоприета национална доктрина.

Проф. Михаил
Константинов:

Липсват ни държавници

**Ще отлепим от дъното, когато повярваме,
че е по-добре да живеем в правова
държава, отколкото в законова джунгла**

Проф. Константинов, политическата агония в България доведе до предсрочни избори. Каква „диагноза“ ще поставите на състоянието на държавата, до което стигнахме в резултат на „успешни“ и неуспешни управленски мандати?

- Положението у нас е тъжно и комично едновременно. И това, че политическата класа навсякъде по света е неадекватна, едва ли е достатъчна утеха за гражданите на България. Малко са родните политици, които са се оказвали на висота, когато това е било повеля на историята. Сега пък съвсем ги няма. Вероятно основен проблем без перспектива за скорошно решаване е трагичното състояние на т.нар. „съдебна система“ у нас. Изходът е чрез промяна на конституцията, но дори и да отидем на такъв вариант, резултатите ще бъдат бавни и вероятно половинчати.

- Къде сме днес като постижения, стремежи и имидж на страната?

- България няма визия за бъдещето, както впрочем нямат визия Европа, САЩ и другите западни демокрации. Защото не може да бъде визия безумното консумиране,

особено с цената на унищожаване на ресурси, които не подлежат на възстановяване. Както не може да бъде визия (освен чисто биологична) размножаването на бедните хора по света. Същевременно Русия отскоро има визия, но тя е утопична. И госта опасна също така.

Държавата ни не изглежда толкова болна, но всъщност е. Демографският срив, и по-специално сривът на българския етнос, може и да е обратим, но една стабилизация вероятно ще спре на около 3-4 милиона българи, което е малко за тази територия. Освен обезбългаряването, тече и друга престъпна дейност – досъщипването на българската природа чрез бетонирането на всяка педя земя и поголовното изсичане на горите. Не се сещам за други толкова деструктивни и откровено престъпни процеси в цялата история на страната ни.

- Как преценявате нивото на политическата класа?

- Ниско, по-ниско от европейското. Свестни хора не се допускат до политиката, а и те не искат да се цапат с подобна дейност. Каква друга оценка да дадем на хора,

Проф. Михаил Константинов е преподавател по математика в Университета по архитектура, строителство и геодезия. Автор и съавтор е на 600 научни труда, включително на 30 книги по математика и теория на управлението, публикувани у нас и в чужбина. Бил е зам.-ректор на УАСГ, както и член и зам.-председател на Централната избирателна комисия.

от които зависи да прекратят описаните по-горе безобразия, а те вместо това са съучастници в престъпленията срещу България?

- Защо днес повече от всякога липсва „пазар“ на идеи, свързани с по-обнадеждаваща перспектива за България?

- За какъв пазар на идеи да говорим, когато една трета от местата в университетите остава незаета, а още една трета се заема от млади хора, които изобщо не знаят за какво са там? В допълнение, всяка година 10-12 хиляди от най-добрите по успех зрелостници заминават да учат в Европа и САЩ и обикновено остават там. Няма по-доходна професия от пазаруването на мозъци и някои гържави я владееят до съвършенство. Да печаташ финансови документи без покритие (известни като финансови боклуци), срещу което да се снабдяваш с мозъци – изглежда

направо феерично. Е, има един малък недостатък: не може да продължава вечно. Но пък обрича такива гържави като България на бавна смърт. Която може да се окаже и не толкова бавна.

- Как се оставихме да влезем в матрицата на пълната разруха и безизходица и след деиндустриализацията, която беше направена, какъв е пътят напред?

- Какво значи „деиндустриализация“? Ако значи унищожаването на недоразумения като МК „Кремиковци“ в София и Азотно-торовия завод в Стара Загора, то единственият недостатък на тази деиндустриализация е, че е твърде закъсняла. По-точно е да се каже, че съответната индустриализация изобщо не е трябвало да започва. В момента и в бъдеще основно богатство на България са и ще бъдат все още горните за обработка и незаразени с ГМО земи, води и гори. Само че като изсечем горите, и първите две

Демографският срив може и да е обратим

неща ще изчезнат. Водите можем и директно да ги унищожим, като почнем да бурим за шистов газ. Впрочем, не само България се управлява от същества с критично малко количество мозък.

- При сегашния икономически, финансов и демографски срив се очертават хронични проблеми на здравната и пенсионната система, на публичните финанси. Има ли решение?

- Има, но няма кой да се ангажира с него. Защото у нас може и да има политици (макар и калпави), но няма гържавници. Разликата между двете категории е, че първите мислят с хоризонт от избори до избори. Хоризонтът на вторите е по-дълъг. Но това няма значение, защото гържавници у нас все едно няма. Естествено, няма и лидери. А и не се очертават в обозримо бъдеще. Истината изисква да се каже, че в здравната система

много се краде, както и в пенсионната. За финансовата - да не говорим. Там се краде по дефиниция. В енергетиката и строителството на пътища (вкл. железни) също се краде много и с упоение. Никога не е преставало да действа старото правило от времената на соца, че България е най-богатата гържава - в смисъл, че всеки краде, а още има.

- Всяко зло за добро, казва народът. Кое е доброто, от което да се отпласнем?

- Ние, българите, сме един съвсем среден европейски народ. Нито сме по-добри в нещо специално, нито сме по-лоши от останалите. С едно изключение: тоталното презрение към законите и тяхното спазване. Затова нямаме друга платформа за отлепяне от дъното освен да повярваме, че все пак е по-добре да живеем в правова гържава, а не в законова джунгла. Но за подобно осъзнаване на групи

народи са им трябвали векове. Не съм сигурен дали историята ни е отредила толкова дълго време. От друга страна, няма вечни народи и вечни цивилизации. Правилото е по-скоро в обратна посока.

- Какъв актуален въпрос, свързан с преодоляване на политически, финансово-икономически и социални проблеми в страната, ще загадете чрез сп. „Икономика“?

- Толкова ли е трудно да се гържим като нормални хора, с уважение един към друг? Толкова ли е трудно да спазваме законите и, в частност, да крадем по-малко? Или поне да спрем да се избиваме, пияни и дрогирани, по пътищата? И ако отговорът е „да, трудно е“, то толкова ли е невъзможно да направим усилие да ги преодолеем тези трудности? От това, и главно от това зависи дали ще продължи да ни има.

Виктор Манев:

България се нуждае от нова точка на равновесие

Общество, поставено на основата на индивидуално оцеляване, няма сериозен обществен тласък за развитие

Осподин Манев, политическата агония в България доведе до предсрочни избори. Каква „диагноза“ ще поставите на състоянието на държавата, до което стигнахме в резултат на „успешни“ и неуспешни управленски мандати?

- За света днес е характерна динамиката във всяка сфера и се търси новото равновесие. От тази гледна точка и България трябва да намери равновесието в своя политически живот. Това ще отнеме време, защото голяма част от политическия елит са познати лица от последните 25 години, а вече има остра нужда от нови лица, ново отношение не само към избирателите, но и към самия живот. Това ще изисква нов поглед върху проблемите и нуждите на страната, като очаквам, че новият политик реално ще е ангажиран с решения по тези теми.

- **Къде сме днес като постижения, стремежи и имидж на страната?**

- Днес сме „видимо доволни“, както се пее в популярна напоследък песен. Вероятно има „много хора видимо доволни“ от постиженията и стремежите си. Стилистиката на тази песен и визията на клипа ѝ е много показателен за равнището, до което сме стиг-

нали. Националните постижения в последните 25 години не са впечатляващи. Малка част от преуспеващите българи могат на световно равнище да измерват постиженията си. Единици са българите, получили национално и световно признание със своите умения. В бизнеса – няма ги вече българските марки, които зад граница са разпознаваеми като български. Постиганията, които трябва да са пример за хората в страната, са дълбоко недооценени, забравени и неизползвани. Не успяваме да забележим малкото положително около нас и да го приложим така, че да увлечем и другите. Имам чувството, че гордостта на нацията е в миналото – като традиции в индустрията и земеделието, а дори и като фолклор. Не правим мост между потребностите на света днес и утре. Ако се вгледаме по-внимателно, ще установим, че след постиженията ни като нация, сред които са Априлското въстание от 1876 г., Съединението от 1885-а, Балканската война от 1912-13 г. и четвъртото място на световното първенство по футбол от 1994 г. трудно може да посочим пето, шесто и т.н. национално постижение в тези 138 го-

Виктор Манев е финансист, сертифициран управленски консултант, специализиран сравнителен анализ в Оксфорд. Управлява инвестиционната консултантска къща ММС, чиято дейност е фокусирана върху инвестиционното банкиране, структурирането на капиталови и дългови инструменти, както в сделки по сливания и придобивания. Бил е главен финансист в първата вълна на масова приватизация, когато 18% от държавната собственост бе приватизирана през 1997 г.

дини развитие на Слѣдосвобожденска България. Стремежите днес са прости, лесно изпълними и материално постижими. Не се чертаят големи цели, няма велики мечти. Няма следващо „съединение“ в каквато и да е сфера на живота. Ние, българите, сме погледнати средното равнище като маркетинг на самите себе си и се оставяме други да гледат имиджа ни. Непрекъснатото подценяване и липсата на личностно и обществено самочувствие се е превърнало в национален спорт. Много от нашите партньори в бизнеса, в който работят, считат българите за едни от най-точните хора на Балканите, на които може да се разчита, намират ни за сравнително най-добре уредената държава сред съседите ни. Не съм чувал подобна констатация от нас самите, защото са безгранични черногледството и омразата ни, станала популярна като „хайтърство“ (от англ. hate – мразя). Трябва сами да градим

имиджа си. Не бива да го оставяме в чужди ръце и да очакваме, че ще се получи добър образ.

- Как преценявате нивото на политическата класа?

- Политическата класа доказа, че е използвала потенциала си, без да дава решения и насоки за бъдещето на страната. Тя не само загърбва текущите проблеми, но и не поглежда в бъдещето. Българските политици се движат в луксозна кола, която има само огледала за обратно виждане. Там съзират проблемите, които не им се занимава да решат. На моменти хората около мен си казват: „Не може толкова умни хора да грешат и да ни водят в погрешна посока“. Истината е, че както скандинавските леминги, които самоубийствено се удавят по време на своите преходи, така и нашата политическа класа се движи в своя посока, която води към самоубийство. Наблюдавам тези процеси в много страни, където политиките копират подобен начин на поведение. Днес в света и в Европа се извършва значителна промяна и миналото не е показателно за това къде отиваме в бъдещето. Политическата класа не преценява, че у нас има допълнителни фактори, които засилват негативните процеси в бъдещето – демографска катастрофа, немощ на социалната система, разрушаване на традиционните модели на образование. Светът скоро ще се сблъска с проблема на намаляващата основа на облагане на населението поради съвременните процеси на роботизация и автоматизация. Последните процеси ще обезсмислят човешкия труд, който в голяма степен ще бъде роботизиран. Това се случва дори и у нас. Ще се намалява базата на облагане както за централния бюджет, така и за социалната система. Това са проблеми с проекция в бъдещето, за които не се говори. Та ние и за днеш-

ните проблеми не търсим правилните решения. Нашите политици загърбват най-важните теми и не намират мотивация да дават най-добри за нацията решения. Те не създават стойност срещу гласуваното доверие и получено от тях възнаграждение.

- Защо днес повече от всякога липсва „пазар“ на идеи, свързани с по-обнадеждаваща перспектива за България?

- За да има пазар, трябва да има търсене и предлагане. Значителна част от обществото не търси идеи – то е доста самодоволно и няма нужда от промяна. Промяната е стрес. Нашето общество е застигнало в развитието си и използва натрупани ресурси и резерви, за да крета напред.

- Как се оставихме да влезем в матрицата на пълната разруха и безизходица и след деиндустриализацията, която беше направена, какъв е пътят напред?

- Не съм привърженик на хипотезата за пълна разруха и безизходица в страната. Просто общество, поставено на основата на индивидуално оцеляване, няма сериозен обществен тласък за развитие. Ако погледнем от тази гледна точка, то обществото ни е в много добро състояние: прости и малки материални амбиции движат хората около нас, постигат ги и се чувстват щастливи. Материалните амбиции могат да разрушат и най-великите творения – историята го е доказала. Хора с материални амбиции излъчват подобни на себе си свои представители, които да ги представляват и да управляват. Ето защо нашите политици не мечтаят. Може би от страна на мечтатели в миналото, днес повече сме се превърнали в страна на материалисти.

- При сегашния икономически, финансов и демографски срив се очертават хронични проблеми на здравната и пенсионната система, на публични-

те финанси. Има ли решение?

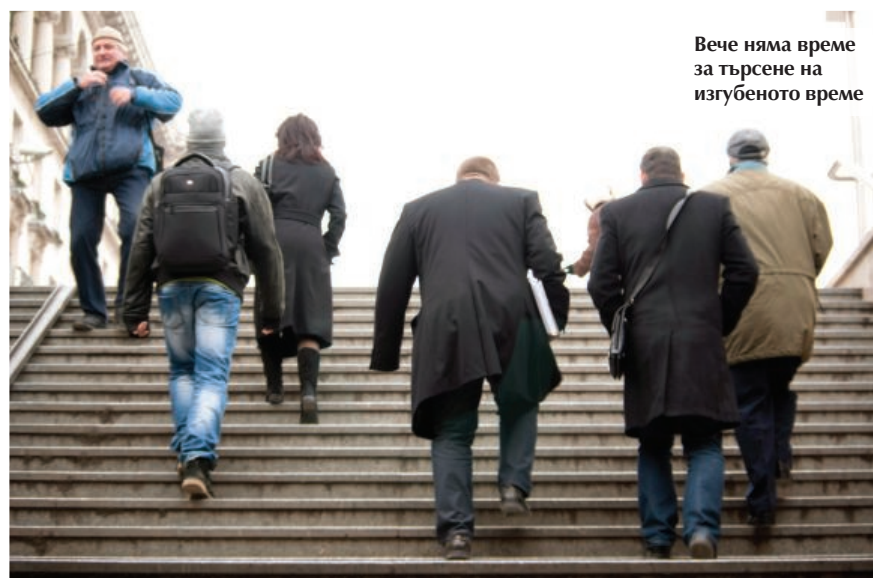
- Винаги има решения. Просто един мандат от четиригодишно управление не може да постигне положителни резултати във всички необходими посоки. Едно силно правителство може да се справи с една до две големи теми от обществена важност. И ако оцелее още един мандат, то може да берем резултатите при втория мандат. Разбира се, разрешаването на хроничен проблем означава намирането на обществено приемлива договореност. Такова разбирателство разбива монополни и олигархични структури. То ще постави всеки един политик под натиск и напрежение. Наложително е да се работи върху съвременни устои на здравната и образователната система. Скок в тези области в XXI век обещава бъдеще за децата ни.

- Всяко зло за добро, казва народът. Кое е доброто, от което да се отпласнем?

- В бизнеса един от важните анализи и вероятно най-строг пазени тайни за някои компании е анализът „уроци, научени от грешките ни“. Този анализ се прави, когато се получи провал и всички ангажирани служители участват, за да установят какво се е случило, за да се стигне до грешката, как са разрешили проблема и как трябва да се избягва занапред подобно развитие. След като анализът е готов, той се архивира и се използва отново, когато се изпадне в подобна ситуация. Може би у нас не сме приключили с анализа на случилото се. Надявам се, обаче, да сме се доближили до времето, когато ще направим тази равностметка.

- Какъв актуален въпрос, свързан с преодоляване на политически, финансово-икономически и социални проблеми в страната, ще загадете чрез сп. „Икономика“?

- Къде като общество искаме да сме след още 25 години?

Вече няма време за търсене на изгубеното време

”

В бизнеса един от важните анализи е „уроци, научени от грешките“

“

Атанас Владиков:

Политическата агония обезцени човешкия капитал

Не бива да се превръщаме в нация на гурбетчии и не трябва да живеем с чувството на постоянна обреченост

Оспогин Владиков, политическата агония в България доведе до предсрочни избори. Каква „диагноза“ ще поставите на състоянието на държавата, до което стигнахме в резултат на „успешни“ и неуспешни управленски мандати?

- Според мен от големите политически промени през 1989 г. досега българското общество никога не е било по-разделено в гледните си точки за това какво да бъде бъдещето на нашата страна. Освен традиционните обществени пластове, с които сме обръзнали – да виждаме носталгията у по-възрастното поколение към годините на социализма, да ставаме преки свидетели на объркани реформи, да наблюдаваме нарастващи нива на европесимизъм и воинстващ национализъм, съчетан с религиозна нетолерантност – се вижда и още една, тревожна за мен тенденция. Азиатският модел на патернализъм, към който сме – бих казал „присобачени“, не позволява на младото поколение да поеме свободно по пътя, който смята за правилен. Към младите хора в България се води една яростна война – че са неграмотни, че нищо не знаят, че нищо не могат, че не са способни да ръководят публични и частни структури. Това са само някои от причините, които дават обяснение

защо младото, здраво и умно българско поколение избира алтернативни начини за личностна реализация там, където има възможности – бригади в чужбина, смесени бракове, възможности за сезонна или трайна заетост в други европейски страни. И ако преди да влезем в ЕС нямаше опасност емигрантският поток да разстрои националното стопанство, то след 2007 г. категорично може да се говори за „брейн дрейн“ (източване на мозъци) от всички сектори на икономиката – здравен сектор, технологии, машиностроене, програмиране и информационни технологии и много други. Ето до това ни доведе политическата агония – до обезценяване на „човешкия капитал“ в България. Кои ще бъде човешкият капитал, на който нашата страна ще заложи през следващите 10, 20 или 30 години? При всички случаи в годините напред ни очаква следната картина: населението на страната да има мозаечен характер и разнопосочни виждания, при което трябва да се правят сериозни политически компромиси и без коалиционни формули България няма да може да се гвужи в каквато и да е посока.

- Къде сме днес като постижения, стремежи и имидж на страната?

- Мисля, че на чисто индивидуално ниво ние имаме доста постижения:

Атанас Владиков е доктор по икономика и ръководи международното сътрудничество и управлението на проекти на Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Участвал е като консултант в различни национални и международни проекти. Преводач е на излязлата в България през 2013 г. книга „Прекарият – новата опасна класа“ на британския професор Гай Стендинг.

младото поколение ползва чужди езици и най-вече английски, бораби свободно с новите технологии, интернет, мобилните телефони. Това дава достъп до информация на тези, които искат да се развиват – за това какъв е животът отвъд Витоша. Според мен амбициозните млади българи с нищо не са по-лоши от своите връстници или партньори в развитата част на ЕС. Те нямат търпение да чакат инертните публични структури на българската държава да се раздвижат. Струва ми се, че стремежите и на хората, и на фирмите вече станаха по-големи. Ако преди бедност е било да ядеш филия с олио и сол, сега бедност е да нямаш мобилен телефон с интернет приложения.

Аз считам, че на микро ниво хората имат представа какво искат от живота, но на макро равнище ние като общество не можем да се обединим

”

*Ако преди бедност е
било да ядеш филия
с олио и сол, сега
бедност е да нямаш
смартфон*

“

под някаква обща цивилизационна идея. Едни харесват твърдия азиатски команден модел на общественостроителство, други харесват ориенталския модел на безвреме, трети се увличат по „американската мечта“ – каквото и да значи това, четвърти искат да подражават на нравите на средиземноморския човек. Тази фрагментираност на битието на хората у нас създава силно ешелонирано и стратифицирано общество. За мен поляризирането на обществените пластове – много малка група ултрабогати и огромен слой бедни – е в основата на социалните и икономическите проблеми, които придават негативен имидж на нашата страна.

- Как преценявате нивото на политическата класа?

- Трудно ми е все още да дефинирам за себе си понятието „политическа класа“ в България. Опасявам се, че не мога да отговоря на този въпрос, защото не знам дали в нормални държави хора без изградена ценностна система или без дипломи, или с неистински такива биха могли да заемат високи обществени позиции и да бъдат стожери на морала, истината и европейските ценности.

- Защо днес повече от всякога липсва „пазар“ на идеи, свързани с по-обнадеждаваща перспектива за България?

- Предвид начина, по който се прави бюджетът на страната, не виждам публичните институции да залагат на факторите за дългосрочен икономически растеж, а именно: да имаме добре образована и здрава нация. В нашите публични политики се залага на остерити мерки (затягане на коланите) и строга фискална дисциплина. А на нас ни трябват масирани инвестиции в човешки капитал – в знания, умения, компетенции, информираност и лично здраве. Докато това не бъде отчетено като стратегически фактор номер едно за икономическото развитие на нашата страна, няма да имаме нормална пазарна икономика, по мое мнение.

- Как се оставихме да влезем в матрицата на пълната разруха и безизходица и след деиндустриализацията, която беше направена, какъв е пътят напред?

- За мен нацията беше подведена от своите политически ръководители. Настоящата система на организиране на избори и излъчване на управляващи е прознила и има нужда от радикално преосмисляне. При всички случаи гражданското общество следва да осъзнае, че основен акцент на икономическата активност е секторът на услугите – но на тези, които създават висока

добавена стойност; на второ място е реиндустриализирането на българските предприятия и тяхното формиране в работещи икономически кластери или икономически зони; и на трето място следва да бъде органично производство на плодове и зеленчуци и отглеждането на животни в условия, максимално близки до естествения биологичен цикъл на самите животни и в природо- и екосъобразен хабитат.

- При сегашния икономически, финансов и демографски срив се очертават хронични проблеми на здравната и пенсионната система, на публичните финанси. Има ли решение?

- Разбира се, че има решение. За мен трябва да има нова ориентация на политическия курс на страната към прозрачност в разходването на публичния ресурс, към коректност в деловите отношения между икономическите агенти и гражданите, към почтеност в междуколенческите отношения и солидаризиране на богатите и крупни фирми и предприятия в понасянето на икономическите несгоди на страната. Изнасянето на капитали в офшорни зони, неплащането на данъци, укриването на доходи и посивяването на икономическата активност на населението не влизат в рецептата за възстановяване на социалните и осигурителните системи на страната. Публичните финанси са изключително фини струни, за които трябва добра и хармонична настройка от най-високо управленско ниво. Затова мисля, че преминаването

към президентска република може и да бъде разковничето на ситуацията, в която сме.

- Всяко зло за добро, казва народът. Кое е доброто, от което да се отпласнем?

- Мисля, че на територията на нашата страна има различни културни и исторически забележителности, че имаме устойчиви фолклорни традиции – песни, танци, обреди – и че това всичко може да бъде валоризирано по успешен начин. Можем да бъдем много силни в биоземеделieto: пчеларство, бубарство, билкарство, производство и пакетаж на горски плодове и т. н. Имаме потенциал в разработването на алтернативни форми на туризма: стоматологичен и медицински туризъм, винен туризъм, спа туризъм, сватбен туризъм дори. Това са все дребни и средни бизнеси, центрирани около семейството, които могат да носят прилични доходи и висок стандарт на живот. Вярвам в свободния предприемачески дух на българина и мисля, че можем да произвеждаме качествени и дори уникални продукти, които да са конкурентоспособни на чуждите пазари. Мисля обаче, че публичните структури на българската държава трябва да обслужват и помагат на гражданите и фирмите, а не собствените ни публични власти, захранвани от собствените ни данъци, да превръщат намеренията ни за по-добър живот в кошмар.

- Какъв актуален въпрос, свързан с преодоляване на политически, финансово-икономически и социални проблеми в страната, ще загадете чрез сп. „Икономика“?

- Не може да си позволим да бъдем вечно нация на гурбетчии и да живеем с чувството на постоянна обреченост. Ето защо бих искал да попитам чрез вашето списание дали не е по-добре да се замислим как искаме да живеем в бъдеще и да изразим своите желания по един неподправен и честен начин чрез активно гласуване на предстоящите избори.

Трябват ни инвестиции в човешки капитал

Румен Леонидов:

Имитираме, че правим пазарна икономика

Нещата са много забатачени и не може да се променят бързо и ефективно, освен с вълшебна пръчица

Господин Леонидов, политическата агония в България доведе до предсрочни избори. Каква „диагноза“ ще поставите на състоянието на държавата, до което стигнахме в резултат на „успешни“ и неуспешни управленски мандати?

- Диагнозата е хронична малария, блатна треска, защото сме затънали до кръста в тресавището. Вече 25 години се лъжем, че правим пазарна икономика, а на практика заменихме държавните монополи с частни. Приватизацията не доведе нито един световноизвестен в областта си лидер и продължаваме да си я караме по нашенски: уж „строим“ капитализъм, ама шмекеруваме по социалистически. Дори не можем да усвоим докрай парите от ЕС – и там сме средняци, дори слабаци. От друга страна – политическата, обществото ни не е способно да излъчи ясна партия, защото у нас средната класа е съставена от хора със средни доходи от обслужващата сфера, а не от средно големи предприятия. И тук сме извън играта – едрият ни капитал е общо взето средняшки спрямо евро-

пейските стандарти, а средният ни бизнес е по-скоро гребен. Но и това не е най-страшното. По-печалното е, че общото равнище на останалите извън борда жители на България не може да се похвали с висока квалификация, с доказана трудова дисциплина, с професионални навици, отговарящи на съвременните изисквания, а ако боралят със съвременните технологии, им липсва инициативност, имат размито чувство за иновации. И този факт е обясним: икономико-политическата ни среда не може да задържи у нас онези българчета, които са конкурентоспособни. И кръгът се затваря в неправилен кръгозъм. Колкото населението става по-бедно, толкова се отдалечаваме от идеята да се измъкнем от блатото на бедността, обратно – обществото ни ще продължава да диша зловонния смрад на собствената си тиня. Изход има, но ние не го търсим там, където е възможен.

- **Къде сме днес като постижения, стремежи и имидж на страната?**

- При нас нещата са объркани – бизнесът, доколкото го има, разчита на политиците, и политиците, докол-

Румен Леонидов се изявява като публицист и социален коментатор. Главен редактор е на сайта fakel.bg, работи като наблюдател в седмичния вестник „Животът днес“. Автор е на десет стихосбирки, три от които са преведени в чужбина.

кото са такива, разчитат на бизнеса. Борбата е за държавните поръчки и битката е като между бесни кучета, но нито едно куче не може да победи, ако няма протекциите на държавната власт. Постижения има, благодарение на парите от еврофондовете, но и там разфасоването става на тъмно – няма прозрачни правила при избора на подизпълнителите. Или трябва да гадеш голям подкуп, или да имаш голям политзакрилник, на когото сетне ще се отчетеш персонално и партийно.

Това не е нито гив, нито гресиран капитализъм, това е извратено икономическо средновековие.

- **Как преценявате нивото на политическата класа?**

- Класа няма, има политическа прослойка, която няма нищо общо с публичните сдружества – ако ги пуснем на фондовата борса, т.е. на мажоритарен вот, малцина ще получат възмож-

”

Борбата за държавните поръчки е като между бесни кучета. Това не е нито див, нито дресуран капитализъм, а извратено икономическо средновековие

“

ността да видят, че съпартийците им са готови да вложат доверието си в тях. И като гласуват за техните персони, това ще е равносилно на авансово заплатени акции от бъдещото им обществено поведение. Докато не се смени начинът на броене на изборните бюлетини, докато не се промени изборната система, нещата няма да мръднат и на милиметър. Това е първата миша крачка към поголемите и по-решителни действия по разглобяването на посткомунистическите ни остатъци, инерции, навици и ориенталски мурафети.

- Защо днес повече от всякога липсва „пазар“ на идеи, свързани с по-обнадеждаваща перспектива за България?

- Защото няма пазар. Парите са в ръцете на хора, които нямат мисленето на Атанас Буров, нямат манталитета на класическия капиталист и щом „гепят парата“, я „тургат“ в някоя и друга офшорка. Защото са малки, жалки и временни. Каква идея можеш да „продадеш“ на хора, които развъртават икономическата среда, а не я озонират, не я филтрират. Тук за предпочитане е позлатена тоалетна чиния, вместо име, изписано със златни букви в историята на България. Дух, нямат дух... Според мен не е въпрос само на карма, но ако е карма, тогава ние, днешните българи, си я заслужаваме.

- Как се оставихме да влезем в матрицата на пълната разруха и безизходица и след деиндустриализацията, която беше направена, какъв е пътят напред?

- Ох, какъв е пътят напред... Има няколко

научни икономически института – питайте ги тях - при това харчат държавни пари за своите изследвания, решения и предложения, в които никой не се вслушва. Въртим се в омагьосан кръг – затова нека първо да изработим национална доктрина за бъдещето на България във всички фундаментални области. Никой няма нужда да е зрял и умен предста-

вител на разпадаща се нация. Имаме познавачи на икономическите реалности, имаме финансови експерти, но мнозинството или са с домашно габаритно мислене, или нямат никакви оригинални идеи. Иначе преподават на студентите и се показват по телевизията. Нямаме Радичков в тези области, нямаме Раковски в тайните на икономиката, нямаме днешния Захари Стоянов във възраждането на невъзвратимото.

- При сегашния икономически, финансов и демографски срив се очертават хронични проблеми на здравната и пенсионната система, на публичните финанси. Има ли решение?

- Здравната система е гангрена-сала и нито едно правителство няма смелостта да посегне към скалпела. Редица болници трябва да се закрият, но всички ги е страх, че пенсионерите ще рипнат до небето и после няма да гласуват за тях. Трябва да има не една, а три здравни каси, частни при това, чиито регулатор да е отдел от здравното министерство. Лекарите трябва сами да гадат идеи, имаме достатъчно умни и опитни medici, доказани специалисти. Отвътре трябва да се промени системата, а не от външни хора, които механично поддържат статуквото. Но в нашата бедна държавица, в която няма

пари за пенсионерите, или има толкова, колкото да получават някакво подаяние, нещата са много забатачени и нищо не може да се промени бързо и ефективно, освен с вълшебна пръчица. Срив икономически няма, нито финансов, има мърдане на водни костенурки, тръгнало по суша за Америка. Но демографски колапс има. Той е част от общия жабуняк, в който пребиваваме. И добре е, че младите имат възможност да се осъществяват в чужбина, защото ако бяха затворени тук, бушоните им щяха да избият и да окървавят улиците. Времето лекува най-добре, а гърбавият само гробът го изправя.

- Всяко зло за добро, казва народът. Кое е доброто, от което да се отпласнем?

- Най-доброто е, че сме в ЕС. Че формално не сме в лапите на Москва, въпреки че Русия ни гържи за гръбляна с газа, нефта и атомните отпадъци. И петата си колона. Без Европейския съюз сме като Беларус. А и кандига-ти за диктатор си имаме.

- Какъв актуален въпрос, свързан с преодоляване на политически, финансово-икономически и социални проблеми в страната, ще зададете чрез сп. „Икономика“?

- Моят гасстрол в списанието ще учуди мнозина. В литературата, където ми е мястото, въпросите са задължителни, но отговорите се оставят на читателите. Разбира се, ако става дума за художествена проза или за публична поезия, а не за интимна лирика. Не смея да питам, ако не знам отговора или поне не се досещам за неговата правилност. Не смея и да искам отговори от онези, за които не съм от тяхната браншова цеховост. Всеки, който мисли, при това самостоятелно, е ценен за обществото и устройството му. Чакам с нетърпение новото поколение икономисти смело да излязат напред и да отправят своите точни като изстрели питання към Народното събрание. Ако там има читава мъже, ще ги чуят, ако в бъдещата коалиция има читава политици, ще ги дръпнат при себе си, ако имаме читава гражданско общество, ще ги оценим и подкрепим. Ако не, жална ни майчица, ще кретаеме на опашката на европейските народи още 25 години. И тогава по-късметливите като мен, ще бъдат на седмото си небе от щастие и ще махаме с бяла кърпичка от небето за сбогом на България...

Владислав Горанов:

Доверието е ключът за растежа

При кризи в
банковата
система трябва
бързи решения,
загубата на
време е
най-грешната
стратегия

”

Когато и да се предложи за продажба, към Общинска банка ще има интерес

“

—н Горанов, в какво финансово състояние поехте Общинска банка? Какви са основните показатели на трезора и какви са целите на ръководството в тази насока?

- Общинска банка е в едно доста стабилно състояние. Ликвидността на банката е на твърде консервативни нива, макар това да ограничава възможностите за формиране на по-големи печалби. Основните задачи през ръководството са да продължаваме модернизирането на банката и привличането на повече и по-добри клиенти,

Владислав Горанов е изпълнителен директор на Общинска банка АД от юни 2014 . Преди това бе депутат от ГЕРБ в 42-ото Народно събрание и зам.-министър на финансите в кабинета на Бойко Борисов (2009-2013 г.) Завършил е счетоводство и контрол в СА „Д. А. Ценов“. Работил е в Министерство на земеделието и горите, а от 2001 г. до 2009-а е бил началник отдел "Социални разходи" в Министерство на финансите.

особено по активна на банката (кредитополучатели). За общо съжаление, пазарът на кредитирането е ограничен, тъй като не са много на брой качествените и перспективни проекти, които банките могат да финансират. В този смисъл кредитирането е функция на цялостното развитие на икономиката, което особено в последната година и половина страда от политическата несταбилност.

- В последните години банката започна „отваряне“ към по-широк кръг клиенти и пазар. Ще продължите ли работа в тази насока, и ако да, с какви акценти?

- През последните вече две години са направени сериозни усилия за препозициониране на банката и развиване на нови сегменти от пазара на банкови продукти, които преди това не бяха сериозно застъпени в нашето портфолио. Банката насочи значителни усилия към банкирането на гребно и през посочения период бяха постигнати сериозни резултати. Акцентът на тези усилия е поставен върху следните направления:

✓ Създаване на нови и подобряване на съществуващите кредитни, депозитни и картови продукти за физически лица с цел по-добро пазарно ситуиране на банката в сегмента на гребно-банкиране;

✓ Прекратяване тенденцията на спад на кредитния портфейл за физически лица чрез подобряване на предлагането на кредитните продукти на банката на предварително определени целеви групи;

✓ Подобряване на структурата и качеството на кредитния портфейл на физически лица чрез предприемане на мерки и създаване на инструменти за по-висока събираемост на вземанията.

Банката предлага изключи-

телни атрактивни продукти за нашите клиенти, като най-сериозен принос в това отношение имат:

✓ Разработеният и предложен за първи път от банката жилищен кредит „Мечтан дом“, условията по който се конкурират с най-добрите на пазара;

✓ Създаването и налагането на първата международна револвираща кредитна карта „Mastercard“ на банката;

✓ Създаването на специфични кредитни продукти за рефинансиране на задължения, предоставени от други банки и финансови институции – „Пренареждане“ и „Презареждане“, чрез които клиентите ни могат да рефинансират и консолидират задълженията си при изключително изгодни параметри, както и да получат допълнително финансиране при същите благоприятни условия.

Всички тези усилия доведоха до естествен резултат портфейлът ни на гребно не само да преодолее негативната тенденция на свиване, започнала след началото на финансовата криза, но вече да демонстрира темпове на растеж, които значително изпреварват ръста на пазара на гребно за банкова система като цяло. Така например, портфейлът ни за физически лица нарасна с 3.1% през последната година, което представлява 10 пъти по-

”

Не са много на брой качествените и перспективни проекти, които банките могат да финансират

“

голям ръст от средния за този сегмент за цялата банкова система, който за последната година е 0.31%.

Бих искал да посоча, че увеличението на кредитния портфейл за физически лица за последните 12 месеца се дължи основно на ръста в отпуснатите жилищни кредити. Общият размер на ипотечните кредити представлява почти 50% от целия портфейл на гребно, което в крайна сметка подобрява неговата рискова структура.

Предприетите мерки и положени усилия в посока подобряване събираемостта на просрочените вземания доведоха до положителна промяна в качеството на кредитния портфейл. Така например, чувствително намален размерът на просрочените вземания, респективно разходите за обезценка в сегмент банкиране на гребно.

Общинска банка ще продължи усилията си за разширяване на пазарния си дял и за предоставяне на пазара на атрактивни и иновативни кредитни продукти. Все пак трябва да подчертая, че основната цел на мениджмънта на банката е не само увеличение на балансовото ѝ число, но най-вече чрез продуктите, които създаваме и предлагаме, да привлечем активни и най-вече лоялни клиенти, с които да установим истински партньорски отношения и на базата на тези отношения да работим за нашия взаимен успех и просперитет.

- Акционери в трезора са Столична община и още 16 общини. Как работите с местните администрации и имате ли планове да затвърдите позициите си в общинското кредитиране и обслужването на общини?

- Ние сме равнопоставени с всички останали търговски банки по отношение на работата

>

Стабилността ще задвижи естествените стабилизатори на икономиката - потреблението, инвестициите, а от там и растежа

с местните власти. Името на банката, разбира се, ни ангажира да сме по-активни към всички аспекти на финансирането на общините и да предлагаме не само чисто банкови продукти, а и повече консултантски услуги, които да задоволяват нуждите, особено на по-малките общини, които нямат достатъчен административен капацитет.

- Столична община отгавна е заявила намерение да приватизира Общинска банка. Считате ли, че подобно решение е на дневен ред в момента? Кога би бил подходящият момент да се осъществи подобна продажба?

- Аз винаги съм изповядвал тезата, че само частната инициатива ражда устойчиво развитие на икономиката, особено за малка и отворена икономика като нашата. В този смисъл съм привърженик на приватизацията на банката. Не е моя работа да казвам кога и при какви условия, тъй като това трябва да решат акционерите, но по принцип банката е много атрактивна и интересът към нея според мен ще е рационален, когато и да се предложи продажба от акционерите.

- Заявен ли е интерес от потенциални купувачи към Общинска банка в момента?

- Нямам информация за конкретни инвестиционни намерения, а и тук винаги последната дума имат собствениците и БНБ, но отново подчертавам, че за мен дългосрочно правилното решение е частната собственост на банката.

- Активизира ли се банковият пазар, бизнесът търси ли

повече финансиране? Започна тенденция на спад на лихвените равнища, очаквате ли тя да продължи и докъде?

- Банките са посредници и търговци на доверие. Липсата на доверие в икономиката беше засилено от политическата нестабилност, което доведе до намаляване на инвестициите. Най-често се търси рефинансиране, като голям проблем на кредитирането е неформалната икономика, при която фирмите не могат да представят реалното си икономическо състояние, а и често се налага бизнесът да се фрагментира и да се осъществява през отделни юридически лица, което допълнително затруднява банките и бизнеса да структурират качествени сделки от гледна точка на банковите стандарти и регулации.

- Банковият сектор в последните месеци понесе сериозни трудности. Какви са поуките за банковата общност след случилото се?

- Банковата система в момента е пред изпитание. Съдбата на една от най-големите банки в страната тепърва ще се решава (говоря за КТБ). В този смисъл не очаквам резки движения. Най-важното в момента е постепенното възвръщане на доверието в системата, което беше разколебано. Убеден съм, че грешката не е системна и времето ще го докаже. Разбира се, всички трябва да си „решим домашното“ и системата да изгради имунитет към подобен тип стресови ситуации. Най-важното е да се изградят алгоритми за бързо справяне с подобни кризи, защото загубата на време е най-грешна-

та стратегия при подобен тип смущения в системата. Имахме шанса да се учим от грешките на другите – имам предвид европейския опит, и съм оптимист, че ще се намери върното решение.

- Намирате ли за необходимо да се затегне регулацията върху банките по нормативен път с цел защита на спестители и на финансовата стабилност като цяло?

- Регулацията като нормативна уредба и сега е достатъчно рестриктивна. Наредбите на БНБ, които действаха до влизане в сила на Регламент № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 2013 година относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници са дори по-консервативни от непосредствено приложимото европейско законодателство и международните счетоводни стандарти. Очевидно проблемът не е в нормативната уредба, а в начина, по който тя се прилага. В това отношение БНБ дължи отговори.

- Като човек, който е преминал от политиката в бизнеса, как оценявате икономическата и финансовата ситуация в страната и кои са, според вас, належащите мерки за подобряване на бизнес средата?

- Всичко в отношенията между хората е въпрос на доверие. Засилването на доверието и стабилността във всички сфери, и най-вече в политическата система, ще успокои хората и ще задвижи естествените стабилизатори на икономиката – потреблението, инвестициите, а от там и растежа. **И**

ФОТО АЛЕКСАНДР НИШКОВ

Екатерина Захариева:

Държавата ще се

Екатерина Захариева е служебен заместник министър-председател по икономическа политика, служебен министър на регионалното развитие и служебен министър на инвестиционното проектиране в кабинета на Георги Близнашки. Магистър е по право от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Била е зам.-министър на регионалното развитие и благоустройството в правителството на Бойко Борисов. От януари 2012 г. е главен секретар на президента. От 13 март до 29 май 2013 г. е заместник министър-председател и министър на регионалното развитие и благоустройството в служебното правителство на Марин Райков. След това е началник на кабинета на държавния глава.

разплати с бизнеса

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

—жо Захариева, в качеството ви на вицепремиер по икономическите въпроси в кои ведомства открихте най-сериозни проблеми за краткия период, за който имахте възможност да се запознаете обстойно с дейността в тях?

— Най-големият проблем, който виждам, е състоянието на държавния бюджет, а това касае всички ведомства. Това, което много ще затрудни работата не само на нашия кабинет, но и на следващия, ако няма актуализация, е състоянието на финансите в страната. Спрените европейски програми бяха довели до там ситуацията, че бяха замразени плащанията до бизнеса. Като икономически вицепремиер най-голямото ми притеснение е забавянето на разплащанията от страна на държавата и общините към фирмите. В един от първите дни разрешихме проблема със спрените оперативни програми „Околна среда“ и „Регионално развитие“, за да могат общините да се разплатят с изпълнителите си. По последни данни на Камара на строителите дължимите суми бяха над 437 милиона лева, плюс още около 500 милиона извършена нефактурирана работа. В този смисъл спрените ОП и състоянието на бюджета са основните предизвикателства пред министерствата и държавата. Но плащанията са налице и е минимизиран рискът да се загубят работни места и да се забави усвояването на средства. Към предизвикателствата се включват и забавените проекти по оперативните програми. Става дума за големи инфраструктурни проекти.

Друго голямо предизвикателство, засягащо всички ведомства, е състоянието на енергийния сектор. По този проблем създадохме Енергиен борг с решение на Министерския съвет, който оглавих като икономически вицепремиер. Подобен борг няма да реши проблемите с магическа пръчка, но ще бъде място, на което да се търсят и предлагат адекват-

ни решения за проблемите в сектора.

Не на последно място е и недоверието на хората в институциите и ведомствата. Факт е, че доверието е безпрецедентно ниско. Липсата му е и основната причина за слабите инвестиции.

— Какво може да се направи за краткия мандат, с който разполага служебното правителство, в посока подобряване на икономическата среда? И каква роля играе енергийната свобода и диверсификация за тази конкретна цел?

— Мандатът е кратък, но намерихме решение за част от проблемите. Трябва да покажем на хората, че институциите могат да подобрят работата си и да са в тяхна услуга, а не пречка. Енергетиката е един от въпросите на национална сигурност. Фактът, че сме зависими от единствен доставчик на газ, е и една от причините за ниското ниво на инвестиции от страна на бизнеса. Затова една от основните задачи пред служебния кабинет е диверсификацията на източниците в лицето на ускоряването на интерконекторните връзки с Турция, Гърция и Румъния. Груба грешка е, че не се е работило от 25 години по този проблем.

Едва сега започва да се говори за общата енергийна политика в Европейския съюз (ЕС). Дойде и предложение от Полша, подкрепено от комисаря по енергийна политика г-н Йотингер, подкрепено и от България, за обща енергийна политика на ЕС. Аз смятам, че подобно сътрудничество не трябва да е само в областта „газ“ и че може да е много полезно за България. Затова твърдо подкрепяме предложението.

Извън тази сфера е много важно да постигнем подобряване на работата на администрацията в оставащия период от мандата. Тя не трябва да пречи на бизнеса, а да му помага. Може да се постигне и облекчаване

на подзаконовата нормативна уредба в някои сфери.

— Каква е ролята на Енергийния борг в тази ситуация? В описанието му има много общи и пожелателни намерения, но какво може да се очаква от него?

— Енергийният борг няма как да изझे функции на държавни институции или да носи тяхната отговорност. Това е консултативно тяло, което ще търси консенсус чрез предлагане

на решения по конкретни проблеми. Политиката обаче ще се прави от министерството, в Министерския съвет и в Народното събрание. Регулаторът пък „регулира“. Т.е. боргът ще прави анализ, ще предлага решение и ще търси консенсус по тях.

Това, че енергетиката е въпрос на национална сигурност, съвсем не значи, че политиката в тази сфера трябва да се прави тайно и секретно. От години наред има тайнствена мъгла в тази сфера. Затова е важно боргът да носи прозрачност и да покаже истинското състояние на сектора. Започнахме със справката на НЕК, от която станаха ясни преференциални плащания към различни фирми. Стана ясно и че НЕК има пари да си плаща едва 53% от задълженията.

Боргът ще изважда всичко на масата и ще предлага решения на съответните компетентни органи. Но те ще носят отговорността за прилагането на политиките.

— Говорейки за прозрачност, как интерпретирате действията на БЕХ спрямо „Южен поток, след като холдингът не се съобрази с решението за спиране на проекта?

— Спирането на проекта е станало първо с писмо на премиера Орешарски до всички министри, които имат компетентност в тази сфера, от 31 юли 2014 г. Това писмо е получено в МРР на 1 август. Истинската

правна, юридически обвързваща БЕХ и „Южен поток“ форма за спиране на проекта е извършена от икономическия министър Щонов на 11 август, когато той издаде протоколно решение. Вече имаме разговори и уверения, че всички дейности ще бъдат спрени до изясняване на ситуацията.

- За последните 2 години се сменяха толкова много председатели на ДКЕВР. Доколко независим е този орган и по какъв начин може да бъде подобрена дейността му?

- Има съмнения, че ДКЕВР не е независим орган. Комплексни са причините за подобен извод и те се коренят основно в законодателството, в самите хора, назначавани на тези постове, и на последно място - на самите политици. На първо място обаче е законодателството и начинът, по който ДКЕВР функционира в тази регулаторна рамка. Била съм заместник-министър по регионалното развитие и благоустройството, като съм отговаряла и за водите и имам наблюдения върху работата на ДКЕВР в този сектор. При водите дори е още по-тежко, защото секторът е много negliжиран, а той е също толкова важен, колкото и енергетиката.

- Подобна ли е работата на ДКЕВР в енергийната сфера?

- Да, също не е добра. Поради тази причина това, което трябва да се случи с регулатора, е да се дефинират експертните функции на ДКЕВР, да бъдат назначавани само хора с опит в тази сфера, по подобие на добрите практики на независимите регулатори. По мое мнение това трябва да бъде определяно поне от три различни органа, за да се гарантира баланс - Народно събрание, било то и с най-голяма квота, Министерски съвет и президент. Но тъй като сме парламентарна република, може да бъде и само от Народното събрание. Личното ми мнение е, че трябва да има балансирани квоти.

Също така регулаторът трябва да бъде независим по отношение на бюджета, както и да разполага с достатъчно хора, които да правят анализ. Регулаторът обаче не прави политиката, а осигурява баланс между компаниите и потребителите. Важно е да бъде подсигурано качеството на услугите при най-справедлива цена.

- Има нов ценови период от 1 октомври 2014 г., когато служебното правителство все още ще изпълнява функциите си. Може ли да се очаква нова цена на тока?

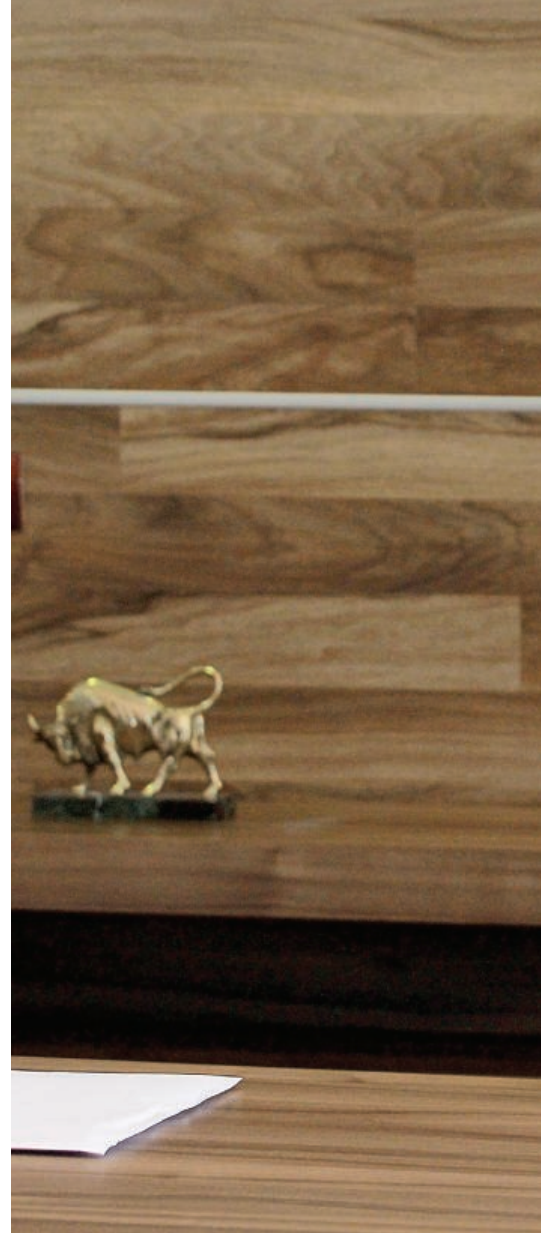
- Регулаторът трябва да го каже. Не мога аз да определя. Моето лично мнение е, че ще има нова цена на тока. Факт е, че НЕК не може да си позволи да губи повече по 900 млн. на година. В момента компанията плаща едва 50% от задълженията си към групи фирми, които съответно също не разплащат на своите гоставчици нататък по веригата. Отделно, защо трябва бедните хора да субсидират тока на богатите?! Има термин „енергийна бедност“, нека го прилагаме.

- Каква е ситуацията по ОП „Регионално развитие“? Знае ли се кои са общините със спрени средства по Мярка 3, ОС 1 и 3? И каква е причината за спирането?

- Цялата програма е спряна - част от нея от ЕК, друга от българския сертифициращ орган. Причините са, че системите за контрол и оценка трябва да се подобрят. Именно това трябва да ускорим - подобряването им. Проектите са няколко пъти проверени по ос 3 и имаме надежда, че по време на служебния кабинет ще може да възстановим плащанията там. Самите проекти са на различни етапи на развитие. Това, което направи служебният кабинет, е да възстанови плащанията от бюджета, за да може проектите да продължат да се изпълняват. Въпросът е ще има ли финансова корекция и каква ще бъде. Когато подобрим системите, ще бъдат възстановени плащанията от ЕК. Обикновено отнема 6 месеца възстановяването по спрени програми, а същинската работа по този проблем започна юли месец.

- Министър Порожанов заяви, че определени проекти по публичната инвестиционна програма на общините на кабинета „Орешарски“ за 500 млн. лева ще бъдат отменени. Какви ще бъдат критериите?

- Това беше инвестиционна програма, одобрена с постановление на МС, включена в държавния бюджет за тази година. Там обаче общини и министерства няма да могат да усвоят част от средствата. Причината е, че в самото постановление има срок 30 юни за сключване на договори с изпълнители. Това, което направихме, е подготовка за удължаване на срока до 15-20 септември. Предстои постановлението да бъде гласувано. Оценката е, че 170 млн. лева няма да бъдат усвоени, а по-голямата част са от ведомствата. Тук не става дума за политическо „рязане“, защото ние дори удължаваме срока за сключване на договорите. Истината

е, че се опитваме да не спираме работния процес, за да няма загуба на работни места.

- Какво се случва с блокираните пари за нисколиквено кредитиране за саниране в КТБ и как може да бъде решен този проблем?

- Парите са блокирани и не са гарантирани. Става дума за малко под 13 млн. лева. Трябва да се изчака решението, което ще бъде взето за всички депозанти в банката. Но парите за саниране по доверителните сметки на хората са защитени. Те няма да бъдат загубени. Става дума за събраните средства в размер на около 500 хил. лева.

Моето мнение е, че трябва да се водят разговори с търговски банки в страната и да разкажем повече за програмата, за да можем да насочим хората за кредити от други банки. Това не са високорискови кредити, защото самоучастието е 25%. Има банки с голям опит в кредитирането за енергийна ефективност, и затова очаквам да има интерес от тяхна страна. Още повече, че сега цялата

програма е в размер на 53 млн. лева, но през следващия програмен период тя ще е в много по-големи размери. От тази гледна точка би трябвало банките да имат интерес.

- Докъде стигна развитието по АМ „Марица“? Вашият предшественник министър Терзиева заяви, че лот 1 и 2 ще бъдат готови през ноември, до каква степен са те в момента?

- Лот 1 няма как да бъде завършен до ноември. Има все още участъци, в които се извършват археологически дейности. Оптимистичният срок за завършването му е лятото догодина. 42% е изпълнението на лот 1 към настоящия момент. По отношение на лот 2 там се работи на добро темпо и изпълнението е на 82%. Имаме надежди до края на годината този лот да бъде изпълнен.

- Какво се случва с искането на жители от няколко квартала в София за обективна оценка на земите покрай строежа на Северната скоростна тангента?

- Това е проектът, който минала

та година предотврати загубата на сериозни средства по оперативните програми. Има около 670 броя имоти, а собствениците са над 1800. Има около 250 дела, като 7 са приключили. 5 са в полза на Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ) и 2 са в полза на жалбоподателите. Подали сме молба до ВАС с цел да се пренасрочат всичките дела за по-ранни дати, за да може да приключи обжалването. Всеки има право да иска по-висока цена на имота си и ако съдът определи по-висока цена, то тя трябва да бъде платена на хората с лихвите. Проектът със сигурност е рисков, но не сме се отказали от него. Това е много важен път с изключително висок трафик. В момента всичко зависи от обжалванията.

- Малко преди оставката на кабинета „Орешарски“ беше гласувана актуализация на бюджета на НЗОК с 225 млн. лева, които да бъдат събрани от съкращаване на разходите в министерствата. Откъде ще бъдат съкратени парите в МРРБ?

- Това е една изключително лоша актуализация. Казвам го, защото съм го коментирала с много специалисти по бюджет. Увеличават се разходите, при положение че има неизпълнение на приходната част с почти 1 млрд. лева, не се вдига дефицитът и се оръзват министерствата в средата на годината с още 10%. И когато това е в средата на годината и няма заложен буфер, тогава става въпрос за повече от 10%. Водим разговори с колегите от Министерството на финансите за различни варианти. Не желаем да спираме инвестиционния процес, затова спираме процедури по закупуване на компютри и ремонти.

- Те ще покрият ли нужните разходи на оръзване на разходите?

- Не, няма да ги покрият. Истината е, че няма откъде да се вземат тези средства. 20 млн. трябва да съкратим от бюджета на МРРБ. Да, имаме различни идеи, но това на практика значи, че трябва да спираме проекти. Важно е да се подобри работата на агенция „Митници“, защото неизпълнението на приходната част е много голямо.

- С новия си стар шеф ще успее ли да се справи агенцията?

- За 2-3 месеца не знам какво ще направи новият ѝ шеф, но от резултатите му в предишния период изглежда, че може. При него митниците не са имали толкова неизпълнение. Трябва да се спрат и неефективните харчове, и неефективните програми, но не за сметка на икономиката. Не може да се допусне да бъде блокирана работата по ключови проекти. Факт е, че се дължат 437 млн. лева на строителните компании само по оперативните програми и трябва да се разплащаме. Не бива министерствата и общините да са некоректен платец.

- Какво заварихте в Министерството на инвестиционното проектиране и въобще заварихте ли нещо там?

- В рамките на иронията заварих една нелоша сграда с добър ремонт. Грешка е разделянето на МРРБ. Може и да е имало добро намерение, но не успяхме да го почувстваме. Работата спря за повече от 3 месеца, точно когато трябваше да се ускори оперативните програми и инвестиционния процес. Докато траеше разделянето, министерството буквално не работеше. Затова и в момента не ги събрахме, за да не блокираме отново целия процес, още повече на фона на липса на Народно събрание.

Симеон Дянков:

На политиците не им стиска да правят реформи

Актуализация на
бюджета трябва
да се направи от
новия кабинет
веднага, дори
да се надхвърли
дефицит от 3%

СТИЛИЯН ГРЕБЕНИЧАРСКИ

—н Дянков, какъв бе за вас пътят от Вашингтон до Санкт Петербург?

- Всъщност, пътят е между Вашингтон и Москва с междинни спирки в Бостън. До края на тази учебна година преподавах там, в Харвард, но това изискваше твърде много пътуване. Сега се преместих в института за международна икономика Peterson във Вашингтон. Това е основният американски тинк-танк, който се занимава с анализи и икономическа политика. Peterson издагоха и книгата ми за еврокризата.

В Москва попаднах по-скоро по стечение на обстоятелствата. Техният най-добър университет по икономика и финанси - New Economic School (NES) - търсеше ректор миналото лято. Предложението дойде от моя колега Ерик Берглоф, след като вече бях започнал да преподавам в Kennedy School в Харвард. Предиизвикателството ми се стори интересно и приех поста заради амбицията NES да влезе в топ 10 на най-добрите европейски университети по икономика. Първоначално живеех в Сколково - техният Студентски град, докато нещата се установят и подготвя програмата си за развитие на NES. Поставах си три съвсем конкретни задачи - да се започне нова магистърска програма по икономика на енергийните ресурси, да се открие училище за публично управление по подобие на харвардския Kennedy School и да се премести целият университет в нов, модерен кампус. Последното вече е факт от началото на този месец. Площта е три пъти по-голяма от тази на предишната сграда и позволява значително развитие. От септември започваме новата магистърска програма, а за следващата учебна година трябва да сме готови и с училището по публично управление.

Междувременно ситуацията в Русия се усложни заради украинските събития. Но NES е частен университет - създаден е от професори от Масачузетския технологичен институт и от Харвард през 1992 г., и работата ми не е пряко засегната от политиката.

- Не можем да подминем една от най-актуалните теми за България напоследък. Към какво се стреми ВТБ в Корпоративна търговска банка? Какви са намеренията на ВТБ за развитие на бизнес в България?

- Твърде далеч съм от тази тема,

Симеон Дянков е роден на 13 юли 1970 г. в София. През 1995-2009 г. работи за Световната банка. От 2009 до 2013 г. беше вицепремиер и министър на финансите в правителството на Бойко Борисов. След оттеглянето му от поста преподава в Харвард, ректор е на московския университет по икономика и финанси New Economic School и е независим член на Надзорния съвет на ВТБ. Дянков е доктор по икономика на Мичиганския университет, редактор на Journal of Comparative Economics и автор на над 80 научни публикации. През юни тази година излезе книгата му „Inside the Euro Crisis. An Eyewitness Account“.

”

Нито в Европа, нито в САЩ икономиката е силна и затова ниските лихвени проценти ще останат още известно време

“

защото като независим член на надзора имам съвсем различни функции. Така или иначе, ВТБ вече обяви позицията си за КТБ преди два месеца и тя е, че руснаците нямат интерес към увеличаване на участието си. ВТБ е инвестиционна банка, не поддържа клонова мрежа и управлява активите си зад граница през специално погрозделение - ВТБ Кепитъл.

- Навремени и точни ли са действията на БНБ и изпълнителната власт по случая досега?

- Трябва да приключи одитът, за да се знае реалното състояние на активите и тогава да се види как те да се използват по най-смисления начин. Има няколко пътя за оздравяване, които вече са практикувани при сходни случаи в други страни - видяхме го

в Белгия и Холандия, в Кипър миналата година и в Португалия с банката „Спирито Санто“ наскоро. Още ги няма окончателните данни от анализа и затова препоръките кой път е правилен ще са спекулативни. По тази тема трябва да се говори точно, навреме и без политика. А вече се изговори твърде много, като част от коментарите не бяха особено смислени. Във всеки случай, продължавам да смятам, че България може да се справи със собствени усилия и БНБ не трябва да иска помощ отвън по такъв гръмогласен начин.

- Привидно надделя мнението сред политици и експерти, че актуализацията на държавния бюджет е неизбежна и различията идват по-скоро в това кога и как да се из-

Върши тя. Каква вашата визия по този въпрос?

- Актуализация трябва да има. И тук темата не е за непредвидените разходи, които ще се правят - например плащанията през бюджета по околна среда и регионално развитие, докато Брюксел размрази парите. За тези разходи донякъде ще се намерят ликвидни буфери и сегашният екип на финансовото министерство може да го направи.

Основната тема е изоставането в приходната част. Още когато се гласува бюджетът беше ясно, че приходите са надценени и сметката няма да излезе. Добре е актуализацията да мине веднага, след като заработи следващият парламент. Това трябва да се направи наведнъж, а не преди

края на годината да се налага още една актуализация. Иначе международните пазари ще се чудят какви са проблемите в публичните ни финанси и знаем ли изобщо какво правим. Така че наведнъж и в пълния размер, дори и дефицитът да надхвърли 3%. А за съжаление, той най-вероятно ще е над 3% - това показват анализите.

- Има ли капацитет служебното правителство да положи стабилни основи за бюджет 2015 и застрашена ли е бюджетната процедура в настоящите условия?

- В областта на финансите служебният кабинет има нужната експертиза. Убеден съм, че с този екип в министерството сроковете по бюджетната процедура ще се спазят.

- До каква степен имат основа-

ние твърденията, че приходните агенции имат сериозен потенциал да подобрят събираемостта на бюджетните постъпления? От какво имат нужда те и доколко ключова е последната рокада в ръководството на Агенция „Митници“?

- И двете агенции имат потенциал. Това се видя по време на нашето управление. Свързването на касовите апарати с НАП и митническата наредба за измервателните уреди постигнаха две цели. Първо, изкарахме приходи на светло. Второ, можеше да се наблюдава общата картина в реално време и да се прилагат коригиращи действия веднага. Тук и тук нещата не вървят и насочваме усилия в тези посоки. Реформите в двете приходни агенции бяха успешни и това се доказва на практика.

Трябваше обаче да направим промени в ръководството на НАП и отчитам като своя грешка, че не бях достатъчно настоятелен в тази посока. В митниците нещата вървяха значително по-добре. Ваньо Танов го показва през 2010-2012 г., като увеличи приходите с над 2 млрд. лв. Данъчните тепърва трябва да показват такъв напредък.

- Като привърженик на реформите и бивш вицепремиер, какво пречи от години те да не се случват в България? Кога ще „узрее“ обществото за тях?

- Обществото е узряло. Политиците също добре знаят какво трябва да се направи. И проблемът не е в обществото, а в политиците. Жан Клод Юнкер има един цитат: „Знам какви реформи са необходими, но не знам как да спечеля изборите след това“. На политиците просто не им стиска.

Някои от реформите се получиха по наше време, но после спряха. Продължавам да не разбирам защо. Например в пенсионната реформа направихме прости, но важни стъпки, и те ни струваха много усилия. Имаше протести, повечето негативни бяха за мен, но нещата тръгнаха. Следващото правителство можеше просто да се възползва, да коментира в стил „предшните са виновни“ и да продължи напред. Сега пенсионната реформа е пак в изходна позиция и отново ще се мине през обществено напрежение, за да се направят неща, които вече бяха направени.

В здравеопазването реформата също не търпи отлагане. Ние сменихме четирима министри за четири години и работите не потръгнаха, като затова не са виновни министрите. Всяка година парите за здраве

България може да се справи със собствени усилия с казуса „КТБ“

се увеличават, това е трайна тенденция, но повечето средства не доведоха до подобряване. Сега има възможност секторът да се финансира и през оперативните прорами за периода 2014-2020 г., но тези пари няма да дойдат без реформа. Проблемът в здравето е наистина структурен. Ние просто нямаме ефективна здравна мрежа и това трябва да се промени. Засега няма усилия в тази посока.

- Отмина ли глобалната криза или е временно в ремисия?

- Наблюдаваме временно затишие. Основните проблеми, особено в Европа, остават същите - малки възможности за растеж и раздути публични финанси. Преразпределянето през бюджета общо за ЕС е висок процент, а населението застарява и тепърва ще се налагат повече разходи за социални политики. Така че тази тема ще се развива и изобщо не предполага просто решение - как да се запази социалната държава, без да се влиза в дългова спирала и в същото време да не се губи конкурентоспособност, за да има растеж през износа.

- Колко, според вас, ще издържат политиките на ниски лихвени проценти?

- Още година-две. Нито в Европа, нито в САЩ икономиката е силна и затова ниските лихвени проценти ще останат още известно време. Това е добре за България, защото понижава лихвите по вълншия дълг. И през 2012 г., когато излязохме навън, за да финансираме падежа от януари 2013 г., и през тази година България взе заеми с много по-ниска доходност, отколкото преди десет години.

Финансовите министри се хвалят с тези успехи, но те го голяма степен се дължат на ниските лихвени проценти на Европейската централна банка и на Федералния резерв. Другата причина за тези успехи беше все пак в последователната финансова политика. Четири поредни правителства от 1997 до 2013 г. изграждаха репутацията ни на държава с предвидими публични финанси. Ще бъде опасно, ако този ресурс се пропилее. И тук пак се връщам на въпроса ви за актуализацията на бюджета. Затова е важно тя да се направи наведнъж, и ако се търси ресурс отвън - да се вземе наведнъж. Иначе край с рефинансирането на ниски лихви и край с доверието.

- Загуби ли Хайек двубоя с Кейнс и може ли някой ден да спечели публиката на своя страна?

- Двубоят продължава и сигурно така е най-добре. Германия и Велико-

британия следват Хайек, а САЩ при Обама и Франция при Оланд следват Кейнс. Но не съм сигурен, че може да противопоставяте точно Кейнс и Хайек. Защото при единия има доктрина, а при другия няма. Противопоставяйте Кейнс и Фридман, за да спазим клишетото.

Хайек е повече анализатор и мислител, отколкото икономист в традиционния смисъл. Той така и не вярва, че икономиката може да е изцяло точна наука. Просто понеже няма как да изнамерите закони за човешкото поведение. Хайек мисли като физик и се води от общи принципи. Всяка система, оставена на себе си, се стреми към състояние на равновесие. Във физиката това равновесие се описва с понятието „хаос“ и звучи малко плашещо, ако го използвате в икономиката. Всъщност, обаче, е точно така - колкото по-малко се намесвате и колкото повече степени на свобода оставяте, толкова по-добре. Равновесните системи са най-стабилни.

Няма как да направите хората щастливи чрез принудата на държавното планиране. Хайек е разбрал това, още преди да се е видяло на практика. Затова моето мнение е непроменено - колкото по-малък е дялът на държавата в икономиката, толкова по-добре за хората. Тези, които помнят какво беше при социализма, сигурно са на същото мнение.

А иначе щеше да е много лесно, ако имаше универсални правила, които да се прилагат навсякъде. Обаче няма.

Кейнс работи, когато трябва да възстановявате инфраструктурата на разрушена от войната Европа с публични средства. Нещо подобно направихме и в правителството на ГЕРБ - увеличихме ролята на държавата като инвеститор в инфраструктура. Това не ни прави кейнсианци, защото навсякъде другаде искахме по-малко държава.

Кейнс не работи, ако искате на пример да намалите безработицата с публични средства и за сметка на дефицита. През кризата от края на седемдесетте години Маргарет Тачър следва Фридман, а Хелмут

Шмигт следва Кейнс. Тогава Шмигт бори безработицата с амбициозна програма за заетост през държавата. В началото има добър резултат, но след няколко години безработицата отново се покачва, отваря се и гупка в бюджета, и то без германската икономика да е имала сериозни структурни проблеми. Накрая се налага социалдемократите сами да започнат рязане на публичните разходи и Хелмут Шмигт губи властта. Във Великобритания този проблем не се появява и пазарът на труда там е сравнително устойчив вече четвърто десетилетие.

Затова съм скептичен за ползите от държавна намеса в трудоустройването и в икономиката изобщо. Виждате какво стана в България през изминалата година. Имаше програми за временна заетост, парите за програмите свършиха и хората пак са без работа. Социалните разходи също се увеличиха и то за сметка на дефицита, но това не подобри положението. Сега цената ще я плащат всички и най-тежко ще бъде за хората, в името на които уж са направени тези социални разходи.

- Къде свършва единният европейски пазар и къде започва единната бюрокрация, субсидиите и квотите?

- Единният европейски пазар е факт. Отскоро е факт и по отношение на пазара на труда. Това е голям успех за европейските политики в последните десетилетия. Но понеже в този пазар участват различни икономики - малки и големи, слаби и силни - все още се налагат субсидии и квоти. Системата е с проблемите си и с времето трябва да се усъвършенства. Това е разбираемо, защото Европа търси единна икономика при 28 национални държави. Всяка от тези държави е със своите особености, с тежестта на културните си натрупвания и не може да постигнеш бързо движение на стоки, капитали и хора, така както в Съединените щати. Разглеждам този проблем в книгата си.

Затова е и важно в новата Европейска комисия да влязат хора, които вярват в развитието на европейския пазар. И Жан Клод Юнкер, и финландският кандидат Кайтанен, и латвиецът Валдис Домбровскис са такива хора. Такава е и Кристилина Георгиева. Това са личности, които вярват в идеите на Шуман и имат енергията да вървят напред. Трябват време и последователност. Аз съм оптимист. Виждате какъв напредък е постигнал

един континент, където трудно ще намерите две държави, които да не са воювали помежду си назад в столетията. И всичко е започнало от споразумение за търговията на въглища и стомана преди 60 години. Тогава това са били стратегическите суровини. Течните горива не са били на дневен ред. Сега са и затова общият енергиен пазар е другата тема, по която трябва да се работи.

- Къде се намира Русия в представите ви за свободен пазар?

- Русия е някъде по средата от държавите на прехода. Не е Полша или Естония, но не е и Узбекистан или Беларус. В последните години Русия става по-малко свободна, като тази тенденция се вижда най-ясно в енер-

”

Пенсионната реформа е пак в изходна позиция и отново ще се мине през обществено напрежение, за да се правят неща, които вече бяха направени

“

гетиката и във финансовия сектор. Не мисля, че това е добре, защото пречи и на руската икономика, и на развитието на връзките с ЕС. Санкциите усложняват нещата допълнително и в двете посоки.

- На пазара излезе вашата нова книга, за кого са адресирани посланията в нея?

- „Кризата на еврото. Поглед отвътре“ излезе през юни на английски език и започнах с представянията ѝ в Европа. Те ще продължат и наесен. Аз съм икономист, който влезе в реалната политика и понесе негативите от това да се правят реформи. Книгата е на тази тема - описвам в хронология собствения си опит и това, което видях като добри и лоши практики в ЕС. Не съм търсил специално послание, но ако искате такова, то е, че не трябва да се отказваш. Защото лутането не помага и утре ще се плати по-висока цена за нещата, които е трябвало да се направят днес.

На дневен ред вече е нова книга. Тя е сборник от студии за прехода в страните от Източна Европа и ще излезе през ноември за 25-годишнината от пагането на Берлинската стена. Книгата е озаглавена The Great Rebirth (Новото начало) и идеята за нея се роди тази пролет на конференция в Будапеща. Бяхме се събрали колеги икономисти и политици от бившия соц лагер - Лешек Балцерович, Иван Миклош, Вацлав Клаус, Янош Корнай - в опит за равносметка какво направихме и какво не успяхме за този четвърт век на промени. Андерс Аслунд и аз сме съставители и редактори на книгата. Аслунд е мой колега от института Peterson и е работил дълго време в държавите от бившия Съветски съюз. Така че той е сред най-добрите познавачи на прехода от планова към пазарна икономика. Ще има статии за Полша, Унгария, Русия, Чехия, България. Предполагам, че този сборник ще излезе и на български догодина. Вече подготвям за превод книгата си за кризата на еврото.

- Какви са бъдещите ви планове и до каква степен са свързани те с България?

- Имам достатъчно проекти в САЩ и в Русия за следващите две години. След това вероятно пак ще преподавам и ще се занимавам с международни финанси. Плановете ми за България са далеч от политиката. Ще помагам с каквото мога за развитие на археологията и за популяризиране на културно-историческото ни наследство. Включително и със собствени средства.

Какъв трябва да е

Проф. д-р Людмил Георгиев има висше икономическо образование и докторантура по икономика и управление на териториалните системи. Заместник-ректор от 1997 г., а от 2009 г. до 2012 г. е ректор на НБУ. От 2013 г. е зам.-ректор по научноизследователската и международна дейност. Чрез магистърската програма по публична администрация в НБУ и дисциплината регионална икономика в УНСС той е един от основателите на двете специалности в страната. Чете лекции по местно управление, регионална икономика, регионална политика на ЕС, перспективи на публичната администрация, регионализация и глобализъм в световното развитие.

ПРОФ. Д-Р ЛЮДМИЛ
ГЕОРГИЕВ, НБУ

Важно условие да сме убедени и активни граждани, да подкрепяме и работим за политиката, която бъдещото правителство ще прилага, е да харесваме, възприемаме и уважаваме бъдещия си министър-председател. Изборът на министър-председател рефлектира върху качеството ни на живот, върху неговата продължителност, върху финансовата и физическа сигурност, международната представа за държавата ни и др.

Съществува ли достатъчно ясен портрет на българския министър-председател след промените от 1989 г.? Явно не, след като за министър-председател се посочваше почти всеки път „един от нас“, но също наскоро и един „много далеч от нас“... Преди 1989 г. министър-председателят се държеше като монарх, а доскоро монархът настояваше да бъде приеман като демократ...

В страните, в които този избор става аргументирано и по критерии, утвърждавани десетилетия, шансът да бъде избран най-пог-

ходящият кандигат за момента е голям, без да се гарантира сто процента харесването му до края на мандата или да се игнорира възможността да се самопровали. В страните, в които кандигатът за министър-председател е само чувствено харесван, шансът това „влюбване“ да е краткосрочно е почти същият процент...

Интересното в нашата действителност е, че дори когато купуваме зеленчуци, задаваме задължително поне няколко въпроса, касаещи произхода им. Много по-рядко, да не кажа никак, питаме за произхода и качествата на човека, който ще определи бъдещето на нас и на децата ни за следващите четири или осем години. Достатъчно е някак си необяснимо да го харесаме, и то само от едно виждане. Дори не е нужно да е бил пред погледите ни три месеца в „Биг Брадър“...

Защо гражданите често не харесват избраните политици, превърнали се в министър-председатели? Отговорът е бърз: защото очакванията са абстрактни и вътрешно неаргументирани. И защото тези очаквания не се свързват предварително с конкретни качества на министър-председателя. Всичко това, съпътствано от

непременната необходимост от промяна и голямата увереност, че желаното ще стане действителност, раждат бързото разочарование от направения избор.

Законодателството не подказва пряко и достатъчно ясно качествата, които трябва да притежава бъдещият министър-председател. Законът за администрацията, например, ни казва, че той е: централен едноличен орган на изпълнителната власт, изпълнява представителни функции по отношение на Министерски съвет; ръководи общата политика и текущата му дейност и е отговорен за това пред Народното събрание; определя правомощията и ресорите, координира работата и назначава и освобождава от длъжност своите заместници. Изпълнението на тези задължения свързваме обикновено с качествата компетентност, камегоричност, представителност, отговорност и дипломатичност.

Практиката у нас и в преобладаващата част от демократичните страни показва, че качествената характеристика на министър-председателя се свързва с това да бъде: политическа личност, времен-

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯТ?

ФОТО: СТОЯН ИГОРОВ

но облечена с „взетата под наем“ власт на избирателите, убеждаваща хората, че е приемлив национален лидер. Да владее изкуството на компромиса. Да е консенсусна личност, която всеки идентифицира със себе си, или с нещо напълно недостижимо и несравнимо със себе си...

За да бъде национален лидер, трябва да има лична харизма, но за да бъде ефективен гържавен лидер, трябва да притежава развито усещане за политически цели и възможност ежедневно да обработва планини от писмена документация.

За да бъде ефективен политически лидер, трябва да има качествата на преговарящ и пазарящ се, за да балансира възникващите конфликтни ситуации в гледните точки и интересите.

За да бъде убедителен защитник на политиките на Министерския съвет при парламентарния контрол в парламента, министър-председателят трябва да бъде добър оратор и да създава впечатлението, че е ангажиран с каузата.

В демократичните общества министър-председателят изпълнява най-малко три роли: лидер на

партия, глава на правителство (като „представител на всички хора“), де факто - символичен представител на страната си. Тези три роли налагат въздържаност и поставят специфични ограничения върху поведението му. Научните изследвания по темата показват, че чертите, които следва да притежава министър-председателят, са свързани предимно с: интелигентност, смелост, решителност. Изследванията не показват корелация между ефективното лидерство и личностните качества. Някои много успешни лидери са се проявявали като страхливци или мерзавци. Самото лидерско поведение се определя като: демократично, авторитарно, любезно, сърдечно и т.н.

Истината е, че успешното лидерство зависи от ситуацията, в която съчетанието от отделни типове поведение и определени качества може да бъде печелившо. Това означава, че от един министър-председател се изискват: висока образованост и интелигентност, чувствителност, прозорливост, гъвкавост и голяма адаптивност.

Министър-председателят, който е изключително умел в определени области, може да е много неумел в други. Най-гъвкаво заеманият длъжността министър-председател на Австралия сър Роберт Мензиес е успял, защото в най-висока степен е комбинирал тези множество качества. В контраст с него, Гох Уайтлам имаше ясни политически цели и беше ефектен парламентарен оратор, но в същото време бе своенравен администратор и не ефективен преговарящ, чийто личен стил отдалечаваше повечето групи, от които зависеше неговият успех в перспектива.

Министър-председателят трябва да е рамкова личност, разчитаща на партньорствата на политическия си и административен екип, а не само на собствените си партньорства.

И все пак, за да приемем най-близката го интересите ни лич-

ност на бъдещ министър-председател, трябва да потърсим отговора на няколко въпроса:

1. Защищава ли единството на българската нация, или е за правото на автономност на малцинствата в страната?

2. Ще осигури ли непрекословното „но и на всяка цена „послушанието“ на България в Европейския съюз, или ще отчете силните и слаби страни на всяко предложение и цел през призмата на дългосрочния национален интерес, преди да предложи взимането на решения?

3. Предлага ли промяна в данък общ доход и данъците върху бизнеса, за да се ускори създаването на нови работни места?

4. Предлага ли бърза или постепенна редукция на дълга или привличането на нов?

5. Подкрепя ли национална програма за регионално развитие, или само на програми, насочени към развитието на специфични региони?

6. Дава ли гаранции, че ще работи за намаляването на броя на българите, напускащи страната?

7. Застъпва ли се за отговорно отношение към околната среда, или предпочита бързото развитие на икономиката на страната на всяка цена?

8. Какви мерки предлага за бързо лансиране на енергийния сектор?

9. Ще проведе ли, и какви, реформи в здравеопазването и осигурителната система?

10. Обявява ли се за окуражаващото не създаването на частни училища с алтернативни структури и програми на обучение, или се застъпва за образование под юрисдикцията на гържавата и местните власти?

Отговорите на тези и други въпроси ще помогнат в определянето кой кандидат за министър-председател ще отговори най-много на политическите ни очаквания и ще намали значително скоростното разочарование от поредния избранник. **И**

**До средата на 2015 г.
европейска директива
ни задължава да
въведем ефективни
механизми за
разрешаване на спорове**

Време е за финансов омбудсман

ЯНА КОЛЕВА

Темата за необходимостта от финансов омбудсман периодично се повдига, след което бързо се забравя. В миналия брой на сп. „Икономика“, в който основната дискуссия беше посветена на финансовата грамотност, отново бе поставен въпросът за нуждата от такава институция, която да защитава потребителите на финансови услуги. Държавата така и не се погрижи за това и на практика България е единствената страна в Европейския съюз, оставила делото на давящите се в ръцете на самите давящи се. Тази дистанцираност от проблемите на потребителите позволява свобода на финансовите институции да обвиняват

В МЪГЛА

информацията и да прилагат правото на силния. Още през 2009 г. проучване на Световната банка показва, че нямаме ефективен механизъм за разрешаване на спорове за финансови услуги, което създава условия за нездравословен финансов пазар. Тя направи съответни препоръки как да се запълни тази празнота, но те останаха като глас в пустиня. Затова през юни 2013 г. Световната банка отново представи обширен доклад, озаглавен „Варианти за алтернативно решаване на спорове в областта на финансовите услуги“ (<http://bit.ly/1fbl6RB>), в който подробно се описват съществуващите практики по света и се дават нови препоръки за България.

„Твърди се, че финансовата грамотност на населението е ниска и оттам произтичат неблагоприятните на потребителите на финансови услуги. Но дори хора с висока финансова култура, когато теглят кредит, трудно се ориентират какво точно ги чака напред, тъй като липсва информация колко често финансовите институции са променяли своя лихвен процент назад във времето“, казва Васил Кендов, председател на Асоциацията на потребителите на банкови и финансови услуги. Ръководената от него организация вече разполага с такава база данни и е изработила своеобразен потребителски рейтинг на банките, който скоро ще бъде оповестен. „Ако банката има право да сменя своя лихвен процент и тя го прави, какво значение има каква е моментната ѝ оферта“ е риторичният въпрос на Кендов. Според него лихвите по кредитите на банките са падали само в 2% от случаите, обичайно трендът им е нагоре. Преди около пет години някои банки въведоха „двоен стандарт“ за стари и нови клиенти. Новите влизат в капана с по-нисък лихвен процент, но само след половин година те вече са стари клиенти и тогава... лихвата скача. Точно в този случай, но не само в него, потребителят усеща

ОСТРА НЕОБХОДИМОСТ

от съдействието на обществен защитник. Такъв обаче липсва.

От всички 28 страни в ЕС България е сред шестте, които нямат свой представител във FIN-NET, мрежата

за разрешаване на финансови спорове на територията на общността. В нея Германия е шампионът с шест омбудсмани за различни пазарни сегменти и още четири други организации, които работят в защита правата на потребителите на финансови услуги. Великобритания участва със своя единствен финансов омбудсман - Financial Ombudsman Service (www.financial-ombudsman.org.uk). Към него може да се обръщат не само британски граждани, но и хора от цял свят, пострадали от финансовите услуги на компании, регистрирани във Великобритания. Същевременно в тази страна е създадена и институцията на независимия наблюдател. Ако финансовият омбудсман не съдейства за разрешаването на определен проблем, потребителят може да се обръне към наблюдателя, преди да потърси справедливост по съдебен рег. Той проследява логиката на проблема и ако прецени, прави предписание към работата на финансовия омбудсман. Така независимият наблюдател може да въведе нова процедура, след което потребителят отново се обръща към финансовия омбудсман, който в рамките на месец-два трябва да реши спора. Нещо повече - през миналата година във Великобритания заработи още един механизъм в защита на потребителите - Financial Conduct Authority (<http://www.fca.org.uk>). Тази структура не се занимава с индивидуални жалби, а следи работата на финансовите институции на пазара. Нейната задача е да проверява дали договорите с клиентите съдържат неравноправни клаузи, дали условията по кредитите не са заблуждаващи. Целта е да се повишава

ДОВЕРИЕТО

във финансовия пазар, който във Великобритания формира близо 40% от

БВП на страната. Банките на Острова не може да постигат високи резултати на базата на неравноправни клаузи в договорите с клиентите, а трябва да се придържат към добрите практики и да се съобразяват с всички регулации.

При липсата на специализиран орган за алтернативно разрешаване на спорове за финансови услуги българският потребител може да потърси съдействие от националния омбудсман. Но той се явява обществен защитник по всички въпроси, когато става дума за нарушени права. Вариант е да се обръне към Комисията за защита на потребителите, но практиката показва, че там шансът за успех е нулев. Щом финансовият спор не намери решение чрез някоя от тези две институции, потребителят на финансови услуги може да търси правата си в съда. Делама обаче са с продължителност над две

години, сочат наблюденията на Асоциацията на потребителите на банкови и финансови услуги.

Аргумент срещу появата на финансов омбудсман у нас е, че това е поредно раздуване на администрацията, което само ще е в тежест на хазната.

ФИНАНСИРАНЕТО

на институцията омбудсман в Европа най-често не е от държавния бюджет, а става чрез средства, които самите финансови институции заделят за неговата издръжка. Това може да е чрез малки отчисления от всеки сключен от тях договор с клиент. Омбудсманът се ползва с авторитет пред финансовите институции и обикновено не се противопоставя на неговите решения, уверява още Васил Кенгов.

Въпросът вече не е дали в България имаме нужда от финансов омбудсман, а как по-скоро да създадем такава работеща институция. на Запад има добри практики и ние просто трябва да изберем модела, който ще е най-подходящ за нашия пазар. Това трябва да е независим орган, той не бива да е част от друга организация. Омбудсманът е обществена фигура, която по-добре да не

Защитата на потребителите на финансови услуги е изискване на евроредиректива, която трябва да се приложи и у нас до средата на 2015 г.

България е единствената страна в ЕС, която няма финансов омбудсман

се назначава от правителството или парламента, а да се излъчва от организации с отношение към финансовите пазари. Гражданското общество под една или друга форма трябва също да участва в създаването на тази нова институция, а след това и в персоналната селекция и последващата

КОНТРОЛ

върху дейността на този орган. Стъпка във вярната посока ще е създаването на агенция, по подобие на британската Financial Conduct Authority, която да следи за подвеждащи условия и неравноправни клаузи в договорите с клиентите, стига тя наистина да си е на място, а не да бездейства или да се корумпира.

Примери много, но проблемът е как най-сетне и нашите потребители на финансови услуги да получат адекватна защита. В доклада на Световната банка от 2013 г. се напомня за Директивата за алтернативно решаване на потребителски спорове от 21 май 2013 г., която задължава страните членки до средата на 2015 г. да въведат надеждни механизми за закрита. Правителството, което ще се сформира тази есен, не бива да чака напомняне от Европа. За потребителите остава надеждата управляващите да не приложат директивата както дяволът чете евангелието. [И](#)

Разнообразие от решения

В повече от 40 държави по света съществуват органи за алтернативно решаване на спорове (АРС). В много от тях е введен терминът „омбудсман.“ Другаде се използва наименованието арбитър, арбитражен съвет, съвет по жалби, комисия по жалби, служба по жалби, съвет за спорове или медиатор.

Един от ключовите въпроси е дали да се създадат отделни органи за АРС за всеки обособен сегмент от финансови услуги и продукти, или да има единен орган, който да обхваща всички тези сегменти. По света се срещат и двата модела, но се откроява тенденция в полза на междусекторния подход.

Сред страните, в които действат отделни органи за АРС за всеки сектор на финансови услуги и продукти, са Белгия, Дания, Франция, Германия, Нова Зеландия, Полша, ЮАР и Швеция. Повечето от тях първоначално са били създадени от индустрията на финансовите услуги, често в сътрудничество с потребителски сдружения. В Полша потребителите на банкови услуги и продукти имат достъп до омбудсман за банковия сектор, назначен от самата индустрия. За сегмента на застрахователните услуги и продукти има омбудсман, назначен от правителството. В Германия се е наложил омбудсман за всеки сегмент от финансовия сектор. В някои държави първоначално се е тръгнало от отделни органи за АРС за всеки сегмент от финансовия сектор, а впоследствие се е преминало към обединяването им в единен междуправителствен орган за АРС за финансовата област. Такива страни са Австралия, Финландия, Ирландия, Холандия, Норвегия и Великобритания. Държави като Армения, Унгария, Малта и Тайван са приложили направо подхода на единен междуправителствен орган за АРС. В Чешката република, в Тринидад и Тобаго първоначално е бил създаден орган за АРС за банковия сектор, а впоследствие обхватът му е разширен до останалите сектори. Армения е пример как подобен орган за АРС би могъл да работи ефективно и при икономика в преход.

ПО СВЕТА

Кривото огледало на

българския износ

Анализът показва,
че основната част
от експорта са
суровини, стоки
и услуги с ниска
добавена стойност

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Ако чуете твърдението, че износът е двигател на българската икономика, не бързайте да приемате желаното съживяване на индустрията за действително. Това просто е по-редната мантра, базирана, разбира се, на определени факти. Ето защо е добре да се възгледаме в тях и да видим каква икономика всъщност движи експортът. Ще започнем от няколко примера.

България изнася временно консервирани черешки без костилки в сироп от захар и спирт и добрата новина е, че нашата страна е на второ място в света. Куриозът е, че сме шести по внос на също такива временно консервирани черешки и това има своето обяснение. Процесът се управлява от италиански и австрийски компании. Сиропът се внася, макар да не е проблем да се произведе у нас. Черешите се

запечатват в големи бидони и се изнасят в Италия и Австрия. Там те се поставят в по-малки разфасовки съответно за сладкарската промишленост, за ресторанти и кетъринг и за продажба на дребно. И няма никаква изненада в това, че обратно те пристигат на далеч по-висока цена.

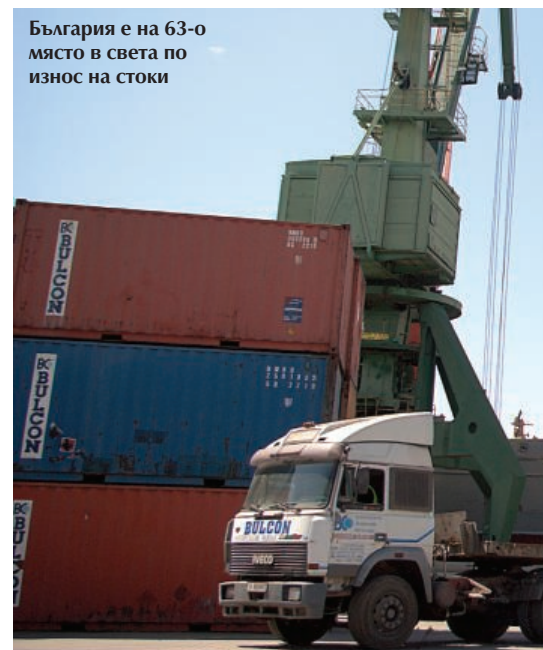
България вече е световен

ЛИДЕР В ДОБИВА НА ЛАВАНДУЛА

и в производството на лавандулово масло, като за няколко години измести Франция от първото място, съобщи това лято френският „Фигаро“. В последно време отглеждането на лавандула се разви така добре, че страната ни изпревари историческия лидер Франция. През 2011 г. у нас са произведени около 60 т лавандулово масло, а за 2014-а очакванията са количеството да е точно два пъти по-голямо. Дотук

информацията е направо повод за национална гордост. За съжаление, „дяволът“ винаги е в детайлите. „Българските производители на ла-

България е на 63-о
място в света по
износ на стоки

Вандулово масло изнасят 60-70% от продукцията си във Франция, като я продават не само на френски козметични компании, но и на френски производители на лавандулово масло”, уточнява Филип Лисичаров. Той е познат на нашите читатели като производител не само на лавандулово, но и на розово масло. Затова съвсем основателен е въпросът като печелим от износа,

КАКВО ГУБИМ

България е сред най-големите производители в света на ски и най-големият на сноуборд. Като бройки сме в челните редици, но не и като стойност на изнасяната продукция. Може и да не сте поозирали, че имаме толкова добре развито производство. Но пак не бързайте да се радвате, защото както в случая с временно консервираните череши част от българските ски и сноуборди се връщат обратно, но вече на около десет пъти по-висока цена.

Доволни сме, че износът ни осигурява пазари и съответно растеж на brutния вътрешен продукт. Но какво изнасяме? Години наред българската икономика е сочена от ЕС като пример за ниска добавена стойност и архаична зависимост от наличните природни ресурси. Но от това тя не стана по-високотехнологична и експортът ни си остана с твърде малка добавена

стойност, а страната затвърди позициите на суровинен придатък на по-развитите икономики. Въпреки програмите, чрез които се наливаха пари за насърчаване на конкурентоспособността и иновациите! Ето защо трябва отново да напомним, че най-големият проблем остава нерешен –

ИЗНАСЯМЕ СУРОВИНИ

и то на ниски цени. Дори Франция, големият производител на същия този лавандулов дестилат, купува българското лавандулово масло, а после го изнася по цял свят по формата на различни козметични и фармацевтични продукти. „Просто ние не можем да добавяме стойност”, е основният извод на Веселин Илиев, главен директор на отдел „Външноикономическо сътрудничество” в Българската стопанска камара. Наскоро той и екипът му направиха анализ на българския експорт през 2013 г. и, за съжаление, в него не се видя особена промяна към износ на високотехнологични стоки и продукти с по-голяма степен на преработка. Данните само потвърждават правилото, че изнасяме сравнително евтино, а после внасяме ребрандирано или включено в други продукти на многократно по-висока цена.

От изследването на БСК става ясно, че България вече е на 63-то

място в света по износ на стоки, с 2 места по-нагоре спрямо 2012-а. През последните 5 години българските фирми постигат средногодишен ръст на износа от 15%, докато световният внос се увеличава с 10%. Както и досега, България е лидер в експорта на някои нишови продукти. Икономиката няма два-три структуроопределящи отрасли и не може да се очаква България да е експортен лидер в цял сектор, смята Веселин Илиев.

Наблюденията на БСК върху износа в няколко поредни години показват, че нашата страна има волеви позиции в експорта на

РУДИ И ШЛАКИ ОТ БЛАГОРОДНИ МЕТАЛИ

Те се изнасят основно в Африка, където се преработват от мултинационални компании при занижени екокритерии. Износител не е българската държава, а са добре познати и у нас чуждестранни инвеститори. По данни на Световната търговска организация тези концентрати имат най-високата цена на килограм от всичко, което България изнася – над 200 USD/kg. За нас остават ниските концесионни такси и някаква заетост за евтината работна ръка.

Прави впечатление и големият ръст в износа на зърнени култури, сред които пшеница, царевича, слънчоглед. Това също не е повод за позитивни изводи, защото увеличавеният експорт на подобна суровина показва, че селскостопанската ни политика е сбъркана. На тази земя можеше да произвеждаме нещо с по-висока добавена стойност като плодове и зеленчуци, билки и горски плодове, биопроductи, които да не са просто суровина за други индустрии.

„България не успява да намира своето достойно място във веригата на добавената стойност и от години изнасяме суровини с твърде малка степен на преработка. Така например изнасяме все повече рафинирана мед. И вместо да се превърнем в един от най-големите производители на кабели, България продължава да ги внася в големи количества”, обобщава Веселин

ФОТО: СТОЯН ИЛИЕВ

Илиев. Според него една от причините за деиндустриализацията е, че когато станала промените у нас, нямаше капиталисти, които да са в състояние да купят едно голямо предприятие. Освен това никои не беше обучаван за предприемач и бизнес лидер. Липсваше хъс в търсенето на нови пазари. Има

НЕСЪОТВЕТСТВИЯ

за някои държави между това, което български фирми докладват като износ, и онова, което там се докладва като внос. При цигарите 70% от експорта е за Ирак по твърдения на износителите, но вносителят не съобщава такава информация и няма как да се провери. Преди три години Турция е била основният ни пазар за цигари и на второ място, парадоксално, идва Того, където дори не погизират за това. Предполага се, че трансферният център за цигарите е някъде в Средиземно, а може и в Черно море. Българското законодателство през 2003 г. се промени и информацията за износа на ниво фирми стана недостъпна. Само компаниите биха могли на добра своя воля да обявяват количества, но никои не може да ги задължи да правят това. За своите анализи на експорта БСК ползва данни от Световната търговска организация и това май е единствената институция у нас, която си купува тази информация. НСИ дори няма достъп поради липсата на абонамент.

Препоръката на Веселин Илиев е Министерството на икономиката най-сетне да изработи критерии за работата на търговските представители за всяка страна поотделно, което до момента така и не е направено. Сега някои от тези задгранични служби са ефективни единствено заради активността на съответния ръководител. За държавите от ЕС акцентът трябва да е върху работата с конкретни фирми, проучване на бизнес възможностите и на обществените поръчки.

В добрите новини за износа по-

пада фармацията, при която се очертават нарастващи количества, но за съжаление основно на генерични продукти. Пробиваме и на Запад, Русия и Украйна обаче остават традиционни наши пазари. И пак има едно „но“, че заради събитията в Украйна този пазар стана по-негостоприеман за нашите стоки.

ЧЕРЕШКА НА ТОРТАТА

е фактът, че България държи над 50% от световния пазар на стени за катерене, а също и в производството на любителски

Радващ е не износет на много сурови, а на стоки и услуги с висока добавена стойност, напомня Веселин Илиев от БСК

© СТОЯН ЛЮТОВ

Динамика на пазарите

- ✓ Катодната мед се изнася за Китай 37%, Турция 28% и Италия 22%. Китай е най-големият вносител на продукта с цели 38% от световния внос. Анодната мед отива само за Германия и Белгия.
- ✓ Водещи пазари за пшеницата са Испания 23%, Румъния 11%, Либия, Италия, Гърция, Сирия. Най-добри цени постигаме в ОАЕ, Ливан и Египет – средно около 320 - 330 долара/т.
- ✓ България е на първо място в света

- по износ на слънчогледови семена. Най-голяма част отива за Холандия, Турция, Франция, Португалия, а най-добри цени постигаме в Германия и Великобритания. Печелим пазарни позиции в почти всички страни, губим в Турция и Румъния.
- ✓ Износът на медикаменти бележи 23% средногодишен ръст за 2009-2013 г. Русия и Германия формират 40% от износа ни, следвани от Румъния, Украйна, Полша, Холандия. В Русия губим пазарни позиции, но в

- Германия, Полша и Холандия – печелим.
- ✓ До тази година сред водещите експортни стоки не е попадала царевичата, но вече сме на 11-о място в света. Пазарите ни са диверсифицирани – повечето страни от ЕС и Средиземноморския регион.
- ✓ Износът на електроенергия продължава да е значим за българската икономика. Основно е за Турция, Гърция, Чехия, Словения, Македония, Сърбия, Румъния. Най-добрите

радиостанции. Има и други индустриални проби на фирми, които произвеждат и изнасят търсени за граница продукти. По оценка на Веселин Илиев добре се развиват онези нишови продукти, които са успели да намерят пазари по света - било поради добър мениджмънт, било поради това, че имат чуждестранна компания майка. Той е на мнение, че България би могла да прави износ на повече услуги. За съжаление, това което към момента се прави, също е с твърде ниска добавена стойност. Аутсорсингът на услуги не може да се похвали с високи ценови нива. Туризмът, който е своеобразна форма на вътрешен износ, се позиционира като нископлатформна дестинация. Освен това малко български компании се включват в търговете за обществени поръчки в целия ЕС. Добре е да се целим в услугите с висока добавена стойност, но тук идва и ограничението на човешкия фактор. Като говорим за експорт, има още една тенденция извън стоките и услугите, която не бива да се премълчава: Младите хора и квалифицираните специалисти са нашето най-голямо богатство. През 2014 г. „експортът“ им не изостава.

И ако данните за българския износ не са това, което сме искали да чуем, едва ли вината е в „огледалото“. Доброто бъдеще на икономиката не е самосъздаващо се пророчество. **И**

цени постигаме в Турция и Сърбия.

- ✓ **Износът на медни руди и на руди на благородните метали и техни концентрати продължава да е значителен – общо за двете стоки над 700 млн. долара. Медните руди се изнасят за Намибия и Китай. Рудите на благородните метали – за Белгия, Германия, Корея и Канада при експортна цена около 230 хил. долара/т.**
- ✓ **Калцираната сода е традиционен продукт с традиционни пазари. Делът ни в световния износ достигна 8,9%.**

Експортът на зърно също бележи голям ръст

ФОТО: СТОЯН ЙОТОВ

БЪЛГАРСКИ СТОКИ С НАЙ-ВИСОКО МЯСТО В СВЕТОВНИЯ ИЗНОС ПРЕЗ 2013:

Код от МТ	Стока	Място 2013	Износ (хил.щ.г.)
110419	Зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени	1	25429
120600	Слънчогледови семена	1	743625
740200	Нерафинирана анодна мег	2	1035069
020735	Патешко и гъше месо	2	91306
081210	Временно консервирани череши	2	19483
090920	Семена от кориангър	2	17165
283620	Калцирана сода	3	230245
240110	Тютюни на листа	3	209564
120590	Рапица	3	118368
392220	Седалки и капаци за тоалетни чинии	3	53893
261690	Руди на благородните метали и техни концентрати, различни от сребърните	4	349307
740911	Медна ламарина	4	155055
691010	Изделия за баня и кухня от порцелан	4	103364
550961	Прежди от акрилни влакна, смесени с вълна	4	40869
790500	Цинк на листа и фолио	4	38762
740929	Медно-цинкова ламарина	4	23358

Източник: БСК

Милен Керемедчиев:

България да участва активно в газовите преговори Русия-ЕС

Нов търг за „Южен поток“ трябва да мине под наблюдението на Брюксел и ОЛАФ

Милен Керемедчиев е вицепрезидент на EU Capital Partners – международна консултантска компания в сферата на инвестициите. Има магистърска степен по икономика и управление на транспорта от УНСС. Бил е зам.министър на икономиката в периода 2001-2005 г. и зам.министър на външните работи с ресор Консулски отношения в периода 2007-2009 г. В периода 2005-2007 г. е генерален консул на Република България в Дубай и 2003-2005 национален координатор на Пакта за стабилност за Югоизточна Европа.

НИКОЛАЙ МАРЧЕНКО

—н Керемедчиев, как оценявате санкциите и контра-санкциите в отношенията Русия - Европейски съюз? Как стои на този фон България?

- За съжаление, сме свидетели на връщане в отношения от годините на Студената война и на ограниче-

нията, които се налагаха икономически на Русия тогава. Вие помнете, но може би това се забрави от европейските лидери, че Русия е имала периоди, в които е живяла в санкции и сериозни лишения през последните 70 години. Така че едва ли може да бъде стресната с икономически санкции държава, която е готова на лишения за защита на своя кауза.

Руската пропагандна машина веднага вкара в темата препратки към Втората световна война от типа на „украинските фашисти влязоха в Крим, нападнат нас, руснаците“. Това е точно от реториката, която е забравена в последните над 40 г., но тя се върна обратно по страниците на вестниците. Можем да видим тези лозунги дори на билбордове, в това число и по редица сепаратистки региони в Източна Украйна. На практика конфликтът се превърна в инструмент за стягане на бойния дух на руснака. Затова не е случайно, че президентът Путин има такъв висок рейтинг. Той изглежда в очите на своите граждани като водач в една война срещу фашизма в тази му неосъзната за руснаците тема както в Украйна, така и в света. Тази реторика показва втвърдяването на тона на Русия. И тук е разликата - докато за САЩ не можем да говорим, че са стратегически партньор на Русия, то Европейският съюз е основен партньор. Тези взаимни санкции довеждат до по-сериозен отклик и своето отражение върху ЕС. На този фон Русия много предвидливо започва да води преговори с Турция, с Индия, с Китай и др.

- Също и със страните от БРИКС.

- Да. И със страните от БРИКС, с които очевидно планът е да създаде стратегическо партньорство. С държавите от Латинска Америка например е по-сложно да се водят преговори, но при всички положения някои от тези страни са в икономически цикъл на възход. Но определено тази диверсификация на партньори на Русия едновременно ще облекчи примката на санкциите около руската икономика, но и ще помогне на тези страни да имат по-голям икономически растеж.

- Как ще се отрази на България това ембарго?

- Знаете, че износът на българската месо- и млекопреработвателна промишленост, както и този на плодове и зеленчуци, пострада още

когато през 2007 г. България влезе в Европейския съюз. Русия има квоти за селскостопанска продукция и месни продукти за страни от ЕС и когато България стана член на съюза, ние влязохме в тази квотна система. Много фирми за преработка на месо и мляко загубиха тогава руския пазар и се пренасочиха към други страни. Така че аз не очаквам голям удар върху българските производители, тъй като те го голяма степен вече пренасочиха своята продукция.

Това, което очаквам, е намаляване на туристическия поток и инвестиции в България от Русия и руски граждани. Сигурно знаете, че около 350 хил. руски граждани притежават имоти по Черноморското крайбрежие на България.

- Санкциите, които Европейският съюз наложи върху Русия, дали носят със себе си някаква икономическа криза? При стокообмена ЕС-РФ от 400 млрд. евро...

- При подобни мерки страдат най-вече обикновените граждани. Политическите кръгове, срещу които се налагат санкции, много трудно биват достигнати от реалните последици на санкциите. Виждате, ответните контрамерки на Русия са насочени най-вече към малкия и средния бизнес. Това са и гръцките производители на зеленчуци, и румънски и български преработватели на месни продукти. Що касае изпълнението на санкциите – не съм чул някой да говори за френските корвети например, които трябва да бъдат доставени на Русия.

- Говорите за вертолетоносачи „Мистрал“?

- Да. Когато говорим за финансови санкции, за конкретни банки, за енергийни компании, то те с нищо не засягат висшите ешелони на властта в Русия. Т.е. списъкът на санкциите все още не е разтворен толкова широко, за да удари висшите етажи на руската икономика, които са свързани директно с властта.

- Според европейските лидери санкциите са насочени не срещу руския народ, а срещу Кремъл и приближените до него олигархични кръгове и компании.

- Трудно можем да кажем, че чрез въведени санкции като забрана за внос на плодове и зеленчуци ще бъдат ударени най-високите руски кръгове. При 87-90% подкрепа за президента Путин от руското население,

надали вносът на плодове и зеленчуци от ЕС ще повлияе на настроението в обществото, така че от тези неща потърпевши ще са страните от Евросъюза. Реакцията на Украйна, която заплашва да забрани транзита на природен газ, също е доста крайна.

- Има ли опасност България и част от страните от ЕС през идния отоплителен сезон да останат без доставки на руски природен газ?

- Има такава опасност, тъй като транзитът се извършва от украинската компания „Нафтогаз“, а те в момента декларираат, че излизат от схемата, казвайки „Оттук нататък нека ЕС се договаря и доставя“.

- А не ли е това хитър ход от страна на Киев, тъй като ЕК може да издейства по-добри условия? Нали и България искаше за доставките на газ и за „Южен поток“ да се преговаря с посредничество на ЕК?

- Колкото е по-голям партньорът, толкова са повече взаимните искания и претенции. ЕК определено е по-сериозен и надежден партньор за преговорите, отколкото която и да е украинска компания. По време на преговорите между ЕК и Русия тема за разговор няма да бъде само Украйна, но и всички двустранни теми като санкциите и забраната от страна на Русия. Измъкването на украинските власти поставя ЕС в една по-сложна позиция. Нищо не пречи на Москва да използва тактиката, при която да постави въпроса като: „Да, ние сме готови да оттеглим забраната, но вие в замяна трябва да дадете зелена светлина на „Южен поток“. Така в един момент транзитът на газ е поставен в директни преговори в тази търговска война, която се разразява в момента.

- А къде се намира България в тази война? При доскорошното правителство имахме по-неутрална роля?

- България, при всички случаи, ще е потърпевша. Защото се намира на границата, на рубежа – тук говорим за транзит, за потока от руски туристи или за фериботни връзки. А знаем, че когато става дума за газа и газовите връзки, ние сме много уязвими. Наистина, въпрос на месеци е да се постигнат някакви договорки. Аз смятам, че българската позиция трябва да бъде много по-активна

в разговорите за транзита за доставки на газ. Защото в момента се намираме в летен период, когато използването на природен газ не е толкова критично. Имаме запаси, които могат да бъдат използвани поради заниженото потребление. Но зимата идва и България трябва да влезе в много по-активна роля. Защо не и в интензивна комуникация заедно с еврокомисаря по енергетиката Гюнтер Йотингер. Потенциално може да бъдем много потърпевша страна, което вече видяхме веднъж през последните 10 години.

- Въпреки опасността от спиране на газотранзита, все още нямаме интерконектори и реверсивни връзки със съседните държави. Не е ли това провал на последните няколко правителства?

- Точно на последните няколко правителства, защото те се борят с елементарни проблеми по скалата на такива сериозни международни проекти. Говорим за по няколко километра газопроводи. Така че проблемът не е технически според мен. Става дума за политически натиск.

- От чия страна?

- От руската, разбира се. Затова повдигам вашия въпрос на едно по-високо ниво: „Защо не са направени тези газови връзки?“. Причините са явно политически. Аз съм участвал в разговорите със съседните страни при предишните правителства и видях готовността и на турските, и на гръцките, и на румънските партньори. Затова не мисля, че въпросът е в дипломатическата сфера.

- Споменахте „Южен поток“ като важен в преговорите Русия-ЕС. Но проектът бе спрял, поне на думи, и страната ни е пред наказателна процедура...

- Брюксел има претенции към провеждането на търга за българския участък. Аз съм съгласен, че ние формално може и да сме изпълнили изискванията по „Южен поток“. Но продължавам да смятам, че трябва да се направи цялостна ревизия на проекта, както и на изпълнението на дадените поръчки. И с това трябва да се заеме служебното правителство. Категорично трябва да се проведе нов търг и проверка с наблюдение на ЕК. Защо да не включим и ОЛАФ в тази проверка. [И](#)

BULL TREND

BROKERAGE LTD

42%

Коя бе инвестицията с
42% ДОХОДНОСТ за 2013?*

ЩЕ СЕ ВКЛЮЧИШ ЛИ
В ДВИЖЕНИЕТО ПРЕЗ 2014?

Корпоративни консултации
Инвестиционни консултации
Електронни платформи за търговия
Търговия с акции, ДЗР, опции
и форуърди

Анализи
Доверително управление
Инвестиционно банкиране
Търговия с финансови
инструменти на БФБ

Адрес: София 1407, ул. Златен рог №12, офис 2 / E-mail: bulltrend@bulltrend.bg / www.bulltrend.bg

* Борсовият индекс SOFIX увеличи стойността си с 42% през 2013 г.

Качествени горива и обслужване са решение за фирмите

-жо Шейтанова, какви специални програми имате за привличане на корпоративни клиенти?

- Програмата за корпоративни клиенти на НИС „Петрол“ е комплексно решение за фирмите, които желаят да оптимизират своите разходи за гориво и сържат на тяхното високо качество и произход.

Картовата ни система и корпоративната карта за гориво „Газпром“ са ориентирани изцяло да отговорят на потребностите на компаниите в България в развиваща се верига бензиностанции с „Газпром бранд“ – оптимизирани разходи, съвременни мерки за сигурност и контрол, конкурентни финансови условия, непрекъснато оптимизиране и разширяване на обхвата и възможностите на системата, с цел да се доближи максимално до потребностите на всяка компания.

Целта ни е да предлагаме висококачествени горива, атрактивни продукти в отговор на потребителското търсене, като наложим един нов, висок стандарт на обслужване. За нас е изключително важно всеки, който веднъж е дошъл на нашите бензиностанции, да се върне и да стане наш партньор и редовен клиент.

- Какви са предимствата на програмата ви по отношение на компаниите, кое я отличава от останалите конкуренти на пазара?

- НИС „Петрол“ предлага високочествени горива с доказан произход и гарантирано качество, което

е едно от основните ни предимства. Ние сме сред компаниите, които предлагат горива от собствени рафинерии и притежаваме складова база за светли горива, което значително подпомага поддържането на високо качество.

В съпоставителен план с фирмите от бранша в България ние сме конкурентни и гъвкави по отношение възможността корпоративна карта „Газпром“ да се ползва както в страната, така и в региона - Сърбия, Румъния, Босна и Херцеговина.

Компанията развива партньорство и с международни компании –

танции „Газпром“ в Сърбия, Румъния, България и Босна и Херцеговина. В допълнение, в процес на прилагане е проект за интегриране на карттовата система с кореспондиращата руска система. Проектът цели да направи картите „Газпром“ валидни в бензиностанциите на „Газпром Нефт“ в Русия, Казахстан, Беларус и Таджикистан.

- Кои са силните ви страни при привличането на големи клиенти?

- Конкурентните финансови условия, възможност за отложено плащане или предплащане, ползване на картата в страната и чужбина, високата степен на сигурност и защита - безспорно това са основните предимства, които са водещи за всеки един голям клиент и потребител.

Услугите ни са достъпни във всички бензиностанции „Газпром“ в Сърбия, Румъния, България и Босна и Херцеговина, казва Гергана Шейтанова, мениджър Корпоративни клиенти на НИС „Петрол“ ЕООД

ДКВ, УТА, Е100, Евроваг, които могат да се възползват от мрежата ни бензиностанции и висококачествени горива.

Като обобщение, основните ни предимства са високо качество на горивото и на обслужването на компаниите, непрекъснато усъвършенстване на карттовата система и услугите, които тя предоставя.

- Предвиждате ли въвеждане на интегрирана карттова система не само за България, но и за региона?

- Разширявайки нашата търговска мрежа в региона, интензивно се работи върху прилагането на интегрирана карттова система, валидна за България и страните, в които е представена компанията. В резултат на това нашите услуги са достъпни във всички бензинос-

Но от друга страна, опитът ми до момента показва, че е много важен личният контакт с клиента. Това е водещо и в работата на нашия екип. Преките контакти с компаниите са много важни за нас. Целта е да разберем по-добре техните нужди и адекватно да отговорим на тях.

Освен директната комуникация с клиентите, важно и отличаващо ни предимство са високите стандарти, които има и спазва компанията в обслужването и по отношение предлагането на висококачествени горива и продукти.

Освен корпоративна карта „Газпром“, ние сме ориентирани и към промоционални активности, предназначени само за корпоративните клиенти, което също е много при-

влекателно за фирмите и техните служители.

Като премиум верига предвиж- гате ли въвеждането и ползването на интерактивни форми както за обратна връзка с Вашите клиенти, така и по отношение на начина на плащане?

- Да, определено залагаме на интерактивните форми на комуникация. На нашия сайт <http://www.gazprom-petrol.bg> всеки може да се запознае детайлно с етапите и процедурите за издаване и получаване на корпоративна карта „Газпром“ - предимства и бенефити.

В допълнение нашите корпоративни клиенти могат да ползват

специално разработено за тях приложение Web Cabinet. Приложението е безплатно и предоставя възможност на клиента не само да следи, но и да управлява своите разходи on-line – да коригира лимити, блокира и отблокира карти директно в картовата ни система. Може да го извършва и от всяка наша бензиностанция, ползвайки удобството на безплатен wi-fi.

При необходимост от допълнителна информация и съдействие може да се ползва формата за обратна връзка, както и контактите за директна връзка с нашия екип. В сайта можете да видите и точната локация на нашите обекти.

Съвсем целенасочено акцентирам върху формата за обратна връзка, защото за нас всяко мнение, препоръка, съвет, въпроси от нашите клиенти са важни, за да подобрим и оптимизираме работата си.

- От позицията на мениджър и човек, който от дълго време работи в сектор дистрибуция с горива и обслужване на корпоративни клиенти, как бихте определили пазара, потреблението и предпочитанията в избора на гориво сред българските компании?

- Основното, което трябва да се отбележи, е, че пазарът в сектора дистрибуция на горива и корпоративни клиенти е висококонкурентен. Това ни стимулира да се развиваме изключително бързо, да сме гъвкави и адекватни като използваме максимално своите основни предимства и специфики, с които се отличаваме.

Повечето компании, като корпоративни клиенти, предпочитат качествени услуги при балансирани цени.

Разпределението по видове горива от общото потребление на корпоративните клиенти е приблизително следното - над 70% предпочитанията са към дизел, при бензина приблизително 17% и около 13% газ. Такъв е продуктовият микс на горивата при корпоративните клиенти, съобразно автопарка, който поддържат.

Такава е приблизително пазарната тенденция - висококонкурентен пазар, на който ние търсим своето място в премиум сегмента – висококачествени горива и обслужване.

- Какво бихте посветвали българските компании в избора на партньор (верига бензиностанции)? Какви са основните критерии, по които да оценяват и да правят добър избор?

- Гарантиран произход на горивото, контрол на качеството на горивата, висок стандарт на обслужване. Да намерят баланса между качествени горива и цена.

- И не на последно място - оптимизираният разход за гориво зависи от...?

- Качествени горива и контрол върху разходите с корпоративни картови услуги.

Доплащането в болниците трябва да се регламентира

Д-р Костадин Ангелов е изпълнителен директор на УМБАЛ „Александровска“ – гр. София, от март 2013 г. Дотогава той е хирург в Клиниката по хирургия на Александровска болница и асистент в Катедрата по хирургия на Медицински университет – София. Завършил с отличие медицина през 2004 г. в Медицински университет – София. През 2006 г. се дипломира като магистър по обществено здраве и здравен мениджмънт. През 2010 г. д-р Костадин Ангелов придобива специалност по обща хирургия. През 2014 защитава докторска степен на тема „Оптимизиране на оперативното лечение и лимфната дисекция при рака на стомаха“. Тази година му предстои дипломиране в магистърска степен по финанси в УНСС.

Здравеопазването има нужда от 15-20-годишна концепция, казва д-р Костадин Ангелов, директор на Александровска болница

СТИЛИЯН ГРЕБЕНИЧАРСКИ

Д-р Ангелов, как бихте диагностицирали здравеопазването в България?

- Здравеопазването днес е в терминално състояние. То на практика е в непрестанна активна реанимация и е въпрос на време кога ще влезе във финалната фаза на това състояние - така наречения агонален стадий. Ако не се вземат необходимите мерки, това е съвсем реална възможност, тъй като проблемите са изключително много. Най-големият от тях е недофинансирането на системата.

- **Съществува принципен спор за това кой трябва да поеме лечението на сектора - професионалист с медицински профил или такъв с добра финансова и управленска подготовка.**

- Със сигурност рецепта няма. Истината е, че ако е само професионалист лекар, той няма да може да избяга от емоционалните моменти, пред които е изправен всеки един лекар. Комуникацията с другите участници в системата може да му попречи да вземе правилните, от финансова перспектива, управленски решения. Опитът по света показва, че финансистите и професионалните мениджъри се справят по-добре, отколкото лекарите. Бих казал, че в България се наблюдават и двете форми на управление, нещо което обединява цялата гама възможности за действие и води до по-добро вземане на решения. От личен опит мога да заявя, че финансовото ми образование помага много за достигане до верни решения, включително и когато те са непопулярни.

- **Има ли вътрешна борба между лекаря и финансиста?**

- Категорично, има решения, които знам, че са правилни от икономическа гледна точка, но осъзнавам, че медицината е нещо, което няма да ги понесе. От медицинска гледна точка те са неправилни и предизвикателство пред мениджъра е да намери баланс.

- **Защо, според вас, реформата не бе завършена? Дали политици-**

те, обществото, а и самата гилдия ще узреят скоро за продължаването на този процес?

- България е страна на противопоставянето. Здравеопазването е национална ценност, нуждаеща се от 15-20-годишна концепция, която трябва да бъде следвана от всички правителства, ако искаме резултати. Не би следвало промяната в политическата конюнктура да влияе на посоката в системата. Ако днес започнем с действията, то едва след 20 г. ще имаме ефект на здрава нация. Инвестиция с такъв дълъг хоризонт много трудно среща разбиране. Секторът има нужда от сериозна реформа и тя може да бъде направена. Няма как да няма правилен път, в противен случай ни остава само естественият подбор.

- **Дали гомонополизацията на здравната каса е така дългоочакваната панацея и как би трябвало да се случи този процес?**

- Когато не е ясно на каква база стъпваме, от какво имаме нужда за ефективно здравеопазване, много трудно можем да кажем кое е правилното решение. Ако въведем втори здравноосигурителен стълб, какво искаме да постигнем с него и кой проблем трябва да реши той? Дали това е доплащането, по-доброто лечение, повишеният контрол или нещо друго? Трябва да имаме отговор на много въпроси, а не само на тези за механизмите за финансиране, за да започнем реформа.

- **За последните 7 г. бюджетът на НЗОК се е увеличил почти двукратно, но продължава да се говори за недофинансиране. Доколко парите са най-сериозният проблем?**

- Вярно е, че бюджетът на НЗОК се е увеличил, но като цяло системите за финансиране на здравеопазването по света следват същата тенденция. Големи страни като Германия и Франция увеличават всяка година разходите си в сектора. Ако се вгледаме в детайли в бюджета, обаче, можем да забележим един интересен факт. Относителният дял, който отива за болнично лечение, постепенно намалява. За сметка на това нараства дялът от разходите,

насочен към финансиране на медицински услуги. В България има едно заливане в осигуряването на оригинални лекарства, докато в повечето страни социалните системи финансират генеричното лечение. Може да се каже, че това е една непрестанна „война“, от която печелят само фармацевтичните компании, а няма как бюджетът на касата да е достатъчен, ако финансира само оригинално лечение.

- **Кои са другите обективни причини за разходите през този период непрекъснато да нарастват?**

- Първо, диагностиката напредва много през последните години. В страната започнаха да се правят програми за намаляване с голям процент на онкологичните заболявания и ранната диагностика е една от причините.

От друга страна, ако се направят по-подробен анализ, ще се види, че липсата на дългосрочно мислене дава своите „резултати“. Задължителното наблюдение на родилките, детското и училищното здравеопазване, профилактичните програми - всички тези елементи бяха практически ликвидирани. Ние сме на едни от най-неблагоприятните позиции по заболеваемост и смъртност от така наречените социално значими заболявания - артериална хипертония, исхемична болест на сърцето, захарен диабет. Децата са болни, раждат се болни, голяма част от тях са със затлъстяване, с артериална хипертония, с диабет в ранна детска възраст. Всичко това води след себе си до една болна нация и по-високи разходи.

- **Какви мерки могат да се предприемат за повишаване на контрола върху болниците и ограничаване на злоупотребите с публичен ресурс?**

- Оперативни мерки винаги са възможни. Въпросът е, че те трябва да почиват на един много задълбочен анализ. Анализът, с който разполагаме в момента, е правен, бих казал, не изцяло добросъвестно, тъй като много малка част от експертите, които го изготвят, не са независими. Той трябва да

се направи така, че да дава отговор на редица ключови въпроси: от колко болници и болнични легла има нужда, кои от тях ще получават тържовно финансиране, само една осигурителна каса ли е необходима, нужен ли е втори стълб на здравното осигуряване, как да се финансира дейността на лечебните заведения - клинични пътеки, диагностично свързани групи или само по дейност, какви медикаменти и в какъв процент да заплаща НЗОК, дали могат пациентите да избират генерични или оригинални лекарства. Ключов въпрос, който трябва да решим, е как ще въведем система на доплащане. НЗОК няма как да покрива 100% лечението и в момента имаме доплащане. Изследване на Transparency International показва, че средствата в сивия сектор (чрез доплащане) са в размер на 4 млрд. лв., почти колкото официалният бюджет за здраве - 4,5 млрд. лв. Майсторството е тези 4 млрд. да бъдат регламентиранци, т.е. трябва да се въведе законово доплащане или тържовата да повиши здравната вноска, така че да се стигне до тези над 8 млрд.

Секторът е стабилен, но какво значи стабилен? И в най-съвършените системи има хора, които не могат да достигнат до лекар, това става късно или се записват и чакат по няколко месеца. В България такова нещо няма, т.е.

СТОЯН ИОТОВ

достъпът е реален. Прави впечатление, че всеки има достъп, всеки намира правилния лекар, правилната болница, но има елемент на доплащане - дали ще са консумативи, медикаменти или избор на екип. В едни лечебни заведения това е регламентирано, а в други - не. Няма смисъл да си заравяме главата в пясъка и да казваме, че това не е факт. Въпросът е какво трябва да се направи, за да се регламентира тази дейност и 8-те млрд. да бъдат официални.

Здравната политика е успешна тогава, когато следва логиката на времето. Живеем в пазарна среда и няма как да казваме, че системата трябва да е по един или друг начин безплатна. Няма нищо безплатно.

Всичко е много скъпоплатено, особено в медицината. Няма как една и съща операция в България да струва 600 лв., а в друга европейска страна 20 хил. евро. Кой ще осигури останалите пари до реалната стойност? Някой трябва да го направи и това обикновено става косвено или по „нестандартен начин“.

- На фона на намаляващо население и обезлюдяване на някои от регионите, през 2006 г. болниците са 270 с 43,6 хил. легла, а в края на миналата година броят им е 316 с 46,8 хил. легла. Защо се получава това противоречие?

- Няма парадокс в тези данни. Ако вземем броя на новооткритите болници и анализираме какъв процент от бюджета консумират, то ще ви-

Александровска болница отбелязва

През 1937 г. д-р Стоян Белинов казва: „Александровската болница още в зората на своето дело става школа за младите български лекари и си остана такава и до днес“. Тези думи продължават да са валидни. Истината е, че всички са тръгнали от Александровска болница.

Лечебното заведение възниква непосредствено след Руско-турската освободителна война и е логичен завършек на естествената нужда на хората от здравеопазване. Тук са направени за първи път редица операции, открити са множество терапевтични процедури и имаме световно признати учени. В момента в болницата работят дванадесет от националните консултанти. Имаме уникални за страната отделения. Разполагаме с 880 легла, а годишно преминават около 36 хил. лежачо болни и 150 хил. през кабинетите. Служителите ни са 1800, включително около 450 лекари, от

които 370 преподаватели, представляващи половината от академичния медицински състав в страната. Няма човек, който да работи в тази болница и да не я чувства едновременно като дълг, опора и едно голямо семейство.

Въпреки че едва ли има човек, който да е чувал за болницата и да не е убеден в качеството ѝ, тя остава, като че ли позабравена от принципала. Има сгради, които наистина от 100 г. не са ремонтирани и имат спешна нужда от това. Трудно е да се намери решение в условията на дефицит на средства.

Имам много идеи за развитието на болницата, свързани както с нейното модернизирание, така и постигането на по-голяма удовлетвореност на пациентите.

Много трудно се мотивира един млад човек да остане да работи в България. Опитваме се младите лекари да получат в болницата максималното възможно, но това е много трудно,

дим, че ако те бъдат закрити, няма да настъпи реална промяна. Тяхното закриване няма да увеличи разполагаемия ресурс. Необходимо е, обаче, да се направи друго - да се анализира необходимостта от болнични легла. Ако са 50 хил., то как да бъдат разпределени така, че всеки един спешен пациент да има достъп до здравеопазване в първия „златен“ час. Ако трябва да се закрият някъде болници - това да се случи, но да бъде ясно обяснено на хората, че ще получат здравеопазване по друг начин - линейка или хеликоптер например.

Какво се случва в момента? Има болници, които са изпразнени от съдържание - нямат апаратура, нямат специалисти, но съществуват, тъй като населението е свикнало да ги има. Какъв е ефектът от лечение то на пациент, който влиза в такава болница? Ако там постъпи човек с инфаркт, просто защото болницата я има, то той ще излезе инвалидизиран. Няма катетаризационни, а според съвременното лечение, той трябва да бъде катетаризиран в рамките на един час. В този ред на мисли, болницата трябва ли да съществува там? Категорично не.

Трябва да се намерят алтернативи - линейки или хеликоптери, които да са денонощно на разположение и могат да достигат бързо до отстоящия на 30 км съседен град.

- **Какво е актуалното състояние на Университетска болница**

135-годишнина

защото възнагражденията са ниски. Сега създаваме един съвет на младите лекари, в който ще се срещаме всяка седмица, за да чуем техните проблеми и искания. Когато встъпих като директор, анализът, който направихме, показва, че персоналът ни е застаряващ - повече от половината лекари са над 50-годишна възраст. Като част от усилията ни, ще изпращаме специализанти и в други държави, покривайки разходите им, но с условието да се върнат след това при нас. Участваме и в програмата Еразъм за студентска, докторантска и специализантска мобилност.

Ще започнем инициатива, при която нашите 250 специализанти ще посещават средните училища в София и в един или два часа седмично ще разискват с учениците всякакви здравни въпроси. Предстои да сключим договор за партньорство с голяма болница. За проблеми, които не могат да бъдат решени

Александровска?

- Финансовото състояние не е по-различно от това на всички лечебни заведения. Загълженията ни са в размер около 7 млн. лв., от които просрочени са 5 млн. Имаме вземания за 2 млн. лв. от НЗОК за дейности, които вече сме извършили. На фона на проблемите в НЗОК, общо взето сме оставени да се справяме сами в една конкурентна среда. Мога да дам два примера. Ние сме едно от двете места в България, където може да се извърши изследване с ПЕТ-скенер за диагностика на онкологични заболявания, чиято себестойност е 3000 лв. Преди то се плащаше в пълен размер от държавата, но сега НЗОК покрива само 2000 лв. Годишно пра-

вим около 2000 такива изследвания, което означава дефицит само по това перо от 2 млн. лв. В допълнение, средната себестойност на един пациент в реанимация е около 500 лв., за които недофинансирането е близо 200 лв. При 6 хил. пациенти за година ние натрупваме недостиг от 1,2 млн. лв. Или казано по друг начин - нашите загължения са невъзстановени разходи от вече реализирана медицинска дейност.

- Срещате ли разбиране сред контрагентите?

- Да, вероятно защото сме възприели един принцип на коректност - когато разполагаме със средства за заплащане, ние го правим към всички, пропорционално на просрочените загължения, а не избирателно.

от нас, ще пренасочваме пациентите там или ще гостуват лекарски екипи при нас. Правим стъпки към споразумение и с американска болница, която е в топ 3 в света в областта си. Започваме и стандартизация по система за контрол на качеството ISO, която ще гарантира високо ниво на професионализъм и ще ни позволи да работим със здравни фондове извън страната.

Годишнината ще бъде отбелязана на 5 ноември в зала 1 на НДК, в присъствието на множество водещи обществени фигури. В концерта ще участват световноизвестни музиканти и певци. По повод юбилея два инициативни комитета ще предложат на президента да връчи държавни награди за принос към медицинската наука на изтъкнати наши специалисти. Историята на институцията ще бъде разказана във филм и книга, озаглавена „135 години Александровска болница“.

Необходима е подкрепа за малките фермери

Изграждането на поливна инфраструктура е от стратегическо значение, тя може да се отдаде на концесия, казва Десислава Танева

СТИЛИЯН ГРЕБЕНИЧАРСКИ

—жо Танева, селското стопанство е сектор, който се развива интензивно, дори по време на икономическия спад. Този растеж, обаче, е много неравномерен в отделните отрасли. Може ли и трябва ли държавата да предприема специални мерки?

— Земеделието е действително много важен сектор за българската икономика както за осигуряването на нуждите от храна, така и за немалкия брой заети в него и свързаните му дейности. Общата селскостопанска политика, чиито първи програмен период изтече, също предизвика интерес у много предприемачи да се занимават със земеделие и то стана атрактивно и в някои отрасли конкурентоспособно. Съгласна съм, че в България между отделните производства се получиха диспропорции. Основната причина не бива да се търси само в подпомагането, а трябва да тръгнем още от 90-те години и това как бе възстановена земеделската земя - в реални граници, раздробена сред близо 8 млн. собственици, част от които вече не бяха в страната, а много емигрираха впоследствие. Средният размер на парцел бе близо 6 дка. Начинът на поземлена реформа се оказа крайно негативен за развитието на земеделието впоследствие. За съжаление, правилата през първия програмен период за прилагане на общата селскостопанска политика (ОСП) задълбочиха проблемите. Вследствие, по време на него се разви най-добре зърнопроизводството, като площите се комасираха на ползване. Това е една много обширна тема, с много про-

блеми по отношение собствеността и плащането на съответните ренти, но все пак производството достигна го ефективност, близка с развитите западноевропейски стопанства. В допълнение, през всичките тези години средствата, които могат да се заделят от националния бюджет, са твърде скромни, за да компенсират изначално по-ниското европейско подпомагане, което има родното земеделие, в сравнение с останалите, включително нови страничленки на Европейския съюз. Всичко това създава много трудности по отношение на подотрасли като животновъдство, зеленчукопроизводство, трайни насаждения.

— **Ефективността на европейското финансиране зависи до голяма степен от работата на ДФ „Земеделие”. Как може да се подобри тя, особено на фона на политическите интереси около него?**

— За съжаление, през последната година фондът бе пример за това как не трябва да функционира подобна ключова публична организация, разпределяща най-големия европейски финансов ресурс. Одобряването и подписването на хиляди проекти бе забавено. Съпътствията със скандали стил на управление не бива да се допуска повече. Трябва да има ясни за всички срокове, публичност в начина на рамкиране на проекти и подписване на договори и висока експертиза.

За проектите по част от мерките, за които не достига бюджет, липсва яснота какво ще се случи. Възниква въпросът защо ресорният зам.-министър обещавахе на младите фермери прием със съответни бюджети, които се отлагаше постоянно с 1-2 месеца? Истината е, че няма как да се отвори такъв прием,

Десислава Танева е депутат от ПП ГЕРБ в 41-ото и 42-ото Народно събрание, била е председател на Комисията по земеделие и гори в 41-ото НС. Има висше икономическо образование от УНСС и юридическо от Бургаски свободен университет. От 1997 година до 2009 г. е изпълнителен директор на голяма българска частна компания от хранително-вкусовата промишленост.

по тази мярка, в този момент. Ангажиментът е бил напълно нереалистичен. Има възможности, но това би означавало средствата от целия бюджет по „Млад фермер” от програмата, която тепърва ще се реализира, да се изразходват за стари проекти.

— **В какви направления трябва да се промени политиката в следващия програмен период?**

— Новият програмен период започна. В преговорите, които водехме ние, успяхме да постигнем едни добри за страната параметри. Най-важното е, че новата ОСП дава възможности на всяка страначленка да приложи в определени широки рамки правилата за подпомагане, така че да са адаптирани към спецификата на националния земеделски сектор. Ние можем, възползвайки се от общите пакети, да пренасочим много повече средства към тези подотрасли. За съжаление, концепцията за директните плащания, изпратена на 30 юли от кабинета „Орешарски”, не само не отразява достатъчно добре становището и консенсуса, постигнат между браншовите организации, но и има риск от негативни ефекти от т.нар. схема за малки фермери. Положително е, че служебното правителство заяви, че ще направи стъпки към промени на тези нотификации. Ако ГЕРБ има влияние в следващото управление, то ние ще продължим работата в тази насока - запазване на ефективността на земеделските производства, които вече имат

добри показатели, запазване устойчивостта на поземлените взаимоотношения. За да постигнем това, схемата за малки фермери трябва да претърпи чувствителна промяна, така че да остане административно облекчаваща тези, които нямат претенции да се разширяват и тези, които са били малки в миналото. В момента е вероятно да се стигне до раздробяване на земеделската земя, без тя реално да се обработва от съответния собственик, единствено с цел получаване на определена сума. Ще се стремим да пренасочим и всички възможни средства към интензивните подотрасли - животновъдство, зеленчукопроизводство и трайни насаждения. До края на януари ще има техническа възможност промените да бъдат направени.

- Считате ли за удачна мярката големите стопани да получават по-ниски или никакви субсидии?

- Правилото за таван на субсидиите бе заявено от нашата страна. От публичните дебати стана ясно, че стойността му от 300 хил. евро е предложена почти единодушно от самите браншови организации. Това е едно обществено очаквано решение, което при всички случаи нямаше как да бъде избегнато, нещо повече

- бе наложително. Не следва какъвто и да е земеделски производител да бъде в неравнопоставено положение спрямо останалите, но значително големите стопани, занимаващи се основно със зърнопроизводство, реализират допълнителна ефективност от обема на производството си. На практика, с ограничаването на субсидиите се компенсира тази ефективност и може да се каже, че няма нищо несправедливо. Нашето становище е, че не бива да стимулираме разрастването и уголемяването на тези стопанства, защото това значи развитие само на зърнопроизводство. Заетостта в сектора се осигурява най-вече от подотрасли като зеленчукопроизводство, което бързо може да се възроди, трайни насаждения и животновъдство. В този смисъл, поглеждайки комплексно какъвто да развиваме нашето земеделие, пътят е съвсем ясен - дейностите, в които продукти сме нетни вносители, въпреки традициите в миналото. Ние трябва да ги подкрепим допълнително и приоритетно, без да нарушаваме ефективността на другите. Трябва да погледнем държавнически - добре е да осигурим храна за населението, която да е българско производство.

- Осигурява ли се достатъчно подкрепа за земеделци, претърпели щети от неблагоприятните метеорологични условия и заболяванията по животните?

- Никаква подкрепа не получават в момента. Проблемите със заболявания по животните се развиват от месеци насам, което означава, че не е направена необходимата превенция и Българска агенция по безопасност на храните не си е свършила работата. На този етап единственото, което може да направи държавата, е обезщетяване на стопаните. Безспорно българският земеделец преживя много тежка година от метеорологична гледна точка, което личи и от пазара и качеството на някои продукти. Рядко може да се срещне удовлетворен производител от степента на застрахователно обезщетение, което е получил. Надявам се да има възможност за осигуряване на достатъчен ресурс за пълно покриване на загубите от пропадналите площи.

- Трябва ли държавата да осигурява изобщо такава подкрепа или стопаните да се насърчават да търсят сами защити - застраховки, по-добри технологии и др.?

- Когато стане наводнение, няма

какво да се направи - единствената отговорност е земеделският производител да е застраховал площите си. При всички положения, обаче, това трябва да е добровolen избор, така че да съществува конкуренция между застрахователите. По този начин те ще предлагат по-добри условия на клиентите си и ще бъдат по-коректни при настъпване на застрахователни събития. Виждането ми е, че трябва да има подкрепа за застраховане, но то да е изцяло на добровolen принцип.

- От години поливното земеделие се negliжира, а инфраструктурата е във все по-лошо състояние, въпреки че е основен фактор за устойчиво стопанство. Защо се стигна дотук и какво да се направи в бъдеще?

- Без развитие на хидромелиорациите и поливното земеделие ние не може да очакваме ефективно зелен-

чукопроизводство и отглеждане на трайни насаждения. Няма как сегашното състояние и начин на функциониране чрез държавното дружество „Напоителни системи“ да продължи дълго и да даде желанния ефект. Категорично са наложителни промени в тази сфера - стимулиране разширяването на площите в обхвата на поливните съоръжения и държавни инвестиции в основна инфраструктура, посредством програмата за развитие на селските райони. И тук са необходими промени в поземлените отношения, защото изграждането на поливна инфраструктура е от стратегическо значение. Трябва да направим така, че да поощрим земеделските производители, включително чрез законодателни мерки, да се обединяват и по този начин да улеснят разширяването на мрежата за хидромелиорации. Възможно е не само чрез приватизация, но и

чрез концесиониране, бизнесът сам да поеме отговорността за тази дейност, но това трябва да се случи при стриктни условия и гаранции за достъп на фермерите.

- Източват ли се публични ресурси посредством директните плащания към тютюнопроизводители, чрез фиктивни регистрации и несъществуващи добиви?

- В момента има много проблеми с начина, по който се плаща, особено с правилата за определяне на сумите по референтна дата. Необходимо е да се търси възможност за преминаване към подкрепа на база реални количества, за да няма източване на публичен ресурс. Помощта за този сектор бе най-ниска именно по време на мандата на ГЕРБ - 72 млн. лв., но бе гарантирана и приоритетно за най-засегнатите. Какъв сигнал бе даден, след като за последната година подкрепата бе увеличена с близо 40 млн. лв. - ресурс, на практика взет от производителите на плодове и зеленчуци например?

- Какво е мястото на държавата в търговията с тютюни?

- За съжаление този сектор, най-вече ориенталските тютюни, няма как да излезе изцяло от държавната подкрепа. Предпоставка за това е самата специфика на производство - районите, където се осъществява, населението, заето с него, и липсата на алтернативи. Въпросът е тя да бъде по начин, който стимулира тютюнопроизводителите да търсят други възможности. Колкото повече държавата се опитва да се намесва в сектор, устроен на пазарен принцип по света, това пречи на самите стопани, защото те губят конкурентоспособност и не могат да оцеляват на свободния пазар. Има различни видове тютюни, при които ситуацията не е една и съща. Държавата трябва да запази категорично подкрепата си за дребнолистните тютюни, но за всичко останало трябва да бъде много внимателна. В противен случай може да се окаже, че просто увеличава нормата на печалба на бизнеса. Важно е също и тя да не дава сигнал за увеличаване на производството на тютюни, тъй като е ясна тенденцията, не само в Европа, по отношение производството и потреблението на тютюневи изделия. Политиката трябва да е насочена само към запазване на поминъка в райони с безалтернативност. **И**

ФОТО: СТОЯН ЙОТОВ

целувка от природата

КОМ

натурална минерална вода

ЗА ПОРЪЧКА

02 936 8080 www.kom.bg

България може да се превърне в земя на БИО, заяви неотдавна пред сп. „Икономика“ Николай Василев, министър в две правителства. Според него имаме всички предпоставки да се превърнем в световен биопроизводител на качествени плодове и зеленчуци. Решихме да сондираме мнения дали това на практика е възможно.

Невъзможната био България

Твърди се, че имаме отлични условия за биологично земеделие, но основният фактор за развитието му са хората, а не природата или субсидиите

България - земя на биопроизводство? ... Следва първоначално стъписване от въпроса заради битката с вятърни мелници, която производители и радетели на тази идея водят от години. И не благодарение на гържавата, а въпреки нея те продължават стъпка по стъпка да разширяват периметъра на биопродуктите. „Всичко е в ръцете на хората. Това, което може да спъне осъществяването на подобно идеалистично намерение, е мисленето. И, разбира се, конкретното действие или бездействие като подкрепа от страна на правителството, независимо кое е то. Още повече, че 2014 г. се оказва нулева за субсидиите за биопроизводителите”,

коментира Светла Николова, председател на сдружение „Агролинк”.

От години се говори как биопроизводството в България е ниша, но само се говори. За всички управляващи до момента „био” си остава екзотика, без която можем. Лобистките интереси на големите агропроизводители продължават да надделяват и идеята „България – земя на био” все се отлага за по-добри времена. Около 90% от агросубсидиите отиват в ръцете на 7% от земеделските производители.

ПАРАДОКСЪТ

е, че тук имаме фермери, които по обработваеми площи са шампиони в Евросъюза. Сред тях обаче няма биофермери. Бързо се усетиха не-

гативите от ембаргото на Русия за внос на храни от Евросъюза, но и преди това около 200 хил. наши земеделски производители бяха на ръба на оцеляването. Те биха могли да се специализират в биологичния начин за отглеждане и, ако вътрешният пазар се развие, няма да е необходимо да разчитат на експорт. Това ще даде поминък на населението в селските райони и тези хора няма отчаяно да ходят да берат портокали и ягоди в чужбина. Така ще се спре обезлюдяването на селските райони. Същевременно потребителите ще имат качествена храна, обяснява Светла Николова. Но всичко е въпрос на политика и на игнориране на възможности.

Биопроизводителите в Бълга-

Ако вървим със сегашната стъпка, пътят до превръщането на България в земя на био, е отчайващо дълъг

рия никога не са били галеници на Властта и парите за тях винаги са били оскъдни. Още по времето на програма САПАРД госта средства се прехвърлят от мярката за агроекологичните плащания към другите мерки. Едва през 2006 г. мярката за агроекология е отворена, но и 2013 г. също е трудна по отношение на плащанията.

По площ Австрия е приблизително колкото нашата страна, но тя е определила като свой агроприоритет биологичното земеделие и вече 20% от цялата селскостопанска продукция е био. У нас този дял е под 1%. В страни като Дания, Австрия, Холандия има програми за

ИНФОРМИРАНЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

за предимствата на биопроодуктите, а тук дори липсва специална подкрепа за производителите, още по-малко за развитие на самия пазар. „Когато потребителите разберат какви са ползите, тяхното осъзнато търсене на биопроодукти

ще нарасне, което съответно ще преориентира производителите. Засега обаче няма мярка за повишаване информираността на българските граждани и основно с това се занимават неправителствени организации. Държавната подкрепа се ограничава до субсидии, каквито през тази година липсват. Насърчава се участието в международни изложения, но от това може да се възползват твърде малък брой производители и то главно износители. Не се работи целенасочено за създаването на вътрешен пазар, а именно това би довело до появата на по-голям брой малки ферми”, уверява Светла Николова.

В България няма никакво виждане какво точно ще се случва със земята, не се мисли и за икономическите, социалните и екологичните аспекти, свързани с цялата верига на производството на храна. Освен ниската платежоспособност, другият съществен проблем е, че у нас няма достатъчно

ДОВЕРИЕ В БИОПРОИЗВОДСТВОТО

Смята се, че онова, което е произведено на село, е „био”, че доматиите от градината на баба са достатъчно чисти. Тези, които произвеждат за собствени нужди, всяка година отглеждат едни и

В България не се полагат достатъчно усилия за информиране на потребителите за предимствата на биохраните

същи култури на едно и също място, не знаят с какво да пръскат, не спазват основни правила, които биха им позволили да се справят без пестициди и изкуствени торове. Същевременно не оползотворяват оборския тор. Растителните отпадъци не се компостират, а това е чуждо и за много от земеделските производители. В Германия няма дъвор, където в единия ъгъл да няма компостер. В България гумата компост е непозната, липсва аналог на това понятие, което означава, че нямаме традиции за оползотворяване на растителните отпадъци. Нещо повече, в България никой не полага усилия за информиране на населението в тази посока. Затова е много нереалистично да очакваме, че лесно ще се превърнем в земя на био, тъй като повечето хора тук все още не знаят какви точно са предимствата да живеят

на такава земя, смятат експертите на „Агролинк”.

Възможна ли е все пак подобна трансформация? „Иска се само да променим

МИСЛЕНЕТО

си. И не съм съгласна с министрите, които казват, че в България има отлични условия за биоzemеделие. Условието са първо в главите на хората, а не в природата, във въздуха или в субсидиите”, казва Светла Николова. Затова пътят до превръщането на България в земя на био, ако вървим със сегашната стъпка, ще е отчайващо дълъг. Информираниостта е един от факторите, който би ни приближил или съответно би ни отдалечил от това намерение.

И все пак, имаме ли шанс да станем земя на био? Да поразсъждаваме над ситуацията... Би-

Под 1% от площите у нас са за биоzemеделие

Черното злато на земята

КОМПОСТИРАНЕТО

Компостирането, тази слабо позната практика, трябва да се превърне в традиция и в България. Не е толкова трудно - вместо да изнасяте от двора окосената трева и растителните отпадъци, може да ги поставяте в компостер. Той се прави от стари дървени летви и там отпадъците се събират. Искате малко грижа – трябва да се полива. Нужно е да се събира както суха, така и зелена маса. Ако има животновъдна ферма, може да се добавя и оборски тор.

Ако нищо не правят, стопаните ще получат компост след една година. Полагат ли усилия обаче, само за два месеца ще имат хумус. Това е начинът растителните отпадъци да се превръщат в почва, която е най-добрата за растенията. Тя е структурирана и прави земята плодородна и жива и няма нужда от минерални торове. Вместо да замърсяват околната среда, хората биха могли да върнат тези отпадъци като хумус и да обогатят почвата, в която сеят. Затова наричат компоста черното злато на земята.

опродукцията е по-скъпа, но е и по-здравословна. Ако търсенето се увеличи, то и производството ще нарасне. Тогава ще има по-сил-

на конкуренция и по-голям избор, вследствие на което цените ще паднат. Когато има субсидии, българските производители няма да

са оцетени спрямо своите колеги в другите страни от ЕС, които получават осезаема финансова подкрепа. Когато вътрешното предлагане нарасне, няма да има нужда да внасяме, и то на високи цени. Колкото повече са производителите, толкова по-лесно може да се направи добра организация и логистика на целия пазар. Тази формула показва, че не е чак толкова сложно да се превърнем в земя на био. Въртим се обаче в омагьосан кръг, тъй като най-важният фактор е нашето отношение към биопроизводството и главно от това зависи дали ситуацията ще се промени. Въпросът е, че докато узреем за тази идея, може да е станало прекалено късно и земята да е необратимо увредена.

ОПИТ

Стоян Симеонов, собственик на биоферма „Софина“:

Страдаме от малкия мащаб

Фермата ми е в Елин Пелин. В началото беше просто като хоби, но от шест години биопроизводството се превърна в семеен бизнес, защото сме убедени в добрите му страни. Държавата обаче по никакъв начин не ни насърчава динамично да развиваме тази дейност. Доказва го и липсата на субсидии.

Убеден съм, че в България има условия биоземеделieto да се превърне в наше конкурентно предимство, въпросът е дали ще проявим волята да го направим. Досега всеки, който гоиде на власт, обещава биоземеделieto да стане приоритет, а после се оказва, че няма пари за това. Средствата се пренасочват към други мерки, няма информационна кампания за предимствата на биопродуктите, няма осигурени пазари. За голямо разочарование, 2014-а се очертава да е нулева по отношение на финансирането на сектора. Основният проблем гоиде от това, че огромната част от субсидиите отиват при големите зърнопроизводители и реално за сертифицираното биоземеделие не остават пари. За миналата година получих субсидия за 40 дка, макар да обработвам 97 дка, тъй като нямам право да увеличавам площите.

Звучи разочаровашо, но добивите дори не са наполовина по-ниски от конвенционалното производство. Плевни се на ръка, ползват се биоторове, не се разрешава пръскане с химикали, а са допустими само специални препарати

за борба с вредителите. Често те са слаби и битката за запазване на продукцията е неравностойна, освен че струва твърде скъпо. На този фон индустриал-

ното производство изглежда по-доходно, по-ефективно и по-конкурентно-способно. Биоземеделieto обаче, освен грижа за здравето и за околната среда, е и начин на мислене.

Трудностите са много и една от тях е намирането на подходящата работна ръка, тъй като хората не искат да са на полето. Машините все повече дават отговор и на този проблем. Във ферма във Франция, голяма колкото нашата, са наети само двама души, а при нас те са над десет. Там обаче се води политика за насърчване на биопроизводството по начин, за какъвто тук може само да мечтаем. Така например една помпена станция захранва 60 хектара и до всяка нива има кран. Голям проблем в България е, че напоителните системи бяха унищожени. В година като тази обилните валежи също са в тежест.

Сами си търсим пазар. За съжаление страдаме от малкия мащаб, тъй като не сме в състояние да произведем големи количества за износ. Трябва да има повече биопроизводители, които да обединяват усилия за експорт. Нашата ферма е само на 12 км от София и ако хората започнат да се хранят здравословно, столицата ще е достатъчно голям пазар. Препоръката е всеки да си намери локален производител. На Запад се предлагат биопродукцията да изминава разстояние не повече от 120 км. Няма нищо по-добро от днес набрано и днес доставено.

Най-бързият път до иновациите

Иновациите дават шанс на организациите да останат на пазара. Условието да са на гребена на вълната, е постоянно да предлагат стоки, продукти, услуги, от които потребителите имат нужда. Иновациите изискват компаниите да са динамични и вечно търсещи. При жестоката конкуренция днес няма друг вариант за развитие. Как обаче изпреварващата пазара промяна да се превърне в начин на живот за организациите?

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Въвеждането на нови технологии, в съчетание с предприемачески и иновативни подходи, е ключът към по-голям икономически растеж. Това твърдение звучи твърде познато, но всъщност основният въпрос е как да се справим с този ключ? Митко Цонев има свой отговор. Той е завършил Бизнес училището в Рен, Северна Франция, и е дипломиран магистър по иновационен мениджмънт. Натрупал е опит в управлението на проекти във фирми като Peugeot, Citroen и Airbus, участвал е в разработването на различни продукти и услуги във Франция и Холандия. Завърнал се в България след близо седем години в чужбина, защото вярва, че иновационният мениджмънт ще навлезе и у нас. Като малък се интересувал от концептуални автомобили, същевременно доста е играл стратегически игри и неусетно у него се породила мотивация за

ПОСТОЯННО ТЪРСЕНЕ

на по-добри решения.

Иновациите го привлекли с предизвикателството да са винаги прицелени в позитивната промяна, тъй като са носител и на мечтан

комфорт.

Според Цонев у нас има голямо поле за действие в сферата на иновациите, стига усилията да се правят систематично. Те са като гребането при плуването - загребем ли веднъж, ще се загържим на повърхността, но не за дълго. Ако иновациите не са систематично усилие от страна на организациите, те ще „потънат“. Затова Митко Цонев още преди половин година като първа стъпка в популяризирането на иновационния мениджмънт разработил сайта „Аз управлявам“ (www.azupravlyavam.com). Наблюденията му показват, че липсват достатъчно примери, които да вдъхновяват бизнеса непрестанно да е на гребена на собствената си промяна. За съжаление повечето български фирми дори не осъзнават, че имат нужда от това.

Основен проблем е, че науката, свързана с иновациите, се разви на Запад в последните 20 години и термините нямат адекватен български аналог, констатира Митко Цонев. В опита си да предаде тези послания по смислен начин, той се чувства едва ли не изгубен в превода.

Това се дължи на факта, че в България не се създава академично знание в тази насока. Но нека не забра-

Чрез доказани техники и изпитани методи може да постигнете належащите цели

В процеса на екипна работа се използват подходящите техники

Работата в екип дава резултати

Иновациите са промяна. И ако в компаниите се усвоят методите за работа в екип, резултатите няма да закъснеят – ще се раждат повече нови идеи и нови реализации. Сега много от възможностите остават неизползвани, просто защото хората в дадена организация не правят полезните връзки помежду си. Не е нужно да се открива топлата вода, има работещи модели, които трябва да се усвоят. Чрез наръчника „Пъзел за работа в екип“ и картите Valkrea Project Deck Митко Цонев посочва на организациите прекия път към обновлението. Може дори да се каже, че те са като своеобразно ръководство за генериране на добри идеи. Той не дава „рибата“, а учи как сами да я ловите.

вяме, че науката и бизнесът трябва да са като скачени съдове. Има ли интерес от страна на фирмите, то и учените ще работят по-усърдно, за да генерират необходимото познание.

„В България иновациите се свързват най-вече с предприемачество. То е нужно, за да има иновации, но основният им източник по света са съществуващите организации, а не идеи, случайно хрумнали на някого“, обяснява Цонев. Хубаво е във всяка организация да се поддържа креативността и творчеството на нейните служители. И наистина има компании, които създават подходящата среда за развитие на новостите. При тях е налице вътрешна култура и има изградена инфраструктура, която благоприятства разработването на нови технологии и процеси.

Как да се създават иновации? Единият вариант е в дадена компания с това да се занимават само нейни служители, запознати със същинската дейност на организацията и с пазарите ѝ. Може да се съз-

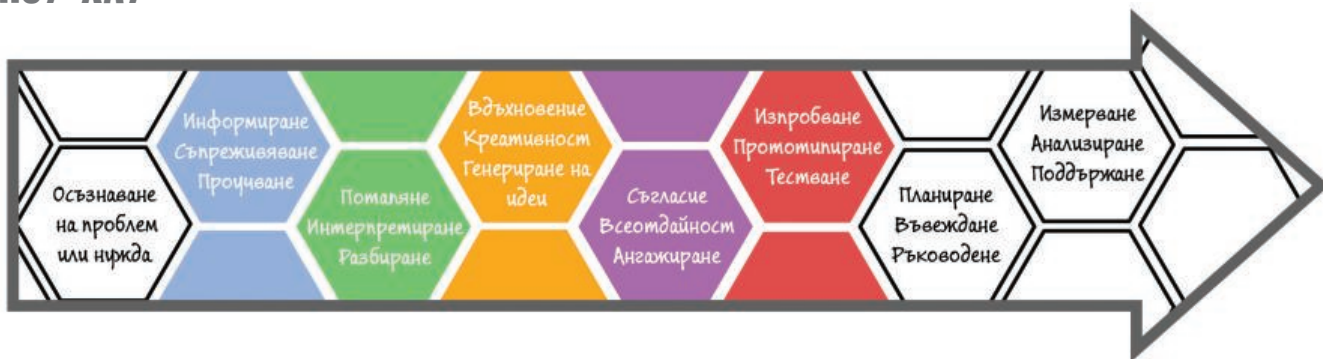
даде иновационен отдел. Това обаче не е най-продуктивният вариант, тъй като иновациите не се раждат всекидневно от служители, назначени специално за това. Практиката показва, че

ПО-УСПЕШНИЯТ МОДЕЛ

е да се наемат външни агенции, които да са консултанти за създаването на нови продукти и услуги. Те обаче не са хората, които пряко ги генерират. Работи се в тясно сътрудничество с представители на компанията, като се формира иновационен екип, който да направи брейнсторминг за търсене на нови хоризонти.

Има компании, които опитват да институционализират създаването на иновации. Така неотдавна Airbus сформира отдел от 12 старши мениджъри, които разбират спецификите на този бизнес. Те може да изберат идеи с потенциал и като предприемачески проект да управляват разработването им, използвайки установени подходи.

Бизнес училището в Маастрих е >

създадо информационна агенция, която събира докторанти и хора от реалния бизнес. Заедно те генерират нови идеи и знания, които са основа на следващото поколение иновации. Всяка компания може да заяви свой конкретен проблем, сформира се подходящ екип, който да предложи варианти за неговото разрешаване. Целият този процес се финансира от възложителя и въпрос единствено на негова преценка е дали да инвестира в дейността си предложението, които е получил.

Характерно за иновациите е, че

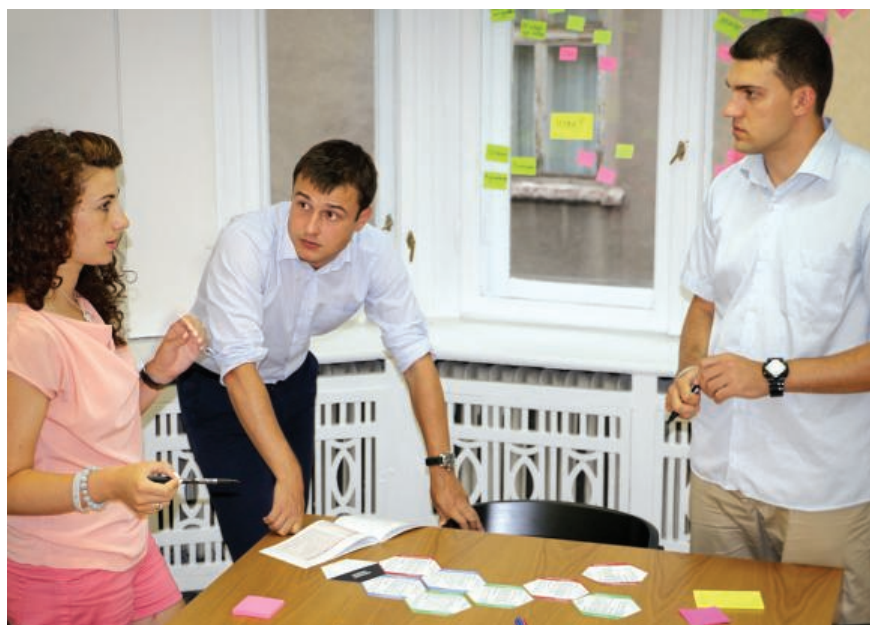
НИКОЙ НЕ ЗНАЕ КОЕ Е ПРАВИЛНО

Те са продукт на постоянен експеримент. Често външният за компанията поглед по-добре съзира нужните решения. Първото условие, за да има иновации в една организация, е наличието на желание това да се случва. Митко Цонев е разработил похвати за работа в екип и е го-

тов да предостави такова ноу-хау на всеки, който усети необходимост от промяна. Чрез сайта си той се стреми да популяризира, че иновациите са на един клик разстояние. Убеден е, че има модерни начини, чрез които да се решават предизвикателствата пред обществото

и пред бизнеса. Той има готовност да организира събития, работилници, започване на проекти, в които основната цел са новостите.

Във всяка компания има хора, способни да създават нови продукти, процеси или управленски методи, но тези умения трябва да бъдат „от-

Събиране на екипа около общ проблем, идея или предизвикателство

Похвати

- **ПРОЗОРЕЦ НА ДЖОХАРИ** – измислен от Джозеф Луфт и Харингтън Инграм за сравняване на възприятията. Когато се работи върху даден проект, е важно да се формулират темите и сферите, за които сте информирани, и тези, за които има нужда от допълнително изследване. Тази елементарна диаграма помага за създаването на рамка в знанието, с което разполагате, както и това, което ви липсва.
- **КЛЪСТЕРИРАНЕ ПО СХОДСТВО** – създаден от Джиро Кавайта за управление на проекти. Това е креативен процес, използван за събиране и организиране на голямо количество данни, идеи и извори на вдъхновение чрез демонстриране на естествените връзки между тях. Този похват позволява да се концентрирате върху някоя от темите за размисъл или да обогатите съществуващи идеи с близки до тях нови идеи.
- **ШЕСТ МИСЛЕЩИ ШАПКИ** – негов автор е Едуард де Боно,

за целенасочен брейнсторминг. Моделът помага за избистрянето на стратегия за действие или за взимането на сложни решения. Чрез артистичност на един малък екип може да се постигне разглеждането на един проблем от много гледни точки.

- **ЧЕРТЕЖ НА РЕШЕНИЕ** – изобретен от Лин Шостак за диагностициране на проблеми и предлагане на подобрения. Чертежът на решение е оперативен похват, който описва естеството и характеристиките на взаимодействието с продукта или услугата. Това описание е достатъчно детайлно, за да може иновативното решение да се провери, да се въведе и да се поддържа впоследствие.
- **СТОРИБОРДИНГ** – създаден от Уолт Дисни за планиране и структуриране. Този похват е за генериране на цялостно преживяване. Той помага да се конкретизира една последователност от действия по начин, при който не се губи нишката и логическата им навързаност.

Митко Цонев (вдясно) беше ръководител на екип по време на първото пилотно издание на Академията по иновационен мениджмънт, в която студенти влязоха в ролята на външни консултанти и предложиха насоки за развитие на „Трелеборг България“

ФОТО: СТОЯН ИГОТОВ

ключени”. Същевременно средата трябва да е готова да ги интегрира, макар често промените да срещат огромна съпротива.

Митко Цонев предлага „инструментарий“, който е добрият гиз към света на иновациите. През годините е събрал повечето познати похвати за създаването на различен вид новости, категоризирал ги е във вид, удобен за ползване от широк кръг хора. Просто фирми и организации е добре да опитат този нов начин за проектиране на своето по-добро бъдеще. В комплекта са указанията „Пъзел за работа в екип“ и набор от уникални карти, наречени Valkrea Project Deck. В тях са включени 45 техники за съвместна работа, подредени в 5 категории: Улавяне, Изясняване, Сътворяване, Решаване, Действане. Изглежда като игра, но картите наистина са надежден начин за управление на процеса по създаването на иновации. Достатъчно е гадена организация да осъзнае, че има нужда от развитие и нова пазарна изява, неин екип може да се научи да работи с тях.

Ето как на практика се използва обобщеното от Цонев знание: Логиката на картите предполага първо да се събира информация, тя

се анализира и осмисля, проблемът се дефинира и се търси решението чрез натрупване на нови идеи. Създава се прототип и се експериментира кое би дало най-добър резултат в конкретния случай. Този метод може да се ползва за различни цели, свързани както с развитието на една организация, така и с по-добрата пазарна изява на гадена компания. Може да се определят нови приоритети, да се създагат

НОВИ ПРОДУКТИ И УСЛУГИ

да се набележат начини за преодоляване на съществуващата съпротива.

Похватите, които Митко Цонев прилага, не са негово лично изобретение. Някои от тях се ползват повече от 80 години, едни са артистични, други са чисто прагматични. Той например ще гаде практически

Как да Ви забележат

- **Създайте продукти, които решават истински проблеми**
- **Пренесете добрите идеи директно на пазара**
- **Бъдете оригинални и професионални**
- **Задвижете екосистемата около идеята си**
- **Привлечете общественото внимание и одобрение**

указания как да се използва популярният метод на Едуард де Боно за брейнсторминг, познат като Шестте мислещи шапки.

Картите и книгата за работа в екип поднасят информацията разбираемо, лесни са за полз-

ване, но биха били полезни само ако има хора, обучени да работят с тях.

Създаването на иновации е нелек процес. Те са като концерт - нямаш ли необходимата подготовка, не може да си виртуоз, който свири първа цигулка. За онези, които искат да имат солови партии в иновациите, в лицето на Митко Цонев може да открият своя добър учител. И ако все пак имат резерви, че тези игрови методи работят при толкова сериозни намерения, те може нагледно да се уверят, като видят как тези практики се прилагат от друг екип, който търси решение на съществуващи проблеми. **И**

Много
функционалности
в една гривна
предлага
разработката на
PartyWithMe

Портфейлът на бъдещето

Нед
Дервенков е
предприемач,
свикнал
да намира
решение на
всеки проблем

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Какво правим като установим наличието на проблем? Решаваме го! Това и сторили Нег Дервенков, Димитър Манолов и Даниел Радев, когато като запалени потребители на фестивалната индустрия констатирали, че на повечето такива събития редовно не връщат ресто, големите купюри са проблем, опашките са огромни, обслужването е бавно. Купонната система също не е ефективна, тъй като на километрична опашка сменяш пари, но те не само не решават проблема, но и го задълбочават. Затова Нег и Димитър си казали, че в XXI в. технологиите трябва да дойдат на помощ при организирането на събития.

В момента тримата основатели на PartyWithMe разработват гривна за безконтактни и безкасови плащания и обмен на информация. Чрез мобилната апликация гостите на фестивали или на други големи събития може да заредят кредит в гривната си и на базата на хардуерната инфраструктура на място пълноценно да използват новото устройство.

Ниските данъци, евтината работна ръка, високият професионализъм в ИТ индустрията, добрите приятели, които винаги помагат, са от значение за всеки млад предприемач. Най-основателна причина обаче разработката да се прави в България е, че тя получи инвестиционна подкрепа от фонда за рискови инвестиции Eleven.

Освен за разплащания, устройството ще служи за идентификация на участниците, което ще направи достъпа наистина индивидуален. Изчислено е, че около 40% от загубата на фестивалите е от това, че влизат хора с чужди гривни. Освен това чрез клауд система организаторите ще следят движението на стоките и на парите. На тази база те ще може да правят прогнози както за необходимостта от ново зареждане, така и за следващите събития.

Революционното в този чип е, че в него ще бъде вкарана новата

Ученици в град Джинджа, Уганда

технология биикън (англ. beacon) за проследяване на потребителите в затворено пространство. Наличието на биикън в гривната ще позволи на организаторите по-добре да опознаят клиентите си, като събират информация за потребителските им нагласи и правят профил на клиента. И най-ценното е, че благодарение на индивидуалните данни ще може да се влезе в комуникация с него и за следващи събития, което досега беше проблем за организаторите.

Но разработката на PartyWithMe не свършва с това. В нея ще има и още една функционалност, насочена към бъдещето. Чипът в устройството ще може да се свързва със софтуера на билбордовете и чрез смартфона на потребителя ще има достъп до рекламната информация. Така тази гривна ще е в състояние да промени не само развлекателната индустрия, но и много други пазари. Това обаче означава рекламната индустрия да започне да ползва „умни“ билбордове. На базата на идентифицираните интереси чрез гривната, потребителят изборително ще получава рекламната информация. Ето защо голямата амбиция на PartyWithMe е да дадат свой принос към интернет на нещата чрез ново многофункционално устройство.

И все пак какви са основанията да се сдобием с такава гривна? „Чрез нея лесно и бързо ще си купувате бирата и сандвича

по време на събития, а младите са нетърпеливи и никои не обича да чака на опашка. Отделно чрез нея ще може по-лесно да се правят приятелства, като чрез докосване на две устройства ще се обменя персонална информация”, обяснява Нег. Гривната има потенциал в нея да се вкарат и други функционалности, от които би имало необходимост. За да може обаче това устройство да влезе в употреба, трябва предварително да се изгради съответната инфраструктура. Ако бизнесът се убеди, че чрез новата разработка ще печели повече, а и ако младите хора покажат силен интерес към гривната, въпрос на време е тя да стане масова.

PartyWithMe ползва двамата влиятелни съветници във Великобритания и Германия, чрез тях получават запитвания от пазара в Западна Европа, САЩ, а дори и от Индия. В България обаче интересът към разработката е слаб. Може да стане така, че у нас иновативното устройство да навлезе след успех на други пазари.

Към момента цялата технологична част вече е готова. Все още имат търсения по отношение на дизайна, тъй като амбицията е да направят нещо красиво и удобно, а не просто чип, прикрепен към ръката. Екипът уверено върви към финалната права и Нег Дервенков вярва, че новото технологично решение ще намери приложение. >

Учител и ученици

Търсач на силни усещания

Нег Дервенков е търсач на силни усещания и в дългия списък от умения са състезател и треньор по ориентиране, човек, запален по скейтборд, гуру по бойни изкуства, практикуващ капоейра, същевременно страстен фотограф. Завършил е международна търговия и управление в Университета „Астън“ в Бирмингам, Великобритания, и има международен опит в продажбите. Но... зарязал добре платената работа в Лондон и се хвърлил в неизвестното. Които не рискува, не печели, е неговият принцип, който дава отговор защо от години насам се занимава с екстремни спортове. Бил е на две благотворителни мисии в Уганда и в Тайланд. Възпитаван е в дух на взаимопомощ и като реакция срещу консуматорското общество, което все повече развиваме, решил да опита вкуса на примитивния живот. В продължение на два месеца живял в джунглата на Уганда при тежки условия. Трябвало сам да набави пари, за да финансира пътуването, като осигури и известна сума за самата мисия. Организирайки футболни турнири, разпродажби на различни продукти, с приятели правили номера в центъра на Бирмингам. Събрал голямата част от

цялата сума (около 2 хил. паунда), а родителите му го подпомогнали с останалата част. Целта била да построят училище и сами правили тухлите на примитивна машина. В Уганда едно дете всеки ден изми-

всъщност няма никакви проблеми. Така осъзнал, че за него рискът в предприемачеството може да е свързан само със загуба на време. Интересната статистика сочи, че от групата от 24 души в Уганда, половината от тези млади хора днес развиват свой бизнес.

Сиропиталище за тигри, Канчъбъри, Тайланд

навало по 14 км пеша с кобилица, за да донесе питейна вода. Един ден Нег му помогнал и в знак на благодарност момчето паднало на колена и му дало своето манго, с което трябвало да закуси в училище. Тогава Нег си казал, че самият той

Другата рискова мисия били четирите месеца в Северен Тайланд, където преподавал английски на деца в среда, в която никои не говори този език. Освен това водил обучение по актьорско майсторство, спортен клуб и курс за преподаване на английски на самите учители. Приел екзотиката на храната в Тайланд и се научил да яде всичко. Най-силно го впечатлила хармонията и смиреността, както и фактът, че на повечето от тези хора възрастта не им личи. След двете мисии, по време на които видял другата страна на живота, отказал да работи за големите мултинационални компании и се върнал в България.

Няма съмнение, че Нег Дервенков е човек на риска. Той обаче се стреми винаги добре да оцени ситуацията и да не поема излишна гоза несигурност. Като предприемач за него рискът е състояние на съзнанието.

NEXO

Връзка – connection – спасылка –
collegamento – поврзување – lien –
ссылка – nectunt – веза – **NEXO**

Виното от серия NEXO е творчески поглед или мисия,
която илюстрира имажинерната връзка между два
необятни мирогледа /безкрайни светове/.
Този на дивото Пагане и този на узрялото Електо.

2013

GAMAY NOIR & CARMENERE & MALBEC

VILLA LYUBIMETS WINES

Търсете само в най-добрите ресторанти.

Пристанищата с географска информационна система

Дъжавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ (ДППИ) въведе географска информационна система (ГИС) на пристанищната инфраструктура. Тя обхваща пристанищата за обществен транспорт с национално значение на Република България и е реализирана със средства на ЕС, чрез ОП „Транспорт“ 2007 – 2013 г.

ГИС управлява уникално многообразие от инфраструктурни обекти, стопанисвани от ДППИ: специфични инженерни обекти, вълноломи, защитни съоръжения, съоръжения за привързване, буйове, котви с дълбочини на дъното и т.н.; специализирана техника транспортни ленти, кранове, товаро-разтоварни рампи и др.; транспортни съоръжения жп, пътища, мантинели, светофари и т.н.; електрическа система и нейните компоненти електропроводи, трафопостове, шахти, генератори и др.; ВиК компоненти водопровод, канал, цистерни, ВиК шахти и др.; сгради, складове, складови площи и др., кадастър и свързаните с него елементи.

ГИС на пристанищната инфраструктура е първи проект, прилагащ разпоредбите на директивата INSPIRE и осигурява:

- ✓ пълноценен достъп до пространствените данни на организация;
- ✓ потенциална възможност за достъп чрез Националния портал за пространствени данни, който се изгражда и поддържа от Изпълнителна агенция „Електронни съобщителни мрежи и информационни системи“;
- ✓ потенциално достъпни и за клиенти на европейския портал за геопропространствени данни.

Историята на ГИС е кратка – всичко на всичко няколко изречения и 50 години.

Първите географски информационни системи са разработени в САЩ през 50-те и 60-те години на миналия век и са били прилагани предимно в гражданския сектор. През 70-те и 80-те години развитието на ГИС отвъд океана превръща тази дейност в индустрия.

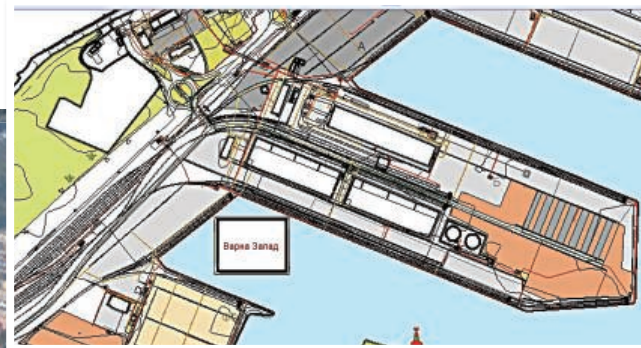
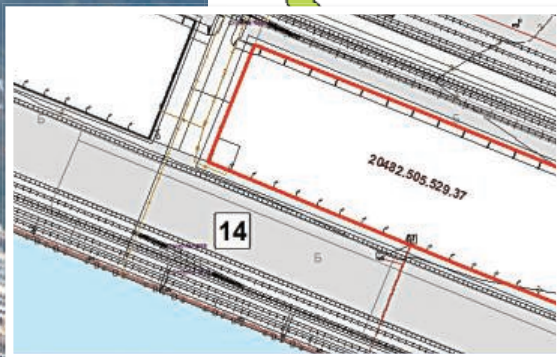
Казват, че историята на ГИС започва през февруари 1967 г., когато

бюрото по кадастъра на САЩ започва „експерименти по компютърно картографиране“. Програмистите на бюрото се борели с неефективността и многократното повторно въвеждане на едни и същи данни при конвертирането на хартиените карти на улиците в цифрови модели. Тогава специалистите на бюрото прилагат метода на картографската типология и правят своята малка революция в геоинформационните системи. Доналд Кук (Donald Cooke) и Бюрото Джеймс Корбет (James Corbett) записват имената си в историята и се подписват по фразата: „Хартиените карти чес-

ГИС на пристанищната инфраструктура е реализирана със средства по ОП „Транспорт“

Начален интерфейс на ГИС на пристанищната инфраструктура

то водят до пожари, но добре изпълняват декоративни функции”. Още през 70-те години на миналия век почти всички градове в САЩ разполагат с дигитални карти.

През 1968 година лабораторията за компютърна графика на Харвардския университет се преименува на Лаборатория за компютърна графика и пространствен анализ. Този изследователски център е мястото, където в следващите десетилетия се раждат множество идеи, създали основите на съвременните ГИС технологии. Именно екипът на Харвард създава през 1966 г. картографската система SYMAP.

Европейските компании в ГИС индустрията, за съжаление, не могат да се похвалят с успешната съдба на своите американски събратя. Изследователите на ГИС технологиите открояват няколко съществени разлики, на които, според тях, се ба-

зира успехът на ГИС в САЩ: в Европа с ГИС започват да се занимават геодезисти, а в САЩ – географи. И на двете места ключова роля имат програмистите, но в САЩ те са в голяма степен подкрепени от мощни научни структури, а в Европа – притиснати от типичния консерватизъм на Стария континент.

Любопитен е фактът, че виновници за масовото използване на географските информационни системи в административните процеси в САЩ са ... данъчните.

В средата на 60-те години, както и днес, плащането на данъци не е било любимо задължение. Тогава администрацията на щата Минесота предприема нестандартен ход – разработва поземлената информационна система на щата Минесота.

С усилията на Центъра за урбанистични и регионални проблеми. (Minnesota Center for Urban and Regional Affairs - CURA, Университета на щата Минесота и Агенцията за планиране (Minnesota State Planning Agency) е създаден първият

електорен кадастър.

С най-голям принос за развитието на ГИС могат да се похвалят военните. Те най-бързо и масово въвеждат дигиталните картографски системи, а Военноморските сили на САЩ финансират и важни проучвания, довели до едно от най-големите открития – математически модел за картографиране на морското дъно.

Разработването на комерсиалните ГИС извежда на водещи позиции две компании – световни лидери и до днес: ESRI и Intergraph. Тяхното пазарно влияние в момента се смята за недостижимо. И двете компании са основани през 1969 г., и двете започват процъфтяващия си бизнес като консултантски фирми – ESRI партнира основно с частния бизнес, а Intergraph – с държавните агенции.

„Интерграф” – Италия, съвместно с „ТехноЛогика” ЕАД и „Геотехноинженеринг” ЕООД са разработили и внедрили ГИС на ДП „Пристанищна инфраструктура”.

Видеонаблюдение пази гарите

НКЖИ изгражда нови камери и повишава сигурността на пътници и товари

Първите системи за видеонаблюдение в Национална компания „Железопътна инфраструктура“ (НКЖИ) са изградени през 2005 година. При подбора на гарите, в които да бъдат монтирани системи за видеонаблюдение, са взети под внимание няколко основни показателя. С най-голямо значение са големият пътнически поток, както и граничните зони. Съществува тенденция за изграждане на системи за видеонаблюдение и в гарите, на които се извършват генерални ремонти.

През изминалата година в десет жп гарии са монтирани и въведени в експлоатация нови камери. Предвид общественото значение на жп гарите, изграждането на системи за видеонаблюдение се извършва с цел превенция на кражби, грабежи и заплахи от терористични актове. По

този начин се повишава сигурността на пътниците, товарите и обслужващия персонал.

На този етап в компанията са изградени 74 системи за видеонаблюдение с общо 507 камери, които са разположени по железопътните гарии, прелези, административни сгради и други обекти. Двадесет и две са железопътните гарии с изградени камери. Това са гарите София, Пловдив, Варна, Бургас, Плевен, Драгоман, Крумово, Катунца, Поповица, Първомай, Караджалово, Ябълково, Мездра, Видин, Кулата, Шумен, Кардам, Горна Оряховица, Русе, Русе-разпределителна, Стара Загора и Свиленград.

През тази година предстои изграждане на модерни системи за видеонаблюдение, видеоанализ и архивиране в жп гарите Благоевград, Дупница, Перник, София-север, Червен бряг, Враца, Сливен, Карлово, Ямбол и Карнобат.

За мениджмънта на компанията е от изключително значение осигуряването на безопасността на пътниците и товарите, които се превозват, и поради тази причина

НКЖИ залага много на превантивния ефект от тези системи. Целта е да се избегнат грабежи, набежи от джебчици, и не на последно място - терористични актове.

Записи от камерите, разположени на прелези и тунели, служат за изясняване на обстоятелствата при настъпване на инцидента, както и/или за тяхното предотвратяване.

Със съвременните си възможности за сигнализиране при изоставен багаж новите системи стават значим фактор в борбата с тероризма. За избор на зони за наблюдение се провеждат съвместни обследвания с органите на МВР. При определяне на местоположението на камерите се взимат под внимание рисковите зони - прекрасови пространства, места със струпване на хора, входно-изходни точки и др.

Записи от камерите за видеонаблюдение многократно са предоставяни на органите на МВР, като същите са били използвани за откриване и доказване на престъпления от всякакъв характер, извършвани както на територията на железопътната инфраструктура, така и извън нея. **И**

NIDO
МЕБЕЛНИ КЪЩИ

бул. Андрей Ляпчев 1, тел 02/421 96 45, 02/421 96 46
бул. Мария Луиза 2, ЦУМ партер, тел. 02/926 04 87, 02/926 04 62

Полетът на ЯТОТО

Защитата на дивите животни е мисия за няколко каузи в „Ято“

Новата социална мрежа прави експеримент с иновацията „възобновяеми реклами“

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Ято е българската социална мрежа от ново поколение, която генерира приходите си от социално-отговорни рекламодатели и ги разпределя обратно към обществото под формата на награди за своите потребители и техните каузи. Идеята за тази инициатива се ражда преди поне пет години. Стартът обаче е чак на 1 ноември 2013 г., когато платформата става активна. Динамиката е около

МЕСЕЧЕН КОНКУРС

и на този етап в него всеки месец се разпределят 15 хил. лв., като една трета отива за потребител, случайно избран от нотапуус. Още 5 хил. лв. са за негови приятели в „Ято“, ако те са над 10 души. Другите 5 хил. лв. са за избраните от победителя каузи. В момента в тази платформа са активни над 50 каузи на български неправителствени организации. Сред основните теми са образование, защита на животните, опазване на околната среда,

Том Хигинс търси иновативен начин парите от реклама да остават в България

подпомагане на хора с увреждания, бедност, има и редица социални проекти. Теми като икономика, религия и политика са извън обхвата на каузите, разказва Радослав Цонов, директор „Операции“. Изпълнителен директор на „Ято“ е Том Хигинс. Той е инвестиционен banker и е в България повече от 20 години, като е бивш шеф на Българо-американския инвестиционен фонд.

„Ято“ е продукт на времето, в което живеем. Появата става в точната ситуация на развит интернет, пристрастеност към социалните мрежи, склонност към

Вероятно над 260 млн. лв. годишно плащат българските рекламодатели за интернет реклама. Къде изчезват тези пари, след като бъдат похарчени от тях, за да привлечат български потребители, пита Том Хигинс. И отговаря, че повечето от въпросните средства не остават в страната, макар да нямаме съмнение колко по-хубаво би било, ако можем тук да ги използваме. Ето защо чрез поредния си проект „Ято“ добре познатият сред българската предприемаческа общност Том Хигинс тества т. нар. възобновяеми реклами.

- ✓ „Ятото“ дава възможност от вашите собствени действия да правите пари за вас и за ценни за обществото каузи.
- ✓ Новата социална платформа е опит за по-справедлив начин за разпределяне на средствата от реклама.
- ✓ Когато рекламоделите инвестират в клиентите си, това е полезно за компаниите, за хората, за каузите.
- ✓ Възрастовият състав на потребителите в „Ятото“ е разнообразен. От всички хора над 14 години, най-активни са жените (около 65%), като основната част са от 25 до 36-годишна възраст. Най-често това са хора със семейство.
- ✓ В момента проектът надхвърля първоначалните очаквания. Навлизането на нови пазари няма да е лесно.

работа за каузи. Все повече хора се интересуват как да допринесат за обществото, в което живеят. Основно послание на „Ятото“ е, че има алтернативен начин да се помага извън познатите социални институции и неправителствени организации. Тази идея е

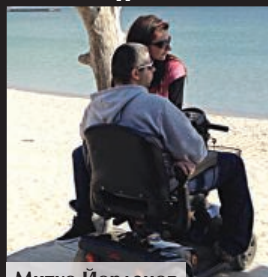
РОДЕНА В БЪЛГАРИЯ

развива се у нас и ако бизнес моделът е успешен, той ще бъде пренесен и в други страни на далеч по-големи пазари. Уникално в този случай е разпределянето на приходите от реклама. Така например социална мрежа като „Фейсбук“ генерира над 7.5 млрд. долара приходи за 2013 г. Тези пари се разпределят по една или друга форма между акционерите. „Ятото“ обаче си е поставило амбициозната задача да връща 90% от постъпленията от реклама към участващите потребители и техните каузи. Целта е да се съберат средства, които да достигнат до онези, които намират смисъл да са част от „Ятото“.

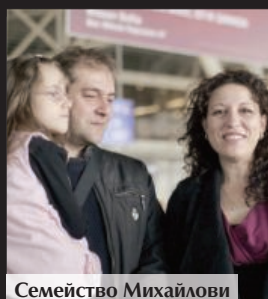
„Създаваме ценност за потребителите, докато рекламоделите получават алтернатива за онова, което вече правят в „Гугъл“ и във „Фейсбук“. Разликата в момента е, че за всеки бизнес е по-евтино да инвестира в реклама в световните онлайн мрежи. Парите обаче излизат от джоба на българските потребители и „изтичат“ в сметките на компании, базирани в Силициевата долина. Просто така е организиран пазарът. „Ятото“ дава възможност да инвестират обратно в обществото, което купува техните продукти“, обяснява Радослав Цонов.

Тестовият период продължава и хората, които стоят зад този проект, опитват да се ориентират кое работи. Очертават се три големи групи от хора, които са потребители на „Ятото“. В първата

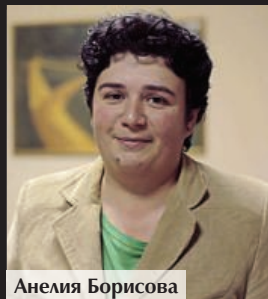
ПОБЕДИТЕЛИ

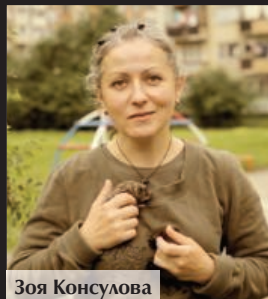
Митко Йорданов

Семейство Михайлови

Анелия Борисова

Зоя Консулова

Соня Точева

са такива, които са в тази мрежа, за да подкрепят своите каузи. Новата платформа дава възможност по сравнително лесен начин да опитат да допринесат към онова, което така или иначе отстояват. Тези хора са социално ангажирани и „Ятото“ е още една стъпка в усилията им. Другата група се състои от онези, за които посланието „Спечели пет хиляди лева“ действа мотивиращо. Това към момента е преобладаващата част от потребителите. Те имат и втори шанс за парична премия, ако са сред приятелите на победителя. По правило, ако първият в тази оспорвана надпревара няма над 10 приятели, парите се добавят към наградата за следващия месец. Опитът готук сочи, че победителите не се оттеглят, а стават още по-активни. В третата група са любителните, които са се регистрирали, след като са чули нещо позитивно за „Ятото“. Някои искат просто да се уверят дали наистина е възможно част от парите за реклама да останат в България и да подкрепят социално значими идеи. „Стремежът ни е да изградим доверие у бизнеса и да насочим предприемачите да мислят по-дългосрочно. Добре е да се уверят в ползите от това да инвестират в България“, твърдят от екипа на Том Хигинс. В него са общо седем души, повечето от които са програмисти.

Да достигне до 100 хил. активни потребители - това е първата ключова цел на проекта. После големите рекламоделители и потребителите ще идват по-лесно. Концепцията парите да остават в страната попада на много от рекламоделите, макар за повечето от тях световните социални мрежи да са по-лесният начин да достигат до своите потенциални потребители. След като се прехвърли целта от 100 хил. потребители, месечната награда ще се разраства пропорционално на приходите. Така все повече пари ще може да се разпределят към участниците и каузите. Стига този модел да покаже, че има потенциал да просъществува в България, следващата стъпка е да се тества доколко той е приложим към големи пазари като британския, американския, германския. Том Хигинс е убеден, че всеки пазар има нужда от подобен социалнозначим проект. И ако тази теза наистина се потвърди от експеримента у нас, то идва ред за експанзия на работещия модел към други страни.

В Слънчев бряг това лято ученици съчетаха ваканцията край морето със създаването на умения за управление на личния бюджет

Стълба към познанието

ЯНА КОЛЕВА

Д а съчетаеш приятното с полезното, играта с натрупването на знания, отиди с придобиването на ценни умения – всичко това започна да се предлага в специализирани летни лагери и зелени училища. Все още не е масова практика, но тъй като деца и родители обикновено са ентусиазирани от подобна възможност, а се намират и преподаватели, готови да поемат голямата отговорност, то тази успешна формула започва да се налага.

В миналия брой на сп. „Икономика” темата на броя беше посветена на финансовата грамотност, а сега ще продължим с добрите примери.

Това лято в Слънчев бряг се проведе летен лагер за повишаване финансовата грамотност на младежи между 15 и 18 години. Негов двигател и ръководител бе Румяна Витнъова, която е преподавател във Враца. Лагерът не е внезапно хрумване, а има своята

ПРЕДИСТОРИЯ

Партньорството по програмите на „Джуниър Ачийвмънт България”, което възниква между Врачанското СОУ „Козма Тричков” и СОУ „Димитър Благоев” от Провадия, дава начало на нови съвместни инициативи. През ноември 2013 г. по време на Световната седмица по предприемачество провеждат едnodневно обучение

Специализираните лагери и зелени училища имат неизползван потенциал за развиването на нови умения

за работа в екип и презентационни умения, ръководено от квалифициран треньор. Следва участие в смесени отбори в училищен кръг на състезанието „Иновационен лагер” на „Джуниър Ачийвмънт”. Доброто взаимодействие между учениците става предпоставка за следващи съвместни прояви.

През декември 2013-а Румяна Витнъова получава покана да се включи в пилотното обучение за повишаване на финансовата грамотност на учениците по проекта „Моят живот, моите финанси” на фондация „Инициатива за финансова грамотност”. Още тогава у нея се оформя идеята за летен лагер, в който да се включат деца от двете училища. Намерението ѝ среща одобрение от създателите на програмата по финансова грамотност и така организацията се задвижва. Междувременно канят в лагера да се включат и ученици от ПГССТ „Алеко Константинов”. Така се оформя пъстрата картина на първия в България летен финансов лагер.

Лимитът е до 40 деца, за да може да се работи нормално и обучението да е

ЕФЕКТИВНО ЗА ВСЕКИ

участник. Учениците посрещат новината с възторг, родителите

също с охота приемат предложението заради познавателния акцент на лагера. И наистина - нестандартните преживявания по време на лятната почивка правят тази една седмица незабравима както за младите хора, така и за Румяна Витнъова, която е техният учител по финансова грамотност. В седемте дни трябва да се разгледат работените шест теми по проект „Моят живот, моите финанси”. Така с добро темпо, следвайки строга логическа последователност, изучават: финансови цели и личен бюджет, спестяване и инвестиции, кредити, дебитни и кредитни карти, застраховане, договорни отношения с работодателя и пенсионно осигуряване. Информацията се поднася ненаатоварващо и същевременно гостататъчно ясно и конкретно, като се акцентира върху най-важните детайли. „Теоретични назубряния на определени знания не са нужни нито на учениците, нито на преподавателите. Работехме по два-два и половина часа на ден в късния следобед. За всяка от темите има кратък филм, в който участват тийнейджъри. Започвахме с видеоматериала, следвахме дискусии и упражнения в специална тетрадка за всеки. Имаше „домашни” и задачи за целия лагер.

Румяна Витнџова е инициатор на първия у нас финансов лагер за младежи

Така например всеки трябваше да направи

ПРОГНОЗЕН ЛИЧЕН БЮДЖЕТ

на парите си за лагера и да води дневник на разходите си. Накрая съпоставиха прогнозите с действителния бюджет. Работата изглежда много за тази кратка ваканция, но децата я вършеха с лекота и същевременно имаха достатъчно време за плаж, разходки, развлечения и забавления”, разказва Румяна Витнџова.

Според нея обученията в такава форма имат бъдеще и тя е убедена, че ще стават все по-търсени от учениците и преподавателите в България. Особено от учители, които влагат професионализъм, любов и творчество в работата си. „Това беше първият финансов лагер, но гревните китайци са казали, че и най-дългият път започва с една малка стъпка. Лагерът няма да научи децата на всичко, но може да запали у тях желанието уверено да навлизат в света на финансите и да ги подтикне „да плуват” и в по-дълбоки води с цел осигуряване на по-голям личен комфорт чрез използването на финансови инструменти, продукти или услуги”, казва преподавателката.

Това не е първи опит на Румяна Витнџова за съчетаване на отгид и придобиване на компетентност.

През 2005 г. тя участва в обучение на пиџри (връстници обучават връстници) по проект на ООН, свързан с подобряване на сексуалното и репродуктивното здраве на младите хора в България. Вторият подобен лагер е през лятото

на 2013-а и той е вълнуващо приключение във Врачанския балкан по проект „Ваканция за устойчиво развитие” на фондация „Екоцентрик”. От два пъти участник, Румяна Витнџова става организатор и ръководител на нова финансова инициатива.

Обучението под формата на лагери, зелени училища и извънкласни форми трябва да се основава на демократичност и активно участие. Ролята на учителя е водеща, но той по-скоро организира процеса, отколкото да е „енциклопедия” на познанието. Добре е да се ползват методи като учене чрез опит, проучване и преживяване, както и тактики, които повишават мотивацията и развиват въображението. Учителят е този, който насърчава работата в екип, а също и изявата на лични качества и таланти. Образно казано, учителят дава „стъпбата”, която води към по-добро разбиране, но учениците сами трябва да се изкачват по нея. **И**

Иска се отлична предварителна подготовка

СЪВЕТИ

Предимството на лагерите е, че там се събират много млади хора със сходни интереси, те са подходящо място за опознаване на другите и на самия себе си, упражненията осмислят свободното време и правят престоя на децата по-пълноценен. Обстановката предполага харчене на много пари, които те се учат да управляват, освободени от контрола на семейството. Не бива обаче да се пренебрегват рисковете, които няма да позволят магията на лагера да се случи. За целта е необходимо много добро планиране и отлична предварителна подготовка. Не бива да се подценява ни най-малко този елемент и да се разчита само на досегашните знания и професионализма на учителя. „Ако не искаме да се загубим взаимно някъде в средата на лагера, е нужно да се познават техники за сплотяване на лагерната смяна и за водене на група, да се предлагат адекватни ролеви игри. Изключително важно при провеждане на лагерните дейности е обобщаването в заключение на всяко занимание и извеждане на основни въпроси по разглежданите теми. Резултатът от обучението може да се види чрез допълнителна активност, свързана с основните теми – например лагерен вестник, изложба от колажи и рисунки, кампания на плажа, нов проект или театрално представление по сценарий на учениците в края на лагера”, съветва Румяна Витнџова.

Възраждането на

Щом методът на проф. Георги Лозанов дава резултати, то си струва да му се обърне по-голямо внимание

ЯНА КОЛЕВА

Мнозина са чували, че сугестопедията е изключително лесен метод за изучаване на чужди езици. Знае се, че неин създател е проф. г-р Георги Лозанов, който след като през 60-те и 70-те години постига невероятни успехи, получава забрана

да практикува и за 10 години е оставен в изолация. След това заминава за Виена, където австрийското правителство му осигурява възможности да развива идеите си.

Може и да се изненадате, но гнес в интернет се предлагат множество сугестопедични езикови курсове. Ще откриете дори,

че за вашите деца има начин математиката да стане занимателна. Д-р Лозанов се завърна в родината през 2006 г. и успя да обучи свои последователи, които да продължават започнатото от него. „Ще ме търсят, когато няма да ме има“, казвал приживе именитият учен, който си отиде през 2012 г.

Вяра Николова, създател на образователния център „Материка“ във Варна:

Математиката

Сугестопедията дава резултати във всяко обучение, макар да е намерила най-голямо приложение при чуждите езици. През 1978 г. в България пристига 25-членна комисия на ЮНЕСКО, която дава заключение, че това е по-висша методика на обучение за много предмети и много групи обучаеми.

Науката сугестопедия е съвкупност от различни принципи и средства – дидактически, психологически, артистични. Получава се комплексен метод, фокусиран и върху начина, по който работи човешката психика.

Той прави учебния процес лесен и спокоен както за учителя, така и за ученика.

Преподавам математика от около 20 години и бях мотивирана да потърся чисто човешкото отношение в процеса на обучение с цел да намалая тревожността на учениците. Стремехът е децата да решават повече задачи, и то с желание. Затова стигнах до сугестопедията. Първото нещо, което приложих от този метод, е глобализирането на материала в 4-5 теми за цялата учебна година. Така учениците възприемат в пъти по-го-

лямо количество знания, като имат поглед както върху цялата картина и взаимните връзки, така и върху конкретните детайли от всеки урок. Всяка глобална тема е разработена като интересна история, където математиката е умело вплетена. За 7-и клас използвам невероятната история на Стария свят, която се учи по това време, тъй като междупредметните връзки в обучението са много важни. Решаваме задачите чрез игра за търсене на папируси. Условието да преминат в следващото ниво на играта, е да решат задачата. Това действа

сугестопедията

Сугестопедията все още намира най-голямо приложение в изучаването на чужди езици

Какво всъщност е сугестопедията? „Използвай своя ум и следвай сърцето си“, е най-краткият отговор на проф. Лозанов. Преподаватели обясняват, че това не е просто предаване на знание, а е

ВДЪХНОВЕНИЕ

Учи се забавно с игри, с музика и изкуство и като резултат с

лекота се запаметява голям обем от учебен материал, като се преодоляват всички бариери.

Срещаме се с Ванина Богурова, която е учител и треньор по сугестопедия. През последните шест години от живота на проф. Лозанов тя бе негов ученик и пръв помощник. Преподавала английски език в Испания, но усетила нужда от нов метод. Така стига до сугестопедията, а впоследствие се свързва с д-р Лозанов, който по онова време е във Виена. Той поема ангажимента да я обучи, завръща се в България и се установява в Сливен. Днес тя може със сигурност да каже, че при сугестопедичния метод на преподаване творческият процес е много силен. Сугестопедията връща страстта за живот при възрастните, а при децата стимулира желанието да учат, тъй като е психохигиенен начин за обучение. Понякога може да отнеме повече време, ако се налага

ДА СЕ ПРЕМАХНАТ БЛОКАЖИ

и да се увеличи мотивацията на обучавания. Не бива и да си помисляте, че чрез самия учебен процес се прави манипулация вър-

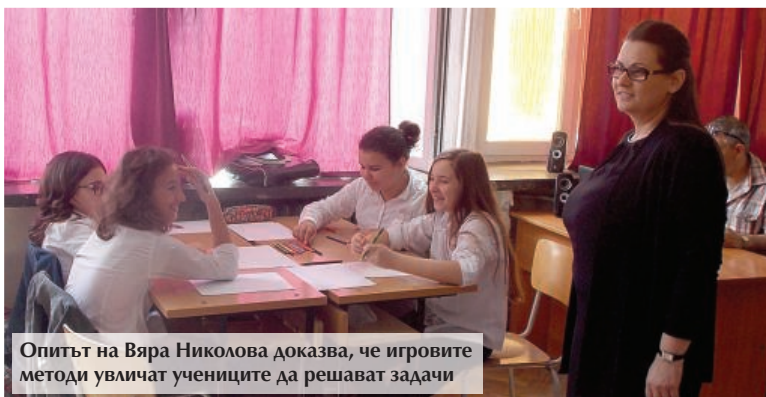
Сугестопедията не е сънна метода в педагогиката, а е начин да се отключат резервите у всеки, уверява Ванина Богурова

ху съзнанието против волята на човека, уверява Ванина Богурова. Д-р Лозанов остава седем закона и първият от тях е: Любов! Любовта, която кара учителя да приеме ученика си такъв, какъвто е - и със светлата, и с тъмната му страна.

Все повече стават учителите, които желаят да бъдат обучени за преподаватели по методите на сугестопедията. „Това е хуменен метод, основан на ненасилието >

МОЖЕ ДА БЪДЕ ЗАБАВНА ЗА ДЕЦАТА

доста мотивиращо, тъй като децата се увличат от предизвикателствата. За втори и в трети клас адаптирам любими приказки и развивам процеса по сходен начин, но съобразен с възрастовите особености в началния курс. Един от законите на проф. Лозанов за златното сечение в процеса на преподаване регулира натоварването и

Опитът на Вяра Николова доказва, че игровите методи увличат учениците да решават задачи

дава баланс – няма умора за ученика, няма умора и за учителя.

Преди близо 10 г. създадох Образователен център „Материка“, защото търсех как да направя процеса на работа приятен, така че математиката да не се усеща от децата като огромен товар, особено в седми клас. Искрено вярвам, че ако повече колеги се докоснат до сугестопедията и започнат да я прилагат, тя би превърнала ежедневната работа в интересно занимание.

над обучавания. И не е сънна мето- да в педагогиката, а е безусловна любов в действие. В обучението не се прилага хипноза, тъй като преподавателите не са психотерапевти, те работят в учебна, не в клинична среда, а и нямат такава задача”, разяснява Богурова. В своята психотерапевтична практика като млад лекар д-р Лозанов е използвал хипнозата, но на базата на чужди изследвания и на своя личен опит е установил, че тя може да е вредна и се отказал да я практикува. Експериментално е доказано, че състоянието на човека може да се променя с интонацията на гласа. Затова преподавателят търси онази фаза, в която обучаваният е едновременно спокоен и концентриран.

Прави се входен и изходен тест – в началото на курсистите трябва да им е трудно, на изхода се очаква да им е лесно и да покажат високи резултати. Ако преподавателят успее да разкрие

ПАМЕТОВИ И ТВОРЧЕСКИ РЕЗЕРВИ

у своите ученици, то успехът ще е налице. Практиката показва,

че когато обучението е приятно преживяване, тогава без усилие и напрежение може да се усвоява голямо количество информация.

И в България в последните години от живота си д-р Лозанов е подготвил обучители, които може да тренират следващите преподаватели и треньори по методите на сугестопедията. Според Ванина Богурова имитаторите се разпознават по агресията, те ограничават свободата: „Няма ли сърце, няма сугестопедия! Винаги е имало имитатори. Някои може да са имали само една среща с д-р Лозанов и да твърдят, че са обучени. В крайна сметка, по резултатите ще ги познаете.”

Измерител за успеха на един сугестопедичен курс е, ако в сравнение с традиционните методи на преподаване материалът се усвоява

МЕЖДУ 3 И 5 ПЪТИ ПО-БЪРЗО

макар всичко да е индивидуално. „При нас идват хора с много сериозни психологични блокажи, защото някой им е казал, че от тяхната уста английски не може да излезе, или защото някой им е причинил дълбока травма”, споделя още Ванина Богурова.

По сугестопедичния метод се предлагат редица курсове, но как да изберем най-подходящия за нас? Съветът на Ванина Богурова е на място да направите среща с преподавателя и ако начинът му

на обучение ви допадне, доверете му се. Учителят може да има сертификат, но да не е вашият преподавател. Идете при друг, с него може да се получи „химия” на взаимодействието. „Добрата атмосфера също въздейства подсъзнателно. Но ако преподавателят има сърце, и една празна стая стига - уверява ученицката на проф. Лозанов. - В сугестопедията най-важното е да не нараняваш. Основна е мекотата в отношенията, затова е по-добре сугестопедията да е нормата, а не изключението.”

Сугестопедията дава отговор как знанието да се предаде, като се вплете с изкуството.

ПОЛЗВАТ СЕ ИГРОВИ МЕТОДИ

но те не може механично да се приложат от един студен човек, тъй като това няма да стигне до неговите ученици. Нужна е пълна отдаденост, каквато за много от учителите, които работят по традиционните методи, е непосилна. Искане се и усмивка – не грее ли на лицата им, не са за тази работа.

Сегемте закона на д-р Лозанов действат в различни ситуации, когато са приложени правилно, уверяват преподаватели, които в своята работа използват психологически, гедатически и художествени методи на въздействие. За съжаление обаче днес все още

Христина Машкова, преподавател по френски език във Френския

Пробвайте, за да се

ОЧИ В ОЧИ

Сугестопедията разкрива вътрешния потенциал и резултатите може да са пет пъти по-високи в сравнение с традиционните методи. Това е основание да смятам, че тя е методът, по който трябва да се преподава във всички училища. Процесът на обучение е естествен, ненасилствен,

отговаря на нуждите на децата, а и на всеки, който се стреми към повече знание. Бих искала да прилагам сугестопедията в своята работа на преподавател, но и като родител при възпитанието на моите три деца. Нямам търпение да започна да прилагам този метод, макар да ме чака много

Надежда Лилова,
учител по испански език в
88-о СОУ в София:

Методът е с голям потенциал

Познавам метода от средата на 90-те години. До 2011-а близо десет години бях в Катедрата по чуждоезиково обучение в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и бях главен асистент. Когато преподавах общата методика и се стигаше до сугестопедията, имаше доста теоретична литература, но нямах никакъв досег с практическото ѝ приложение. Всичко се оказва-

ше недостатъчно, за да може да се изгради представа как тя работи.

При мен се получи като в поговорката, според която когато ученикът е готов, учителят идва. През интернет попаднах на информация за фондация „Проф. д-р Георги Лозанов и проф. д-р Евелина Гатева“, заявих своя интерес и получих възможност да наблюдавам два урока по английски и испански език. Така

още повече се запалих и реших да мина курс за преподаватели по метода на сугестопедията. Директорът на училището, в което работя, даде своята благословия и през тази година по проект „Успех“ ще преподавам испански по метода на сугестопедията.

Ние, учителите, не излизаме от конвейера за преподаватели и трябва да съумеем да пробудим любовта, която е у всеки от нас. Смятам, че сугестопедията има голям потенциал. Тя се е доказала не само в чуждоезиковото обучение, но и в другите предмети.

се смята, че „пръчката“ и строгият тон дават по-добър резултат. И не се търсят онези резерви у човека, които, ако бъдат отключени, както съветва проф. Лозанов, всеки ще постигне далеч по-високи резултати.

Разбира се, никои метод не бива да се абсолютизира. Сугестопедията набира популярност по света, а е дело на българин, и дори само заради това си струва да ѝ обърнем по-голямо внимание.

културен институт в София:

уверите

работа по разработването на уроците. Също така са нужни и усилия за популяризирането на сугестопедията, нужно е хората да се уверят, че методът дава високи резултати. Има много доказателства за това, но трябва да пробвате, за да се убедите сами.

Седемте закона на сугестопедията

Проф. д-р Лозанов твърди, че те отключват скритите резерви на психиката, когато се прилагат умело от преподавателя

- 1 ЛЮБОВ**
Любовта създава спокойствие, доверие и допринася за това учителят да достигне до психичните резерви на личността.
- 2 СВОБОДА**
Свободата дава възможности и на учителя, и на ученика. Без да има натиск, се отваря вратата към личностна изява.
- 3 УБЕДНОСТ, ЧЕ СЕ СЛУЧВА НЕЩО НЕОБИКНОВЕНО**
Вдъхновението у учителя е решаващо. Курсистите имат усещане, че те постигат всичко сами.
- 4 МНОГОКРАТНО УВЕЛИЧЕН УЧЕБЕН МАТЕРИАЛ**
При сугестопедичния метод учебният материал трябва да е най-

малко 2-3 пъти по-голям от обема при други методи. При това няма домашна работа.

5 ЧАСТТА ЧРЕЗ ЦЯЛОТО
Думите и граматиката не съществуват отделно от езика. Атомът отразява законите на Вселената и Вселената е в атома.

6 ЗЛАТНАТА ПРОПОРЦИЯ
Златната пропорция разкрива закона за хармонията във Вселената, на който всеки сугестопедичен процес трябва да се подчини.

7 ПРИЛОЖЕНИЕ НА КЛАСИЧЕСКОТО ИЗКУСТВО И ЕСТЕТИКАТА
Класическото изкуство и естетиката се използват в сугестопедията като особено ефективни медиатори.

Майстори на пространството

Да се довериш на професионалист за обзавеждане е не само обоснована, но и задължителна инвестиция, смята интериорният дизайнер Алекс Ковачев

БОЖИДАРА ИВАНОВА

Алекс Ковачев е на 36 години и е управител на мултидисциплинно дизайн студио IDEA в София, което се занимава с обзавеждане на апартаменти, заведения, продуктов дизайн, дизайн на яхти, на мебели, осветление и други. От 12 години фирмата оперира както на пазара в България, така и в Европа. Сред известните личности, които му се доверяват, са попизпълнителят Владимир Ампов - Графа, Гала, Димитър Иванков, както и много български и чужди бизнесмени. За трета поредна година българското дизайн студио е номинирано в Международните награди за дизайн в Лондон. Въпреки рекордния брой участници, IDEA се състезава с два свои проекта - The Pearl Berlin и бар „Неро“ в Мурсия, Испания.

БИЗНЕСЪТ

През последните няколко години хората осъзнават, че работата на интериорния дизайнер е доста сложна и не е нещо, което просто можеш да пропуснеш. Както например, когато хората си строят сграда, наемат архитект, така и по отношение на интериорния дизайн все повече хора разбират, че това, което се случва в интериора, е доста сложно и има много неща, които трябва да се напаснат - ток, вода, мебели. Всички тези неща трябва да са на чертеж, преди да започнат да се правят, и са сложни за човек, който не го е правил, обяснява Ковачев.

IDEA се занимава с всякакви неща, които получава като заявка от клиентите си. По-голямата част от бизнеса на дизайн студиото е да прави заведения, барове, ресторанти, клубове. В София са обзавели повечето големи заведения. „Големите проекти са там, където минават стотици хиляди хора годишно. Имаме и проекти за жилищни сгради и офиси, които като квадратура са много големи, но като значимост публичните интериори са по-големи. Работим и много извън България. Предимно правим заведения и яхти. Взимаме гадено заведение за ремонт или да

Бар „Неро“ в Мурсия, Испания

го изградим наново, произвеждаме всичко в България, качваме го на камионите и изпращаме хора, които сглобяват, наместват, правят вентилация, ток, барове, настилки. Например, правили сме в Лондон едно заведение, което три поредни години печели награда за най-добър клуб на „Лондонските клубни награди“. То се развива доста добре и е посещавано от редица знаменитости като Джей Зи, Риана, Ким Кардашян, Канье Уест и много други. В момента правим един рибен ресторант в Лондон. Миналата година завършихме заведение в Берлин, което за една година се превърна в най-добре работещото заведение в Германия. То е номинирано за три награди за дизайн“, разказва Алекс Ковачев.

ЕВРОПЕЙСКИ ПРОБИВ

Услугите, които IDEA произвежда в България и предлага на европейския пазар, са на несравнимо по-добра цена от тази на европейските фирми за интериорен дизайн. „90% от производителите, с които работим, са български. Някои от доставчиците не са български. Например, при осветлението купуваме от различни държави, но купуваме само суровината, izdelieto се прави в България. Това, което предлагаме на външния пазар, е в пъти по-ниско като цена от това, което предлагат другите страни“, допълва дизайнерът. По думите му това се дължи на ниския данък, който се плаща в България, и заради възможността за връщане на ДДС при износ в ЕС. Евтината работна ръка също е една от причините за ниските цени у нас. „Аз смятам, че ако повече български фирми се опитват да приложат същата формула, а аз познавам госта, който го правят, проблемът с нископлатената работна ръка ще се оправи. Ние имаме възможност да произвеждаме на геостратегическо място, като първата точка, в която може да влезе внос от Далечния или Близкия изток или Турция. Ние сме първото място в Европейския съюз, в което може да влезе тази стока, суровината да се обработи тук, където е сравнително по-ев-

тино и има благоприятен данъчен климат, и да се изнесе в Европа. Това е форма, която може да се приложи не само в нашия бизнес, а и в безброй други“, категоричен е Ковачев.

ИДЕИ

Дизайнерите от IDEA черпят идеи отвсякъде. „Нашата работа е визуална и в общи линии всяко нещо, което видим, може да бъде вдъхновение за това, което правим“, твърди управителят на студиото. За фирмата му не е трудно да работи в България. „Не мисля, че е по-трудно от какъвто и да бил друг бизнес. В България всеки бизнес е труден от гледна точка на това, че е необходимо да се убеди клиентът, че трябва да направиш нещо хубаво, кому-

никацията с него, комбинацията между изискванията на клиентите и ограниченията на пространствата. На мен лично не ми е трудно да си развивам бизнеса тук, напротив - има неща, които госта ни улесняват“, допълва той.

ПЛЮСОВЕ И МИНУСИ

Като минус за работата си в България Алекс Ковачев изтъква навика на хората да не работят много, да имат високи очаквания и да не държат особено на качеството на изпълнението. Той отбелязва, че хората, с които работят в Европа, са свикнали на обратния принцип и това ги поставя в деликатна ситуация между производители и клиенти. От една страна, ако натискат производителя

Обзавеждането на яхтата „Джулия“

твърде много, в един момент ще го загубят. От друга, ако не го правят, има риск да загубят клиенти. Той не скрива и това, че има много неща, които помагат на бизнеса и дават на българските фирми огромно конкурентно предимство. „В Германия за една фирма корпоративният данък е от 45% до 70%, нашият е 10%. Това ни позволява да направим съвместно с производителите един продукт на много по-ниска цена. Бизнесът в България откъм налози на държавата е доста по-облекчен, отколкото в Европа, където в някои страни цифрите са шокиращи. Във Франция данъкът е 70% и за да има една фирма приход, трябва да качи цената си поне с 200%, за да може да остане някаква печалба. Общо взето, работата в България има и плюсове, има и минуси“, коментира той.

ФИНАНСИ

Повечето удоволствия са скъпи. Скъпо е домът ви да бъде проектиран и обзаведен от професионалисти, при положение, че ако човек си

го направи сам, няма да плати за този труд. Според Алекс Ковачев да се обърнеш към специалист е не само обоснована, но и е задължителна инвестиция. Той не смята, че малко хора ползват интериорен дизайнер, тъй като студиото работи с всякакви сегменти клиенти. По гумите му парите не са основен фактор, но са един от водещите за ефектния дизайн. Едно жилище може да се направи много хубаво със скъпи мебели, но това не е единственият начин да се направи хубаво. Често има проекти, които са със стегнат бюджет. Работата на интериорния дизайнер е да задоволи желанието на клиентите. Някои от тях са готови да си купят най-доброто и са готови да платят за това, други имат определен бюджет и искат да получат услуга срещу тези пари.

КАЧЕСТВО

Въпросът с качеството и продължителността на живота на заведенията е много относителен. Заведенията и клубовете живеят от 3 до 5 години максимум.

Ако не се направи качествено едно заведение, има вариант да издържи по-малко. Алекс Ковачев споделя, че качествено, здраво и устойчиво във времето обзавеждане струва 10% повече от некачественото. „Разликата не е голяма, но некачественото се чупи след една година и излиза още по-скъпо. Доста по-разумно е да се инвестира в правилното времетраене на една мебел. В Европа например често правят неща, които са твърде трайни, докато животът на заведението е 5 години максимум. В нашия опит няма заведение, което да е работило 10 години така, както първите си две-три години. Хората се изморяват да гледат едно и също и искат промяна. Според мен е излишен разход едно заведение да се проектира така, че да издържи 10 години, а пък да се проектира така, че да издържи две - не е разумно. Ресторантите живеят по-дълго, жилищните имоти трябва да се проектират така, че да са дълготрайни. Ние ги правим с мисълта, че ще са ве-

чни” категоричен е той.

ТРУДНОСТИ

Управителят на IDEA не смята, че има нещо, което да му е много трудно. Предизвикателствата са много и са ежедневни. По гумите му понякога са през 15-20 минути. „Още от малък ме е привличала естетическата красота и винаги съм искал всичко да е в подходящия цвят, да ми е подредено, да не стърчи. Започнах да уча дизайн и дойде моментът, в който започнаха да ми плащат за това. Има естетични и визуални изисквания, за да може да си добър дизайнер, които обаче са малка част от това да можеш да си успешен и да имаш възможността да получиш достъп до хубави проекти, до добри клиенти и бюджети. Хубавият проект идва с хубав бюджет и е на хубаво място. Естествено, има изисквания към дизайнера и неговото усещане и чувство за пропорция, но докато се стигне готам, има много труд и

безсънни нощи, разговори с клиенти и с фабрики и още хиляди ежедневни неща, които се случват през 20 минути, за да се стигне до момента, в който човек ще бъде удовлетворен от работата, която има възможността да върши. Ние смятаме, че имаме късмет да работим по много хубави проекти, но сме се трудили много. Най-важното е да имаш желание”, отбелязва Ковачев.

ТЕНДЕНЦИИ

Според Алекс няма една ясна модна тенденция в дизайна. Съществуват някои макротенденции, които не са много забележими. Използването на естествени материали е типичен пример. Правят се много красиви неща с естествен лен, естествен памук, кожа. Има толкова много производители и това прави хората от бранша големи късметлици, тъй като могат да задоволят всички желания на клиентите си и да направят всичко. Основното нещо, към което се придържат ди-

зайнерите от IDEA, е да превърнат гадено място в помещение, където клиентът да се чувства комфортно. Целта им е да го направят ергономично и в същото време да му ушийт костюм по много строги мерки - комбиниране изискванията на клиента с ограниченията на пространството и желанието да се направи нещо красиво.

ЦЕЛИ И ПОСТИЖЕНИЯ

Целта на IDEA е най-голямото им професионално постижение да бъде последното нещо, което са направили. „Така се старая да подхожда към всички проекти. Искам да мога да презентирам работата ни винаги с последния ни проект. Ако трябва да гледам три години назад, за да представя ценностите на нашата фирма и ценностите и възгледите върху дизайна, значи през последните три години нищо не сме правили както трябва”, обобщава Алекс Ковачев.

The Pearl Berlin

Игра на светлина

Николай Табаков е чудак и държи да познава всички, които купуват неговите ръчно правени лампи

ЯНА КОЛЕВА

Майстор на лампи, музикант и пътешественик, това съвсем накратко е Николай Табаков. Той умее да превръща в забавление всичко, с което се захване, и може би точно това е рецептата му за успех.

Неговият малък бизнес си има своята предистория. Преди години работел в ателие за ръчно правени свещи. Там се продавали и традиционни марокански лампи, изработени от метал и кожа. Казал си: „Това и аз мога да го направя.” Но не бързал да опита дали наистина ще се справи. Минала близо година и един ден намерил подходяща черна тел и започнал с електрожен

да майстори конструкцията. За да вижда по-добре, свалил прегпазнатата маска и си изгорил очите. Рамките станали хубави, а когато след дни зрението му се възстановило, започнал да търси подходящ материал, с който да ги прави. Попаднал на ръчно правена непалска хартия, която му допаднала със своето разнообразие и светлопропускливост. Получило се обещаващо вълшебство, но Николай Табаков не се решавал да ги превърне в свой бизнес, докато не останал без работа.

Първата година за него била изпитание. Най-трудно било да намери верния

ПЪТ КЪМ ПАЗАРА

За да тества интереса, направил изложба в София и набързо продал половината експонати. После започнал да прави и творчески работилници. Постепенно колелото се завъртяло. Вече редовно има поръчки, които му позволяват неговият малък бизнес да остава жив.

За да изработваш хубави лампи, се иска сръчност и въображение, но истинското умение според Николай Табаков е да можеш да ги продаваш. Измислянето и направата е по-скоро лесната част: „Има много изобретателни и артистични хора, които създават невероятни неща, но после не могат да им осигурят купувач. Не намерят ли начин да продават, те се отказват. При мен обаче взе, че стана.” Успехът дошъл, защото проявил голяма упоритост. През първата година много трудно изкарвал пари, а трябвало да издържа семейството си. Но не се отказал.

Николай Табаков живее в Дупница, но пътува често до София и други кътчета на страната, обичайно на автостоп. Може да ви се стори, че е чудак, но той изкуствено е ограничил продажбите си и не оставя свои лампи в галерии и магазини. Формулата е сто процента лично. Държи да познава хората, които поръчват и купуват неговите изделия. Срещат се и обсъждат детайлите на поръчката, обменят информация по телефона и по мейла и по правило клиентът получава лампата лично от него. Дори не по куриер. Ако се налага, Николай Та-

баков сам я монтира. Според него всеки прегприемач може да си позволи това, но малцина са готови да го направят. Но защо все пак сам си е сложил „таван” на продажбите? „Всяка лампа е уникат и всяка лампа трябва да намери своя притежател”, обяснява майсторът. По поръчка изработил лампа с келтски руни, каквато клиентът сънувал. Друг поускал абажур с розетката от Плиска. По желание на ценители прави осветителните тела в цели жилища, като изцяло се съобразява със стила и интериора.

Когато новите му познати разберат, че прави лампи, питат откъде може да си купят. Като чуят, че само от него, искрено се учуват. Някои започват да му дават съвети как да продава повече и как да излезе на външни пазари. Но по-добно разрастване не го блазни. За Николай Табаков

НАЙ-ЦЕННОТО

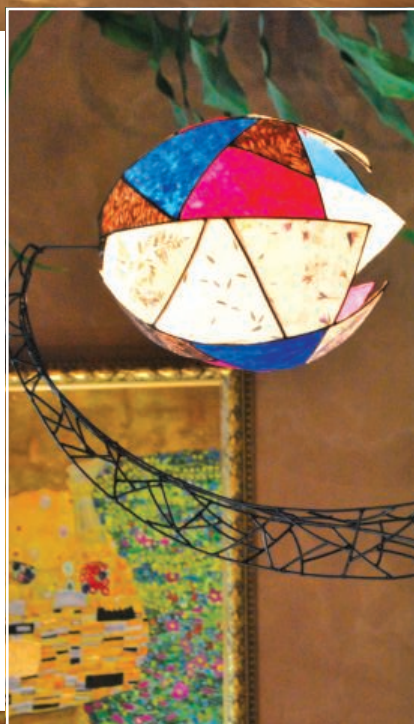
е неговият малък бизнес да продължава да го радва и да му носи преживявания.

Обича да пътува и затова през декември 2013 г. направил изложба и уъркшоп на Монмартър в Париж. Това станало със съдействието на Асоциация „Мисия България”, която работи за популяризиране на българското изкуство зад граница. Заминал с голям сак с електрожен и материали и с нито една готова лампа, всичко направил на място. В Лондон също експериментално направил уъркшоп и установил, че и там има интерес. Наясно е, че е необходимо около година, за да може в чужбина машината да се задвижи и работата да потръгне. Той обаче няма желание да прави бизнес зад граница: „Избрал съм да живея в провинцията - на място, към което съм привързан, сред хора, които обичам, и за правя това, което ми доставя удоволствие.”

Постоянно експериментира и вкарва

НОВОСТИ

В изработката на лампи. Нововъведение са имена и брандове, които сянката под лампата изписва. Намерението му е да изкара лампите „навън” – на балкона, на двора, за

Интересът към уникалните произведения расте

което ще е нужно да намери подходящ материал. Другата му идея е от есента да започне да предлага артистични тиймбилдинги за малки фирми. По желание на клиентите може да ги заведе някъде в балкана и да съчетае изработването на лампи с планински преходи, тъй като е и планински водач.

И най-важното - за него подобна дейност не би била никакъв проблем, тъй като е музикант и е свикнал да организира концерти. Свири на ударни инструменти в група „Блус трафик“, за която е

характерно, че сами си пишат песните, свирят само на живо и не издават албуми. Всяко лято Николай Табаков организира Рок Фест Паничище в Рила, в който участват различни рок групи. Наема цял хотел, кани приятели и почитатели, някои от които опъват палатки, и се получава невероятен купон. Подобно събитие прави и на хижа Скакавица, до която се стига само пеша и на кон. Същевременно е ръководител на перкусионна група „Сладки гренки“ към SOS детското селище в с. Дрен. Младите таланти проявяват активност, имат редица участия у нас и в чужбина и може да се похвалят с награди от международни фестивали. Предстои да излезе тежен албум и децата разчитат чрез благотворителен концерт да съберат необходимите средства.

БИЗНЕС МОДЕЛЪТ

на Николай Табаков включва уъркшопи в София и други големи градове на страната. Готов е да предаде своето ноу-хау на всеки, който иска да се научи да прави лампи. Логиката е, че колкото повече хора умеят да изработват ръчно правени лампи, толкова повече интересът към тях ще се увеличава. И колкото по-бързо кръгът на интереса към ръчно правените лампи расте, толкова повече клиенти ще стигат до него. **И**

И тази година „Дизайн Груп“ ще зарадва клиентите си с новата есенно-зимна колекция офис столове. Офисът е мястото, където се раждат Вашите идеи, затова Ви представяме една нова луксозна серия модели, направени от естествени материали – кожа и дърво.

Есента е най-подходящият момент за освежаване на интериора на работното място, а моделите от тази колекция са съчетание от стил и удобство. Серията предлага офис и посетителски столове с дизайн от ново поколение, предназначен за хората, които прекарват повече време зад бюрото. Полегатата задна част дава възможност да се настаните удобно за по-дълъг период от време, осигурявайки Ви спокойствие.

Въртящата се 5-звездна основа и амортизатор за коригиране на височината на офисния вариант, го правят още по-комфортен. Създадени от няколко отделни части, функционално комбинирани в едно, луксозната офис серия отговаря на всяка една характеристика за удобство и елегантност.

С това „Дизайн Груп“ за пореден път показва, че предлага висок клас мебели, чрез които постигате превъзходство и комфорт в създаването и реализирането на Вашите проекти.

Тази колекция можете да намерите в шоурумите на Дизайн Груп в цялата страна.

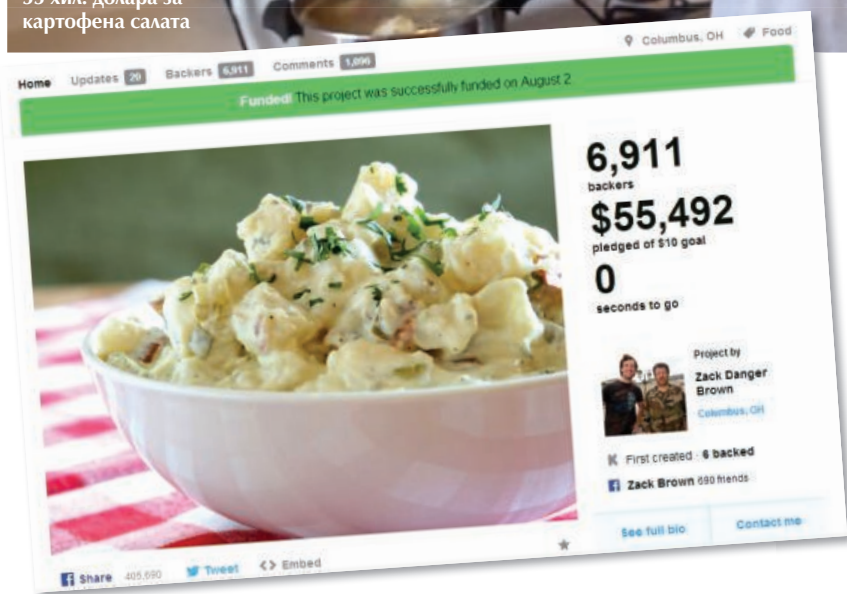
www.designgroup.bg

facebook.com/Designgroupmebeli

Девалвира ли културата на споделеното финансиране

Зак Браун събра 55 хил. долара за картофена салата

Проекти за картофена салата и водни бомбички успяват да съберат стотици хиляди долари в популярните портали Kickstarter и Indiegogo, поставяйки въпроса: какво е бъдещето на този толкова перспективен модел за привличане на средства и дали той не се е изчерпал

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ

Смятам просто да направя картофена салата. Все още не съм решил каква точно.” - това е написал американецът Зак Браун в страницата си в Kickstarter – най-популярния сайт за споделено финансиране в света. Неотдавна приключи кампанията за набране на средства за „проекта” на Зак, при която той си беше поставил за цел да получи финансиране от 10 щ. долара, а успя да привлече ... цели 55 492 щ. долара за своята салата от стотици хора по целия свят. Ако и на вас всичко това ви звучи леко налудничаво, не сте единствените. Преди да си отговорим на въпроса какво се случва обаче, първо ще разкажем накратко що е то споделено финансиране.

Терминът crowdfunding, или споделено финансиране, съществува от десетилетия и възниква като

алтернативен вариант за събиране на средства за артистични проекти. Независими музиканти, писатели и други творци обявяват публично, че искат да запишат нов албум, да организират концерт или да напишат книга. Тъй като нямат спонсори обаче, те предлагат на феновете си да вложат малки суми в техния проект, срещу които биха си гарантирали например по едно издание от бъдещия албум, книга или друг тип произведение. Въпросните малки суми, предоставени от хиляди хора пък водят до събирането на доста сериозни средства, достатъчни за реализация на проектите. Постепенно този модел става все по-популярен и днес в света съществуват десетки сайтове за онлайн споделено финансиране, най-популярните от които като Kickstarter и Indiegogo разпределят милиони долари, подкрепяйки стотици интересни проекти. Сред последните вече има както творчески начинания, така и различни социални и образователни инициативи, а също и предприемачески проекти. С помощта на crowdfunding са стартирали дейността си и някои доста сериозни бизнес проекти като „умният“ часовник Pebble и очилата за виртуална реалност Oculus Rift. Нерядко предварително зададената целева сума в кампанията е надмината многократно и проектът получава в пъти по-голямо финансиране от дарители от целия свят. Този модел стана толкова популярен напоследък, че някои анализатори започнаха да предричат края на фондовите за рисково финансиране на стартапи и поемането на техните функции от Indiegogo и Kickstarter.

Когато малко преди 4 юли тази година Зак Браун стартира своята кампания за картофена салата и обявява целта си да събере 10 щ. долара, много от познатите му не я възприемат на сериозно. В крайна сметка crowdfunding сайтовете са за подкрепа на значими социални каузи и иновативни продукти, а не за глупости. Още повече, че младежът дори написва в секцията за описване на рисковете около проекта просто: „Може да не

е толкова вкусна, защото ще е първата ми картофена салата”. Въпреки шеговития тон и простотата на идеята, или може би точно заради тях обаче, кампанията постепенно става абсолютен хит в интернет, а десетки водещи медии по света публикуват статии за нея. И макар някои от тях да са със заглавия в стил „Моля ви, не давайте пари на този младеж”, духът от бутилката вече е на свобода и към края на периода на кампанията тя е привлякла 55 492 щ. долара от общо 6911 дарители от целия свят. От тях 2085 човека

тът Bunch O Balloons например, който е за устройство, позволяващо да пълним по-ефективно водни бомбички, с които да се замерваме след това, приключи своята кампания преди броени дни и към края беше събрал над 926 000 щ. долара от над 21 000 дарители. И то – при условие, че първоначално зададената цел беше едва 10 000 щ. долара. Близо един милион долара, предоставени доброволно на някой, за да улесни начина, по който децата си играят с водни бомбички, докато в същото време стотици хиляди деца по света нямат гос-

Bunch O Balloons: 100 Water Balloons in Less Than 1 Minute
by Tinnus Enterprises You're a backer

Home Updates Backers 3,593 Comments 11

Plans TX Product Design

3,593 backers
\$123,493
pledged of \$10,000 goal
27
days to go

Manage Your Pledge

This project will be funded on Thu, Aug 21 2014 3:26 AM CDT

Project by
TINNUS Enterprises
Tinnus, TX

First created · 1 backed
Has not connected Facebook
tinnus.com

Fill and tie hundreds of water balloons in minutes with our attachment that comes ready-to-go, no preparation necessary!

Проектът за балони с вода набра близо милион долара

са дарили по 1 щ. долар, а максималната сума от 110 щ. долара е преведена общо 21 пъти. И всичко това – в момент, в който десетки много по-значими проекти за образование на децата в третия свят, изграждане на болници или приюти за животни не успяват да съберат дори и по-малки суми.

Успехът на картофената салата на Зак Браун сварва crowdfunding обществото неподготвено. Още повече, че това не е единствената странна и несериозна кампания, която постига успех в Kickstarter. Напротив – техният брой през последните месеци нараства с бързи темпове. Проек-

тът до образование ... Може би си струва да се запитаме, какво не е наред с днешния свят ...

През март 2013 г. пък отново в Kickstarter се проведе кампания за финансиране на проект за ... „Звезда на смъртта”. Точно така – същата онази космическа бойна станция от кино, продукцията „Междузвездни войни”, която взривяваше планети и всяваше ужас сред бунтовниците. Кампанията не успява да постигне своята предварително поставена цел от 20 милиона британски паунда, но това не ѝ пречи да привлече цели 328 613 паунда, въпреки абсурдността на идеята. Тук е мястото

да споменем, че в Kickstarter парите се взимат единствено ако бъде постигната предварително определената целева сума, а в противен случай се връщат на дарителите, докато в конкурентния уебсайт Indiegogo има опция да се задържат, гори и да са по-малко. Друга странна кампания от миналата

година беше в подкрепа на американския комик Кърт Браунхолър, който успя да събере 6000 щ. долара, за да изпише със самолет „How Do I Land?“ (как да се приземя) в небето над Лос Анджелис.

Всъщност финансирането на подобни странни проекти не противоречи на crowdfunding културата. Именно по този показател се различават и двата най-големи уебсайта за споделено финансиране. Докато в Kickstarter винаги са гледали по-рестриктивно на проектите, които кандидатстват за набиране на средства и едва наскоро улесниха правилата за стартиране на кампания (факт, от който се е възползвал и Зак Браун със своята картофена салата), то в Indiegogo от години сочат като свое предимство пълната свобода в това отношение. В този сайт кампанията дори не преминават през процес на предварително одобрение. Въпреки това появата на все по-

Финансиране набира дори проект за Звезда на смъртта от сагата „Междувездни войни“

2,283

backers

£327,676

pledged of £20,000,000 goal

13

days to go

Back This Project

£1 minimum pledge

This project will only be funded if at least £20,000,000 is pledged by Monday Apr 1, 2:19am EDT.

вече безсмислени проекти налага въпроса: Това ли е бъдещето на този модел на финансиране?

Критиците посочват, че обществото ни трябва да намери начин да привлече вниманието върху наистина стойностните каузи и предприемачески проекти, които да бъдат финансирани чрез инструментите за споделена подкрепа. Според поддръжниците на несериозните crowdfunding кампании обаче, много по-важна е свободата и възможността абсолютно всеки човек да събере средства, както и да гари такива за каквото наистина пожелае. Дори и това да означава, че ще привлече годишната печалба на едно средно голямо българско предприятие само за месец, при това с идея за водни бомбички. Ако сред проектите има подобни несериозни идеи, те трябва да се разглеждат по-скоро като леки изкривявания на една иначе ефективно работеща

система, позволяваща на стотици каузи и предприемачески начинания по света да наберат финансиране, твърдят поддръжниците на този модел. Според тях, въпреки че стават хит в медиите, всъщност кампания като тази на Зак Браун са относително малък процент и тяхното премахване може да се окаже по-голямото зло и да застраши по-сериозно системата. Защото ако се наложат ограничения, тогава кой и на какъв принцип ще решава дали гадена кампания е достатъчно сериозна, за да бъде публикувана в crowdfunding порталите? И в крайна сметка не говеде ли именно рестриктивната политика на Kickstarter в това отношение да възхожда на неговия далеч по-либерален конкурент Indiegogo? Тепърва предстои да разберем отговорите на тези въпроси, а междувременно в сайтовете за споделено финансиране продължават да се появяват десетки нови проекти на ген. **И**

Странни проекти поставят въпроса дали моделът за споделено финансиране не се е изчерпал

ВАШИЯТ СПЕЦИАЛЕН ПОВОД Е НАШ ГЛАВЕН ПРИОРИТЕТ

Кулинарни предизвикателства, приготвени от Андре Токев и неговия екип
и безупречно кетъринг обслужване от страна на нашия персонал
на избрано от Вас място в София.

**За контакти: тел. +359 2 933 5024, +359 2 933 5025, +359 2 933 5054
или email: sofia.events@hilton.com**

1 | Bulgaria Blvd. | Sofia | 1421 | BULGARIA

Сблъсък на реалности

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ

Представте си, че обикаляте по булевард „Витоша“ в София и между типичните заведения и магазини, с които сте свикнали, откривате ... странни енергийни артефакти и футуристични портали. Те обаче са видими единствено през екрана на вашия смартфон или таблет на места, на които „невъоръженото“ око не може да открие нищо необичайно, а вие сте в конкуренция за контрол върху тези портали с десетки групи софиянци. А сега си представете, че тази тайна виртуална битка се води по реалните улици на всички големи градове по света – една масова фантастична игра, в която виртуалният свят и реалността са размесени до такава степен, че дори самите създатели на проекта трудно могат да отговорят до къде се простира едното и откъде започва другото. Добре дошли в света на Ingress – първата многопотребителска мобилна augmented reality игра.

Ако днес все още някои се съмнява във влиянието на пазара на видеоигри върху поп културата и обществото ни, е достатъчно да споменем, че неотдавна секторът надмина по приходи филмовата индустрия. Най-популярните геймърски заглавия генерират на своите издатели суми, за които холивудските продукции могат само да мечтаят и при това – за броени дни от излизане-

Добавената реалност ще отвори широки нови възможности в гейм индустрията

мо си на пазара. Потребителите на този тип развлекателни продукти също са се променили много в сравнение със зората на разработката на игри и днес сред тях преобладават хора между 20 и 40 години, а дялът на нежния пол се увеличава постъпателно. През 2013 г. обемът на продажбите в индустрията само в САЩ е достигнал 21 млрд. щ. долара. Дълги години в нея доминираше моделът с продажбата на относително скъпи лицензи (между 10 щ. долара и 150 щ. долара за копие) от игри, в чиято разработка са вложени милиони, графиката е изпипана максимално, а в сюжета в редки случаи се срещат дори попу-

Бракът между секторите на видеоигрите и augmented reality мобилните приложения е на път да роди един съвсем нов пазарен сегмент

лярни актьори като например Джак Никълсън. Напоследък обаче под влиянието на мобилните платформи за разработка на приложения, както и на социалните мрежи този начин за създаване на нови игри бива изместен с бързи темпове от

НЯКОЛКО НОВИ БИЗНЕС МОДЕЛА

сред които този на безплатните неангажиращи „casual“ игрички, най-често печелещи от реклама, както и т.нар. „freemium“, при който клиентът получава възможността да играе безплатно, но си заплаща за различни допълнения, статус или игрово предимство. В жанрово отношение пък традиционно силните екшън заглавия постепенно отстъпиха лидерското място на масовите онлайн ролеви игри (MMORPG - massively multiplayer online role playing game), които представляват интернет платформи, обединяващи стотици хиляди играещи едновременно и комуникиращи помежду си потребители от целия свят. Благодарение на много по-постоянната ангажираност на геймърите в тях, те още много години можеха да бъдат некоронованият „крал“ на гейм пазара. Стига да не се беше появила т.нар. „добавена реалност“.

КАКВО Е AUGMENTED REALITY

Augmented reality, известна на български език като „добавена реалност“ или „разширена реалност“, представлява технологична концепция, при която към реалните обекти, видими на екрана на компютъра или телефона (например улици, сгради, дървета и др.), се добавя виртуално съдържание или информация. Така например някои мобилни приложения от този тип могат при насочване на мобилния телефон или таблет към дадена сграда, да ни покажат кой апартамент в нея се продава и на каква цена. Или пък дали в кафето отсреща в момента има промоция. Технологията работи сравнително просто – тя използва данните от GPS модула на телефона, за да определи местоположение-

В новата игра Ingress бойното поле са реални градове, улици и места, като към тях се включва и „добавената реалност“

то на потребителя, както и информацията от дигиталния компас или акселерометъра, за да „разбере“ на къде е насочил устройството. На тази база системата може да изведе разнообразна информация от различни географски информационни системи, дигитални карти като Google Maps, снимки с гео-етикети или от други бази данни. Приложението на augmented reality са много, а в сферата на видеоигрите тази концепция има потенциала да предизвика истинска революция, смесвайки реалния свят с различни виртуални нива, предизвикателства и противници.

Добавянето на фантастична среда около потребителя, докато той се разхожда в добре познатите му улици на собствения му град, наистина може да направи разлика в развитието на сектора. Затова и немалко компании – от водещи технологични корпорации, до стартиращи фирми от сектора – вече поглеждат към този нов сегмент.

Първите гейм проекти от този тип са сравнително ограничени като възможности и начин на действие. Приложението AR Defender 2, създадено за смартфоните и таблетите на Apple, позволява на потребителите да превръщат всяка реална повърхност около тях във виртуално бойно поле, видимо единствено през екрана на мобилното устройство,

което трябва да защитават. При това променяйки позицията на своя телефон спрямо въпросната повърхност, те създават разнообразни нови възможности в играта. Мобилната игра СресТрек пък превръща всяко устройство с операционната система Android в своеобразен „детектор“ за откриване на духове в реалните улици и сгради около нас. Няма да повярвате, колко много от тях се крият наоколо...

Един значително по-сериозен проект е Real Strike – първата по рода си игра от типа шутър от първо лице (FPS - first person shooter). Геймърът разполага с 25 различни оръжия, както и различни режими, имитиращи нощно виждане, топлинен визьор и др., с което проектът се доближава до атмосферата на най-добрите FPS заглавия.

Събитието в сектора обаче е играта Ingress, за която писахме в началото на статията и която е създадена не от кого да е, а от онлайн гиганта Google. Първата пълноценна масова многопотребителска игра с „добавена реалност“ се отличава с изключително издържан футуристичен сюжет, в който две фракции водят война за контрол върху нов енергиен източник, а залогът е бъдещето на планетата. Самото бойно поле е целият свят, с неговите градове, улици и площади. Добре развитата история, фу-

туристичният интерфейс, напобяващ моменти от филма „Мисията невъзможна“, както и интересните „секретни“ доклади, които геймърите получават регулярно по мейла, придават на проекта статут на

ПРОИЗВЕДЕНИЕ НА ИЗКУСТВОТО ОТ НОВ ТИП

което се пише от самите участници. Играта стартира преди около две години във версия за операционната система Android, а от началото на 2014 г. е достъпна и за iOS платформата. Към момента тя е свалена над 4 милиона пъти само от Android устройства.

Интересът на Google само доказва, че този иновативен гейм сегмент има сериозен потенциал. Достатъчно е да си представим какво би станало, ако онлайн корпорацията реши да включи например рекламни съобщения в играта, обвързани с локацията, на която се намира геймърът. Или пък да обвърже сюжета с онлайн покупки. Все още не е ясно какви са плановете на интернет корпорацията за бъдещото развитие на гейм проекта и как тя смята да капитализира инвестициите си в него. Сигурното е обаче, че сме свидетели на своеобразна революция, която може да промени изцяло пазара на видеоигри и начина, по който се забавляваме. **И**

GOOGLE ще картографира човешкото тяло

Проектът Baseline, сочен за най-амбициозното научно начинание на интернет корпорацията, може да промени здравеопазването и живота ни

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ

Едва ли вече гори и ръководителите на онлайн гиганта Google могат да изброят всички технологични проекти, в които компанията участва. Най-популярната интернет търсачка, най-използваната операционна система за мобилни телефони, най-посещаваният уебсайт за видеохостинг и най-функционалната електронна поща са само върхът на огромния айсберг от платформи, приложения и услуги, създадени от компанията през последните години. А напоследък все повече ана-

лизатори обръщат внимание, че тя постепенно се превръща от корпорация за онлайн услуги в много по-универсална организация, навлизаща във все повече не-дигитални научни и технологични сегменти. Тя вече направи сериозна заявка за водещо място в бъдещия пазар на автономни автомобили, успоредно с това финансира състезанието Google Lunar X Prize за изпращане на роботизирана сонда на Луната, а неотдавна придоби и компанията за интелигентни термостати Nest.

По всичко личи, че за амбициите на корпорацията дори небето не е сериоз-

на граница и нейното ръководство си е поставило за цел тя да придобие вогдещ статут във всички важни сфери на обществения живот. Затова едвали са били много изненаданите, когато Google анонсира най-новия си научен проект – Baseline Study. Става въпрос за мащабно начинание по картографиране на генетичната и молекулярна информация на хората по света. Въпреки че беше качествено от вестник The Wall Street Journal като потенциално

НАЙ-АМБИЦИОЗНИЯ НАУЧЕН ПРОЕКТ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА

проучването всъщност звучи като постижима задача за онлайн гиганта, предвид неговия досегашен опит със събирането, съхранението и обра-

ботката на големи масиви от данни. Сред успехите на Google към момента са най-популярната дигитална карта Google Maps, симулаторът на планетата Земя Google Earth, специфични дигитални карти на звездното небе, световния океан, както и марсианската повърхност. Към тях можем да прибавим и услугата Street View, която позволява дигитални разходки в копия на големите градове по света, а напоследък навлиза и в музеи, университетски кампуси и др.

175 човека, а впоследствие обхватът на проекта Baseline ще бъде разширен, включвайки хиляди хора по света. От Google се надяват резултатът да бъде цялостна картина на това какво трябва да представлява здравето човешко тяло. Показателен за значението, което отдават в корпорацията на това начинание, е фактът, че за ръководител на проекта е назначен 50-годишният молекулярен биолог Ендрю Конрад, който е създател на първите евтини тестове за СПИН. Той е привлечен от ръководството на Google още през март 2013 г. и още тогава е създал своя екип от над 70 специалисти по физиология, биохимия, оптика, молекулярна биология и др. Коеято показва, че въпреки скоростното анонсиране на Baseline, всъщност начинанието е с много по-дългосрочен хоризонт. За какво е всичко това? Очаквания-

Въпреки страхотните перспективи, вече се появиха и някои критици на Baseline, напомняйки, че Google е известна с практиките за събиране на информация с рекламни цели и гобавянето на още един инструмент в ръцете на корпорацията – този път за генериране на медицинска информация – може и да не е толкова добра идея. Затова и от онлайн гиганта побързаха да се застраховат, че проектът Baseline ще бъде анонимен и данните от него няма да се споделят със застрахователни или други компании. Въпреки това, възможността вездесъщият дигитален Голям да разполага и с данните за нашите тела е най-малкото тревожна и поставя въпроса дали скоро няма да заживеем в общество, наподобяващо научнофантастичния филм „Гатака“, в който всички по-значими обществени позиции бяха запазени само за индивиди, родени с генетично усъвършенствани тела, а за останалите по закон беше отредена ролята на черноработници. Какво би станало например, ако HR отделите на компаниите се сдобият по някакъв начин с генетичната информация за кандидатстващите за работа при тях?

Освен някои от най-умните глави на планетата, в основата на проекта ще бъде нещо, с което Google вече разполага и развива от години – най-мощната информационна инфраструктура от центрове за данни и мрежи в света, която позволява бързото събиране на информация, нейната обработка и изпращане във всяка точка на планетата. Работейки успешно за обезпечаване на многобройните дигитални услуги на онлайн гиганта, тази инфраструктура ще бъде използвана и за обработка на огромни количества от медицински данни. Лидерската позиция на Google в дигиталния сегмент позволява на компанията да промени правилата на играта в редица други обществени и икономически сфери и по всичко личи, че нейното ръководство осъзнава това.

Проектът вече стартира по-рано през лятото и докато първите доброволци дават генетичен материал за изследване, в Google започна работката на нов тип преносими устройства, които ще улеснят процеса, позволявайки постоянното събиране на информация за различни показатели в потребителите, които ги носят. Остава да разберем по какъв начин медицината би могла да се промени под влиянието на най-мощната инфраструктура за обработка на данни в света и какви ще са последициите от това за обществото ни. [I](#)

та на Google са чрез биологичния проект да бъде променен изцяло начинът, по който изследователите откриват такива опасни болести като рак или сърдечен удар. И в крайна сметка медицината да се насочи в много по-голяма степен към

ПРЕВЕНЦИЯ НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА

Вместо към тяхното последващо лекуване, както е в момента. Проектът няма да е насочен към определени болести, а ще използва данните, събрани чрез разнообразни инструменти за диагностика, за откриване на специфични модели. Сред възможните последици са също намиране на по-лесни начини за хората да отслабват, да намалят нивата на холестерола си или да са неподатливи към различни заболявания. Според представители на екипа, работещ по проекта, ефектът може би ще се простира далеч отвъд заболяванията убийци и ще обхване всички аспекти на качеството на живота ни.

Golf TGI

ИКОНОМИЧЕН, НО ДИНАМИЧЕН

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

Най-новата интерпретация на Volkswagen Golf безспорно е фин автомобил, попил от наследството на митичната дългогодишна серия. Извън всякакво съмнение е, че Golf TGI притежава всички качества, които бихте очаквали от един модерен хечбек и дори повече, предлагайки широка гама от опции на двигателя и отлични характеристики.

Въпреки това от Volkswagen явно не почиват на лаврите, натрупани от своя многогодишен бестселър. Като следствие от обичайните бензинови и дизелови двигатели, както и от по-скорошния бензин-електрически хибрид и изцяло електрическите модели, сега има нов двувалентен компресиран природен газ-бензинов вариант. Става дума за модификацията TGI BlueMotion - един автомобил, работещ и на природен газ (метан), и на бензин. Това е и основната новост на представения неотдавна в Женева модел.

След дебюта на първите фабрично задвижвани на природен газ автомобили от марката в България през 2006 г. Volkswagen е реализирал към момента над 1800 метанови автомобили у нас. Сегашната вариация е насочена към пазарите с нарастващи продажби на компресирани автомобили на природен газ в Европа, и предлага на потенциалните купувачи по-нисък раз-

ход от директните съперници в сегмента.

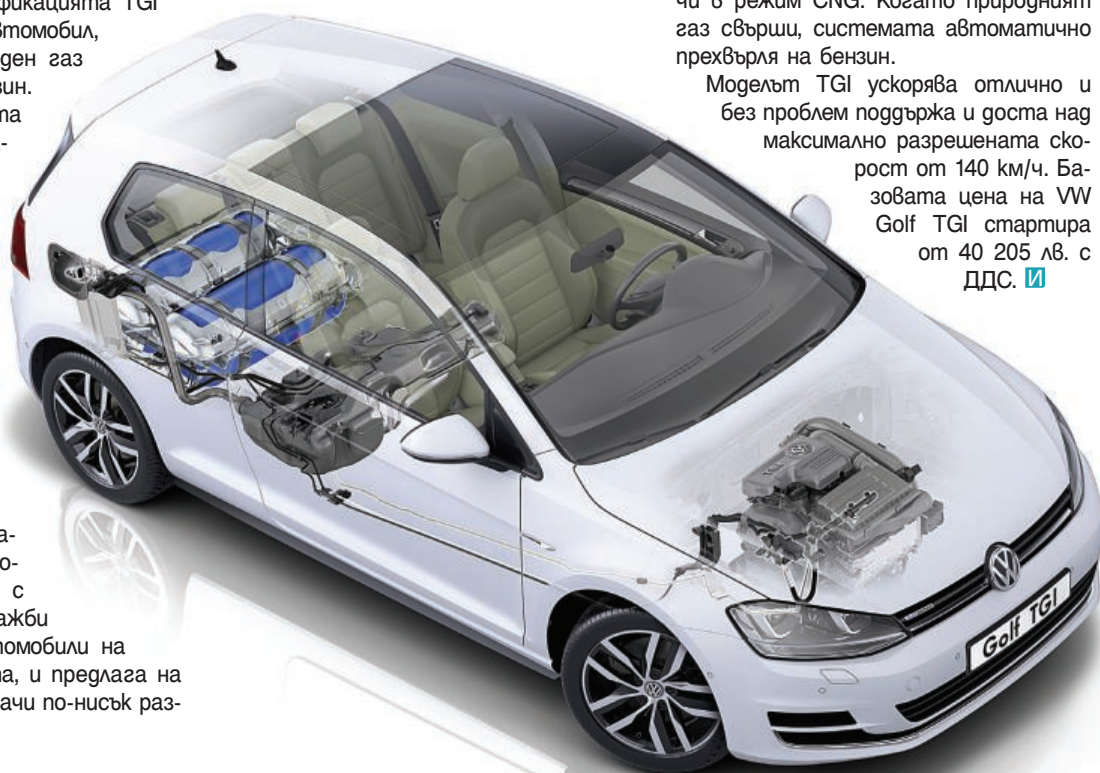
Новият Golf TGI постига комбиниран разход на природен газ от 3,5 кг на 100 км пробег, емисионен клас Евро 6, енергиен клас А+, само 94 г/км емисии на CO₂, до около 400 км пробег само с едно зареждане на природен газ и до около 950 км допълнително на бензин.

15-килограмовият съгъстен резервоар за природен газ запълва пространството, което е традиционно посветено на резервното колело и част от багажника, а 50-литровият бензинов резервоар не отнема пространство за сметка на комфорта на пътниците. Затова и Golf TGI е с 89 литра по-малък по обем от този на редовния бензинов вариант и 291 литра по-малък от дизеловия

модел. Моделът е икономичен, но не за сметка на динамиката или функционалността на автомобила. Външно версията TGI не се различава като цяло от стандартната „седмица“. Разликите между двата модела не са значителни и при интериора. Пред погледа на шофьора под оборотомера е интегриран нивомер за нивото на природен газ в бутилката, а под скоростомера е наличен аналогичен уред, отчитащ нивото на бензин в резервоара.

Новият VW Golf TGI се задвижва от 1.4-литров TSI двигател, който разполага с мощност от 110 конски сили. Налице е и стандартната шестстепенна ръчна скоростна кутия. При палене на колата двигателят стартира на бензин, а след това електрониката сама преценява кога да превключи в режим CNG. Когато природният газ свърши, системата автоматично прехвърля на бензин.

Моделът TGI ускорява отлично и без проблем поддържа и достига максимално разрешената скорост от 140 км/ч. Базовата цена на VW Golf TGI стартира от 40 205 лв. с ДДС.

*Хотел "3 Планини"
обещава спокойствие и чиста природа!*

Boutique Hotel

"3 Планини" е луксозен бутик Спа хотел, изграден в характерен алтйски архитектурен стил, съчетан с традиционни елементи. Намира се близо до Банско. Състои се от 42 апартамента от 39 m² до 65 m² с южно изложение и собствен балкон с прекрасен изглед към върховете на Пирин и Родопите. Хотелът разполага с уникален спа център, разположен на обща площ от 600 кв.м.

За резервации и допълнителна информация:

тел.: 074 792 955; 0888 805 993

e-mail: reservation@3-mountains.com

WWW.3-MOUNTAINS.COM

Елизабет Холмс –

Метод за кръвни изследвания превърна американката в най-младата жена милиардер, сама изградила състоянието си

Елизабет Холмс на публична лекция в Станфорд

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

Милиардер в сянка, която бавно излиза под прожекторите на медиите и обществото. Така описват американката Елизабет Холмс, най-младата жена, която става self-made милиардер (богатството ѝ не е наследено, а изградено лично от нея). И то с пари, предназначени за образованието ѝ в Станфорд, един от най-елитните университети в света. По-голямо впечатление обаче прави произходът на това богатство - основаната от нея компания TheraNas за кръвни изследвания, която на практика може да преобърне целия пазар на диагностика в медицината.

Забележителната история на младата американка в областта на медицината започва през есента на 2003 година, когато като едва 19-годишен второкурсник в Станфорд предлага на професора си по инженерна химия заедно да основат компания. За 33-годишната си академична кариера Чанинг Робъртсън е виждал стотици ентузиастични, които искат да започват собствен бизнес, но споделя: „Знаех, че Холмс е различна“. Успява да го убеди с патент за химическа технология,

която следи различните променливи в кръвта на пациента, с цел да се види дали съответната терапия има желан ефект и дали дозата на лекарството съответства.

Така започва изграждането на TheraNas - компания, която замества услугите, предлагани от гиганти като Laboratory Corp. of America и Quest Diagnostics в областта на кръвните тестове. Методът, създаден от Холмс, се нуждае само от капка кръв за същите тестове, които досега изискваха цели флакони от телесната течност, и то на значително по-ниска цена.

Компанията днес има над 500 служители, събрала е капитал от над 400 милиона и се оценява на 9 млрд. щатски долара - повече от пазарните стойности на всеки един от конкурентите ѝ. Инвеститорите включват Draper Fisher Jurvetson, ATA Ventures, Tako Ventures, Continental Properties Inc., Лари Елсън и изпълнителния директор на Oracle. Холмс пък притежава 50% от акциите, извеждайки нетното си състояние до около 4,5 милиарда щатски долара. С този резултат тя бе обявена за най-младата жена self made милиардер от „Форбс“, а през юни т.г. сп. „Форчън“ ѝ посвети своята корица и обмен ма-

териал.

„Това, което сме, е убеждението, че достъпът в реално време до информация за здравето е основно човешко право, това е гражданско право“, казва тя. „Искахме да създадем здравна информация, достъпна за хората навсякъде по света в момент, когато това е изключително важно. Това означава две неща: всеки да бъде в състояние да следи здравето си и да има достъп до информация, която може да даде възможност на хората да подобрят живота си“.

Холмс още разказва, че не е желала да работи над постепенна промяна в някоя досегашна технология, а да създаде изцяло нова, която има за цел да помогне на човечеството на всички нива, независимо от географското положение или етническа принадлежност, възраст или пол.

TheraNas управлява така наречената високо комплексна лаборатория, сертифицирана да работи в почти всеки щат. Предлага над 200, а в близко бъдеще и над 1000, от най-популярните кръвни тестове. Изисква между 0,1 и 1% от количеството, нужно за обикновен кръвен тест - зашеметяващ потенциал, който ще помогне не само на ин-

НОВАТОР В БИОТЕХНОЛОГИИТЕ

Среща на Холмс и екипа на Theranos с бившия държавен секретар по отбраната на САЩ Уилям Пери и заместникът му Аш Картър в офиса на компанията в Пало Алто, Калифорния

густрията, но и на често тествани пациенти от всякаква възраст, страдащи от тежки заболявания.

Друг голям плюс от новата технология са бързите резултати, които излизат в рамките на няколко часа. И най-важното - тестването на Theranos струват по-малко, стигат до 10-25% от цената на обикновените тестове. Подобни параметри помагат на застрахователи, неосигурени, данъкоплатци и могат на практика да спестят милиарди в здравеопазването.

Компанията дори обяви цените си за определени кръвни тестове на своя интернет сайт - 2 долара за определяне на кръвната група, 3 долара за нивата на холестерол и 4,5 долара за нормите на желязо в телесната течност.

„Тестът за фертилност е друга скъпа услуга, чиято цена стига до 2000 долара в САЩ. Но много жени и мъже не могат да си го позволят. Нашият панел струва едва 35 долара. Това означава, че масово хората ще имат възможността за достъп до него”, разказва Холмс.

При Theranos вземането на кръв става не чрез убождане, а чрез нагряване от елемент, подобен на нагревателите в джобовете на якетата. Чрез нагряването се стимулира

кръвният поток. Получената капка се поставя в наноконтейнер, а след като премине през анализатора, потребителят директно получава резултатите на мейла си. Това е автоматизирана, стандартизирана и изключваща човешка намеса процедура, при която грешката е сведена до приемливо ниско ниво.

„Определено се страхувам от игли. Това е и единственото нещо, което наистина ме плаши. Но стартирах тази компания, защото исках да посветя живота си на промяна на здравната ни система”, добавя Холмс.

Затова Theranos извлича минимална кръвна проба в патрон, който се зарежда в четец за анализ. Резултатите се изпращат безжично от него през защитена база данни. От компани-

ята твърдят, че резултатите се получават значително по-бързо от обичайните тридневни изследвания заради липсата на централизирано лабораторно изследване, а само от една капка кръв могат да се извършат до 30 теста.

Компанията е потайна относно своите планове и проекти, за да се запази конфиденциалността. Често дори е обвинявана, че работи в „стелт режим”. И рядко говори пред медиите. През 2007 г. Theranos заведе дело в съда в Санта Клара срещу бивш служител заради нарушаване на фирмена тайна и кражба на интелектуална собственост.

Знае се обаче, че Холмс успява да събере уникален екип в съвета на директорите на компанията. В него освен бившия държавен секретар Хенри Кисинджър са още и бивши финансови министри и министри на отбраната, а също и генерали. Във връзка с това в американската преса непрекъснато се появяват слухове за близките връзки на Theranos с военнопromишления комплекс.

През последните няколко месеца компанията преминава в активната фаза на предлагането на услугите си. Преди половин година тя сключва стратегическо партньорство с веригата „Уолгрийнс”, която разполага с повече от 8200 аптеки в САЩ. Те планират да поставят в обектите си апарати за вземане на кръв на Theranos. С тази стъпка компанията на Холмс значе-

телно ще увеличи пазарното си присъствие и ще получи сериозен тласък напред. А най-младата „самоизградил се” милиардер ще остане във фокуса на проектите. **И**

Наноконтейнерите, в които се изследва кръвта

Нерийос Нумавичюс е първият милиардер от Прибалтика

Литва се сдобри с първи милиардер

Нерийос Нумавичюс от години е недостижим по богатство в родината си, а бизнесът му е представен и в България

НИЯ ИЛИЕВА

Литва вече може да се похвали в първия си милиардер в долари. Най-богатият човек в страната Нерийос Нумавичюс засега е и единственият прибалтиец, намерил място в престижната класация на най-богатите, публикувана от сп. „Форбс”. Нумавичюс притежава чрез компанията си Vilniaus prekyba group holding (Вилняус прякиба, VP GRUPĖ) търговската верига Maxima и аптеките Euroarothesa. В групата влиза и регистрираната в Малта Relvit Ltd, която управлява търговско-развлекателните центрове „Акрополис” в балтийските и други източноевропейски страни.

Партньори в компанията са двамата му братя – Юлиус и Владас, и още шестима души извън семейството. Интересен факт е, че един от съдружниците му в компанията - Жилвинас Марцинкявичюс, е вторият най-богат човек в Литва. А брат му Владас Нумавичюс заема четвъртото място по богатство. Двама от групите акционери в компанията пък са братя на Жилвинас Марцинкявичюс - Миндаугас Марцинкявичюс и Гинтарас Мар-

цинкявичюс. Останалите трима акционери са Игнас Сташкявичюс, Ренатас Вайткявичюс и Миндаугас Багдонавичюс. Заради това, че е създадена от деветима съдружници, компанията си печели прозвището VP9. Днес обаче от тях са останали 7 акционери, като са

отпаднали Юлиус Нумавичюс и Ренатас Вайткявичюс. Но за това ще стане дума след малко.

Нерийос стартира собствен бизнес през 90-те, като започва със строителство. Регистрира и дружество за валутна търговия Eda (Ega). Твърди се, че парите за

старта на бизнеса му е изкарал в армията, където е бил стоковец на дивизията си. Друга част гоши като заем от баща му, който развъждал лисици.

Началото на днешния милиарден бизнес деветимата поставят през 1992 г., когато основават Urdzia, после преименувана на Vilniaus Prekybaks. Те закупуват инвестиционни чекове и акции на заводи по време на започналата приватизация в бившите съветски републики.

Първите милиони идват през 1998 г., когато компанията им продава един от закупените по-рано при приватизацията заводи за захар на датската компания Danisco Sugar. Тези пари им помагат да стартират своя отколешна идея, свързана с търговията с бързооборотни стоки. Деветимата искали да работят по концепцията на германската верига „Алди“ и щатската „Уолмарт“.

С годините обаче настъпили разногласия между партньорите и постепенно Нериюс започнал да изкупува дяловете на някои от тях. С увеличаването на дела си в компанията той ставал и по-богат, като през 2003 г. вече е милиардер, но в литовска валута. Местните медии оценяват богатството му на над 4 млрд. литовски лити за миналата година.

Молът на компанията в литовския град Каунас

През 2010 г. той успява да стане мажоритарен собственик в холдинга Vilniaus prekyba, като увеличава дела си в компанията от 36.9% до 73%. Това обаче довежда до разрив с брат му Юлиус, който сега живее във Флорида и съди VP Group за сума от над 150 млн. долара. Съдебната сага между двамата братя е следена внимателно от литовските медии, и разбираемо, когато подобна сага включва двама от най-богатите литовци. През м.г. вилнюският съд дори запорира имущество на VP Group на Нериюс за 30 млн. лити по искане на брат му, но впоследствие запорът бе вдигнат.

В края на декември м.г. пък компанията бе застигната от нещас-

тен инцидент – покривът на магазин на Максима в Рига падна и над 50 души загинаха.

Нумавичюс е роден на 12 май 1967 г. в град Шилале в Литва. През 2001 г. завършва медицинското си образование във Вилнюския университет като бакалавър по обществено здравеопазване. Председател е на борда на Международното бизнес училище към Вилнюския университет и е член на Литовската бизнес конфедерация – работодателска организация в Литва. През 2003 г. е удостоен с орден „За заслуги пред Литва“ Командорски кръст, а през 2004 г. получава и Орден Бяла звезда от Естония.

Бизнесът на Нериюс е представен и у нас от 2005 г. чрез „Максима България“ ЕООД, част от международната MAXIMA GRUPĒ. Към края на 2013 г. групата има 508 търговски обекта, в това число 230 магазина в Литва, 144 в Латвия, 71 в Естония, 42 в България и 21 в Полша. В компаниите на ритейлъра работят над 30 хиляди души. През 2013 г. консолидираният оборот на групата е нараснал с 5.9% и възлиза на 2,519 милиарда евро без ДДС.

У нас чрез компанията „Акрополис“ предстои да се реализира и друг проект – голям развлекателен и търговски център на мястото на старата сграда на Балканкар на „Никола Мушанов“ и „Житница“. Центърът ще е разположен в имот от 191.332 кв.м, като в него ще има 12 00 кв. м търговски площи, офиси, обекти за хранене с 2500 места, легена пързалка, кино с 10 зали и боулинг зала, пише в сайта на компанията. [И]

Търговски център на Максима в Литва

Рихард Лугнер милионерът плейбой

Рихард Лугнер на
годежното парти с
бъдещата си съпруга
номер 5 Кати Шмитц

**Със своите 146 млн.
евро 82-годишният
предприемач за първи
път е в Топ 100 на най-
богатите австрийци, но
дълго преди това е номер
1 в светските хроники**

СВЕТЛАНА ЖЕЛЕВА

Известният строителен предприемач Рихард Лугнер, наричан Хоросана, който идния месец ще навърши 82 г., често е във фокуса на новините. Напоследък все по-малко се шуми за неговата кариера и опит в сферата на строителството, за разлика от ролята му в организирането на Виенския оперен бал, участието му в различни развлекателни и риалити предавания и личния му живот. След 4 провалени брака, 3 деца, многобройни мимолетни връзки и дузина по-щадящи козметични процедури, той отново е влюбен. И това е тема номер 1 за австрийските медии. Актуалната любов е плеймейтката Кати Шмитц от Кьолн, с която имат 57 години разлика. Лугнер обяви годежа си с 24-годишната красавица на 1 август, а сватбата им е насрочена за 13 септември т.г. Строителната акула заяви публично, че иска дете от Кати.

Австрийският строителен предприемач Рихард Лугнер, роден във Виена през 1932 г., преопределя своя път, като избира да учи във Висшия технически университет, специалност „Строителство на високи сгради“. През 1962 г. той основава фирмата си, която в наши дни е позната като „Баумайстер Лугнер“. През първата година предприемачът има само двама работници и двама служители. Той се специализира в саниране на стари сгради и построяването на бензиностанции. През годините разширява дейността си в строителство на офис сгради.

За неговото добро име като предприемач допринасят строежът на джамията във Виена, обновяването на главната синегога в австрийската столица, както и гръцката православна църква. Другите му известни проекти са неговият мол Lugner City, блестящият търговски център „Щефъл“ (Steffl) - наречен е така, защото е го катедралата „Щефансдом“ във Виена, >

cacharel

Paradise Center

гр. София, бул. "Черни връх" №100, етаж 3

Молът
Lugner City

Търговският
център Steffl,
построен от
магната

а също и сградата на ОПЕК в австрийската столица.

Рихард Лугнер е деен във всички отрасли на строителството – нови сгради, саниране и ремонти, строителство и поддръжка на бензиностанции, тавански етажи, строителство на улици, вили, супермаркети, банкови филиали, болници, хотели, училища, офиси, подземни гаражи, молове.

През 1990 г. открива Lugner City, който тогава е 7-ият по големина МОЛ в Австрия.

В навечерието на отминалата Коледа Рихард Лугнер открито се обявя за това търговските центрове и вериги в цяла Австрия да работят и в неделя. Той заплащи, че ще подаде жалба в Конституционния съд, като искането му е те да работят 8 недели в годината. Лугнер се аргументира с това, че все повече хора пазаруват онлайн и фактът, че неделята е неработен ден, забавя доставките. Идеята, която не е нова, бе посрещната с одобрение и от търговски вериги, които застъпват мнението за въвеждане на между 6 и 8 работни часа в неделя.

В последните години инж. Лугнер започна да се оттегля от оперативното строителство. През 1997 г. той прехвърли управлението на компанията на двамата си синове заради политическите си амбиции, като запази изцяло собствеността си върху нея.

През 1998 г. строителният бос се кандидатира за президентските избори, спечели 9.9 % от гласовете на избирателите, което го нареди предпоследен от петимата кандидати. На следващата година, на изборите за парламент той получи с Партията на независимите едва 1 % от общия вот.

През 2009 г. Лугнер реши пак да се кандидатира на изборите за бундспрезидент, първоначално избра партията „Съюз за бъдещето на Австрия“, но после се

спря на Австрийската народна партия (ÖVP).

За първи път строителният предприемач тази година влезе в Top 100 на най-богатите австрийци. Той заема 97-о място със своите 146 млн. евро. Но пък по светски изяви е безспорен номер 1.

Връзките му са винаги нашироко отразени в пресата. Най-популярен е с ласкавите обръщения към любимите си жени - „котенце“, „сърничка“, „зайче“. Бъдещата съпруга номер 5 Катю Шмитц нарича „врабчето“. Бъдещата булка има 6-годишна дъщеря от предишен брак. Тримата живеят в луксозната къща на Лугнер, която, с квадратура 250 кв.м.

„АЗ СЪМ ЛУГНЕР, ОЛЕ, ОЛЕ“

През 2007 г. австрийската теле-

визия ATV излъчва риалити сапунката „Семейство Лугнер“, по подобие на американския сериал „Семейство Осбърн“. Малко след развода на Лугнер през 2007 г. на ATV им хрумва идеята да продуцират ново шоу, в което предприемачът да потърси публично нова съпруга и лично щастие. С победителката от предаването Бетина Кофлер, наричана „зайче“, той изкарва само 12 месеца, като се разделят по време на ваканцията в Турция през 2008 г. Към сатиричното предаване „Ние сме императори“, което се излъчва от 2007 г. насам, той няколко пъти отправя запитване да му разрешат да играе кайзера, но все му бива отказвано.

През 2010 г. Лугнер записва и песен - „Аз съм Лугнер, оле, оле“, като тя достига до 29-о място в австрийската музикална класация. Малко по-късно предприемачът е номиниран за Кастинг за Евровизия, но не попада сред най-добрите 30.

В последните години особено се шуми около появата на Рихард Лугнер на Виенския оперен бал, където той е VIP гост. Плейбойът винаги е придружаван от световна звезда, която взема в своята ложа. Традицията започва от 1991 г. насам. Сред дамите, които са го придружавали досега, са Джоан Колинс, Ивана Тръмп, Памела Андерсън, Кармен Електра, Парис Хилтън. На бала тази година Лугнер покани Ким Кардашиян.

Сега сериалът „Семейство Лугнер“ продължава в медиите с брак номер 5 – следващата звездна изява на предприемача плейбой. **И**

Милионерът с Ким Кардашиян на Виенския оперен бал тази година

Аква комплекс и италиански ресторант „Леонардо“ са атрактивните предложения за гостите на апартхотела

Морски изкушения в Лъки Банско

Ако планирате почивка, но търсите нещо ново и елегантно, където действително да си починете, задължително посетете новия Аква комплекс на Апартхотел Лъки Банско*****.

Двата басейна – за деца и възрастни, обградени от красиви шезлонги и шатри в кафяво и млечно бяло, разделени от цветарници с нежно ухаеща лавангула, дават невероятна усещане за душевна хармония и спокойствие.

Атракциите за малките палачници гаряват минути за отмора на техните родители, още повече, че децата са под непрекъснато наблюдение и контрол на сертифицирани спасители.

В цената на басейна от 10 лв. за възрастен влиза ползването на басейн, кърпа, шезлонг с чадър и минерална вода.

Цената на билета за деца над 110 см, с ползване на всички екстри, е 5 лв. за целия сезон. За по-малките, с височина под 110 см, входът е безплатен.

Всичките удобства на новия Аква комплекс се допълват от модерния италиански ресторант „Леонардо“ (www.leonardobansko.com).

Срезиземноморският стил на рес-

торанта, изпълнен в светли тонове, с удобни маси и столове, и с мамещ поглед към къпещите се в басейните, гравва посетителите.

„Леонардо“ е целогодишен ресторант, с капацитет 65 места, с уникална италианска кухня, която можете да опитате само тук.

В ресторанта за вас ще се погрижи шеф Гани Павлов, който е завършил кулинарния институт „International Academy of Italian Cuisine“ в Тоскана, Италия.

Кухнята на ресторанта не можете да опитате на друго място. Тя включва най-доброто от италианските специалитети, като стартира със завидно разнообразие от салати, минава през предястия, паста, основни ястия и пици и завършва с домашно приготвени десерти.

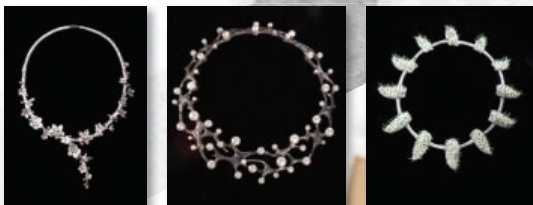
Задължително поръчайте фламбيرانата паста в пита от Пармиджано и пресните паста, приготвени в „Леонардо“, за да се убедите, че не е необходимо да ходите до Италия.

Истинско забавление и възможност да откраднете кулинарните тайни дава „шоу кукинг“, където на „живо“ пред гостите се приготвя всеки детайл от избраното ястие.

За най-малките има специално меню с напитки и ястия, съобразени със спецификата на детското хранене. Предлагат се уникални десерти, но изкушението е домашно приготвен сладолед, събрал всички цветове на дъгата.

Невероятният Аква комплекс със средиземноморски привкус можете да видите предварително на адрес: www.luckybansko.com

Накиът не е просто украшение, а дава простор за изява на идеи, смята Анжело Красини

Анжело Красини представя своята специална колекция от бижута, в които е скрил поетични послания

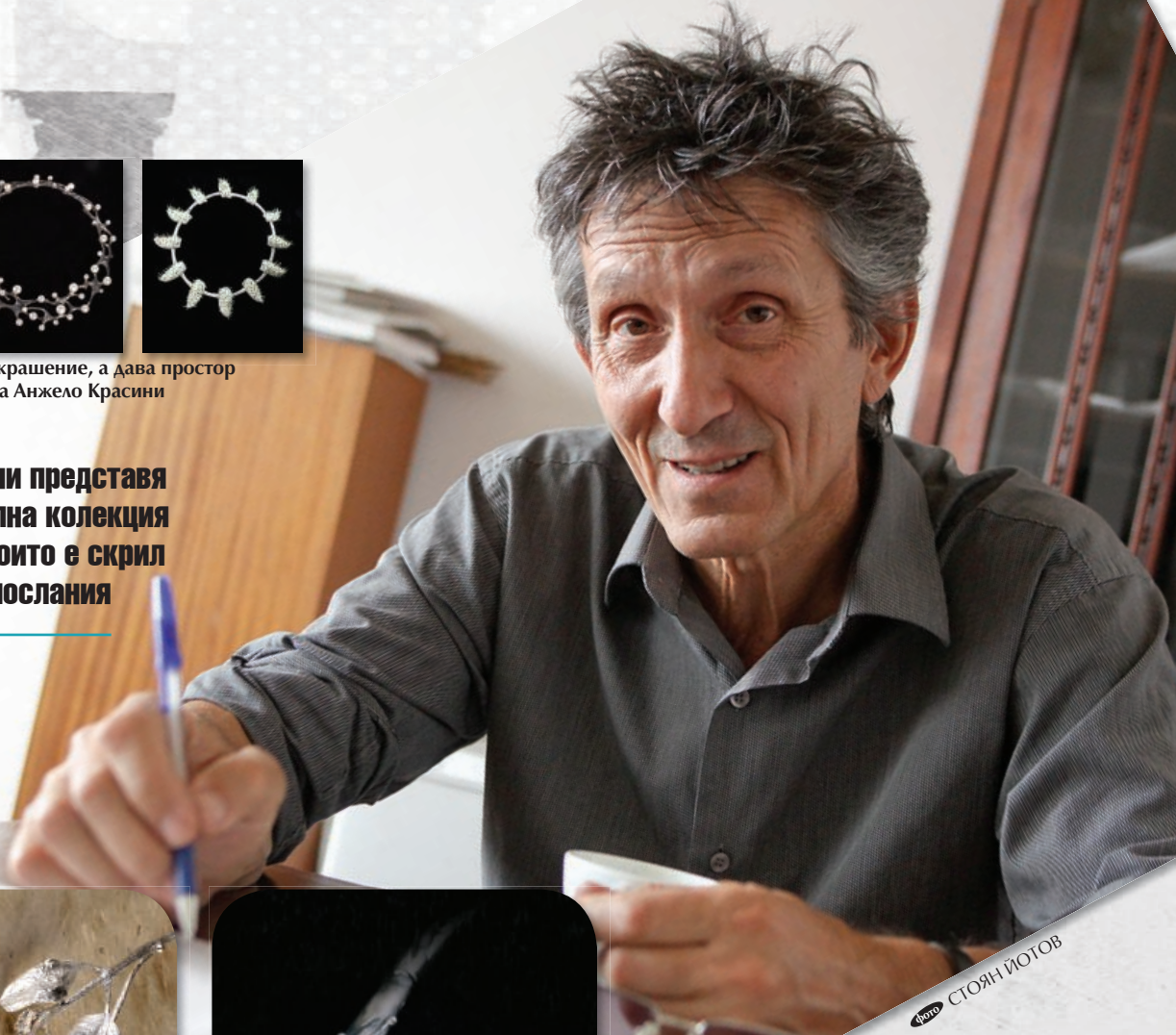

фото СТОЯН ИЛТОВ

Късчета време

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Късчета време – така Анжело Красини озаглави колекцията си от бижута с хайку. Уникалното е, че в тяхната структура е скрил свои поетични послания, които той разкри в изложба през тази пролет. Заедно с накитите показа и текстовете, закодирани във всеки от тях чрез магията на ръчния труд. Но това не е затворена страница и той продължава да обогатява колекцията с нови бижута. Затова решихме да дадем възможност за още едно „късче време“, в което това изящество да бъде показано. А и самият той уверява, че истински

Открих те!
Купих те - черна перла,
а когато ми обрзвенеши
ще съм стар
да те свеня

Като лота
ще се удивя
в мед
и с вино
и ще те удея

Все пак
да се появят цвезта
които не съм откривал

значимите неща съдържат в себе си отговора на въпроса „Защо го правя?“.

Както всяка специална колекция, така и тази има своята специална история. В разгара на изработването на бижутата по Коледа'2013 станало нещо фатално – бижутерът счупил ръката си и вече не може да работи както преди. Затова онези малки отрязъци, в които това се случвало, нарекъл „късчета време“. Драматичните обстоятелства му дали още по-силен подтик да разкаже за скрития в накитите смисъл, който е съпътствал раждането на идеята и нейното понякога много трудно изпълнение. В дните на мъчителното възстановяване болезнено осъзнал как времето е онази вечно недостигаща ни ценност, от която изпитваме най-ос-

тър дефицит, особено когато усещаме как безпрепятствено излита.

Анжело Красини работи повече от 35 години в областта на ювелирното изкуство, но не престава да се удивлява на възможностите, които то предоставя на автора за изява и на всеки друг да му се радва. „Представям си човека, който ще носи бижутата, но може би най-важното, което открих през последните години, е, че истинското възхищение е в самата природа, там където човек не се е намесил – споделя Красини. – Темата за моите накити съм намирал, докато лежа в топлите есенни треви и съзерцавам изсъхналите цветя. Понякога в зимни дни, когато часове наред подбирам най-белите от перлите, разбирам, след като снегът натрупа прозореца, че пер-

лите, които съм избрал, съвсем не са така бели.“

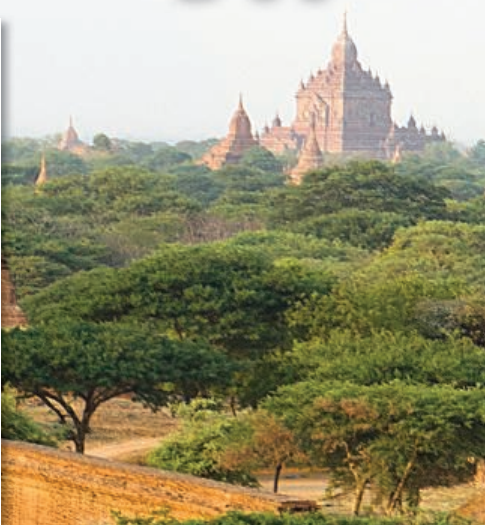
В тази колекция Анжело Красини е вложил още един смисъл - да покаже потенциала на това изкуство на своите млади колеги, художници по душа. На тях накитът може да даде простор за изява на идеи, малко по-големи от обичайното украсителство, с което сме свикнали да свързваме това изкуство. Желанието му е един ден да създаде школа, за да предаде своя богат опит. Според него шансът на българските бижутери е, ако чрез този занаят създават изкуство и не измерват уменията си само и единствено с пари. Българският майстор на накити може да е забележим с изработените от него уникали, а не с масова бижутурия, където Китай е недостижим. **И**

Мианмар – дом на Буда

НИЯ ИЛИЕВА

Мианмар (или Бирма) е една от екзотичните туристически дестинации. Страната, управлявана от военна хунта и дълги години разкъсвана от политически и партизански борби, все още е опасно място и ако прочетете официална правителствена информация, то тя ще ви посъветва да не предприемате пътуване, освен в краен случай. Най-вече в граничните с Китай, Лаос и Тайланд райони, където периодично се водят въоръжени сражения между правителствените войски и партизаните, както и в югозападната част на страната, до границата с Бангладеш - пак по същите причини. Има и райони с необозначени мини. Въпреки това обаче доста туристически агенции у нас предлагат ваканции до там, включващи столицата Янгон и големите градове, както и още природни и културни забележителности, предимно туристически места, където опасността не е така голяма. И да, определено си заслужава да се отиде! Мианмар е дом на будистката култура от хилядолетия и неслучайно е наричана Страната на храмовете. Тук могат да се видят будистки реликви, места за поклонение и природни красоти, несравними по величепие и внушителност, които се помнят за цял живот.

Списъкът на местата, които задължително трябва да видите при посещението си в Мианмар, започва от столицата и не е кратък, за радост на любителите на екзотиката и пътешествията:

Янгон

Старата столица Янгон (английското ѝ име е Рангун, б.а. – до 1948 г. страната е английска колония и е столица до 2005 г.) е мястото, докдето ще ви отведе първо самолетът до Бирма. Градът е голям, с население над 4 милиона души и безспорно е перлата на Мианмар. Заради голямата си тропическа зеленина е наричан още Градината на Изтока и може да се похвали с 15-вековна история. Приятната му атмосфера се дължи на комбинацията от ново и старо, на колониалните булеварди и спокойните езера. Градът е много оживен и на многобройните сергии по улиците може да се открие какво ли не – от храна до сувенири и пури.

Най-известната забележителност на града е световноизвестната пагода Шведгазон, наричана още Златната пагода, за която ще разкажем отделно.

Каравейк - плаващите златни птици

В Янгон има още няколко пагоди - Сюл (Sule Pagoda), Куауктавзи (Kyauktawgyi Pagoda) и Ботахтаунг пагода (Botahtaung Pagoda).

Друга уникална забележителност на града е Каравейк Хол (Karaweik Hall). Атракцията представлява огромни скулптури на митични същества, наподобяващи плаващи птици. Във вътрешността им има церемониална зала. Митичните творения Каравейк са построени през 1972 г., а преди около 20 години са позлатени. На територията им има ресторант, предлагащ различни кулинарни изкушения на гостъпни цени.

Редом го архитектура-

Центърът на Янгон

Страната, която живя десетилетия под военна диктатура и изолация, започна да се отваря за света в последните 2-3 години. Но като дестинация за туризъм отдавна е лидер, защото пази хилядолетна източна история

та в „мистичен“ стил в Янгон се издигат и множество сгради в типичен западноевропейски стил. Британските колонизатори, присъствали в града през XIX век, построяват множество красиви сгради с административни функции. Сред тях са Кметството, Висшият съд, сградата, обслужваща пристанището, бившата сграда на железниците (Mee Ya Htar building). Характерното за тези постройки са червените им фасади. Потомците на Великобритания оставят след себе си и красивата катедрала „Сейнт Мери“, както и англиканската катедрала „Света троица“.

Има още няколко места, които заслужават туристическо внимание. А те са паркът Хлавга (Hlawga Wildlife Park) и мемориалната гробница Хтауквант (Htaukkyant war cemetery). Почитателите на музеите могат да посетят музея Богиоке (Bogyoke Aung San Museum), Историческия музей, Националният музей и Музея на скъпоценните

камъни. През 2006 година военното правителство на Бирма решава да премести столицата си от Янгон в Наупигав (Naypyidaw). Все пак това не променя факта, че Янгон е най-големият град и днес продължава да изпълнява значими търговски и административни функции. Що се отнася до пазаруване, главната туристическа дестинация е търговският център Богиоке (Bogyoke Market). Там има буквално от всичко – от сувенири и традиционни творения на изкуството, до антики, гоблени, скъпоценни камъни и изящни бижута, изработени от местни занаятчии.

Кухнята на азиатския град е апетитна смесица от мианмарски, китайски и индийски блюда. Също така в азиатския град има обособени няколко ресторанта с европейска кухня. >

Пагодата Сюл

Шведагон – Златната пагода

Най-известната туристическа атракция на Янгон е световноизвестната пагода Шведагон, наричана още Златната пагода. Представлява 98-метров позлатен будистки храм с конусовидна форма (ступа). Името идва от съчетанието между „Shwe” - злато и „Dagon” - древното име на града.

Това е най-забележителната постройка в града и един от символите на страната. Според легендата е построена преди 2500 години, но е вероятно да е била конструирана някъде около VI век след Христа. Била е повреждана многократно от земетресения, най-тежко през 1768 г. Тогава целият връх на пагодата се срутва.

Относно изграждането ѝ съществуват редица легенди. Според най-популярната история двамата братя търговци - Тапхуса и Бхалика, получават от самия Гаутама Буда осем косяма от косата му, които трябвало да бъ-

дат вградени в светилище в Бирма. Когато достигнали страната, местният цар Окалала им дал благословията си да създадат храм на хълма Сингутара, където имало реликви от четирима груги Буда преди Гаутама. Светилището започва бавно да запада до XIV век, когато цар Биня У го пристроява и височината му достига 18 метра. В последвалите векове, с

добавянето на множество пристройки, височината му достига 98 метра през XVIII век. На върха на конструкцията има „чадър”, на който са закачени 1065 златни и 420 сребърни звънца, а над него има сфера от чисто злато, инкрустирана с хиляди диаманти и един смарагд от 76 карата. Основата на сградата е изградена от тухли, покрити със злато.

Мандалей

Крал Миндон, основател на града

Дворецът на Мандалей

Мандалей е вторият по големина град и стара столица на Мианмар. Намира се на 600 км северно от Янгон, по бреговете на река Иравади. Той е културен център на страната и тук има много исторически сгради, храмове и пагоди. Днес Мандалей играе роля на вход към Китай на север, като освен това има голяма културна и религиозна значимост, защото манастирите му са сред най-важните в страната и около 60% от монасите на Мианмар живеят в района на Мандалей. Една от най-популярните забележителности на града е дворецът, който бил построен по време на крал Мингон. За съжаление той бил разрушен по време на Втората световна война, но на мястото му било изградено негово

точно копие. Името на града в превод означава Грозд от скъпоценности и е увековечен в баладата на Ръдиард Киплинг „Пътят към Мандалей”. Градът е основан преди около 160 години, докато древните постройки в него са от около хиляда години.

Мандалей е основан през 1857 г. от крал Мингом, за да изпълни древно предсказание. Легендата гласяла, че Гаутама Буда, заедно със своя ученик Ананда, посетил хълма Мандалей и предрекъл, че 2400 години след неговата смърт в подножието ще бъде издигнат град, в който хората да се обучават в добродетелите на будизма.

Набожният Мингон решил, че може да постигне просветление, събдвайки предсказанието на Гаутама Буда. Така

през 1861 г. Мингон е ръкоположен за крал. Веднага след това той премества столицата, пренасяйки много от забележителностите на Амарapura в Мандалей. Тук той построява и своя кралски дворец, но скоро след това починал и така си отишла мечтата му за Златен град на будисткото учение.

Други забележителности в Мандалей са храмът Атумаши, известен още като Неповторимият манастир; Kuthodaw Paya - голям храмов комплекс, разположен в основата на югоизточното подножие на хълма Мандалей. Maha Myat Muni Paya известна просто като Махамуни пагода е едно от най-светите места за поклонение в Мандалей. Разположена е на 3 км южно от центъра на града по пътя към Амарapura.

Езерото Инле

Инле е Второто най-голямо езеро в Мианмар. То е разположено на около 900 м надморска височина и в него има плаващи острови. Красивите пейзажи, смътните очертания на планините в далечината и интересните местни хора превръщат Инле в предпочитана туристическа дестинация, където се развива и спа туризъм.

Плажът Нгапали

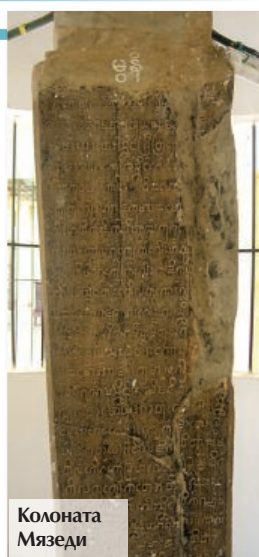
Нгапали е на половин час със самолет от Янгон и е един от най-красивите плажове в цял Мианмар. Мястото покрай Бенгалския залив е красиво и девствено, незасегнато от човешка намеса. На петнайсетина минути път с кола има и голф игрищ, а наоколо са построени госта хотели и комплекси за туристите.

Баган

Баган, или още Паган, на 670 километра северно от Янгон, е едно от най-известните свещени места в света. Градът, някогашна столица на едноименното древно кралство, е архитектурен паметник, който съхранява на едно място най-голям брой будистки храмове, пагоди и сакрални руини. Построен е между XI - XIII век от новата ера. Днес от общо 10 000 храмове са останали около 2200 и това превръща Баган в най-големия религиозен будистки комплекс в света.

Най-големият и добре запазен храм е Ананда. Построен е при управлението на крал Куанзитхар като символ на безграничната мъдрост на Буда. Централният площад е със страни с размери от 53 м и се издига терасовидно във вид на корона на височина от около 10 метра. Основата и те-

Колоната Мязеди

расите са декорирани с огромен брой плочи, изобразяващи различни сцени от ранния живот на Буда. В западното светилище има статуи с реални размери на основателя на храма, а на западната порта има следи от стъпки на Буда пред прага.

Портата Сарабха – построена през IX век, гнес от нея са останали руини на основния вход на източната стена. „Охраняват“ я брат и сестра ангели.

Храмът Thatbyinnyu (Всезнание) е най-високият в Баган – 61 метра, като камбаната му е поддържана от една от огромните каменни подпори в двора. До него има и по-малък идентичен храм, издигнат в пропорция 1 към 10 000.

Библиотеката (Pitakat Taik) съхранява древно будистки ръкописи и е построена около средата на първото хилядолетие, с издълбани в каменните

стени прозорци и мозайки по покрива, имитация на дърворезба.

В града се намира и 6-метрова статуя на Буда, издигната през 1284 г. Пагодата Бу се счита за най-старата в Баган - от III век след новата ера. Формата ѝ наподобява на крапучка. Още много пагоди, произведения на архитектурното изкуство, може да се видят тук, а не е за пропускане и археологическият музей на града. Един от експонатите тук е каменна колона с надписи Мязеди – най-старата по рода си в страната. Тя е наричана още Розетския камък от Мианмар. Надписите върху нея са на четири различни езика – пали, пю, мон и бирмански, и разказват за живота на принц Язакумар и крал Кянситха. Мязеди (чието име означава „нефритена пагода“) е ценна още, защото е станала основно средство за разчитането на древнобирманския език пю.

Най-красивата атракция на града е полетът с балон. От високо може да се насладите на невероятната красота и майсторство, вложени при направата на религиозните постройки.

Полетът с балон над Баган е незабравима гледка

Баган е най-големият религиозен будистки комплекс в света

Златната скала

Златната скала е популярното име на пагогата Куаиктиу, разположена на върха ѝ, считана за едно от най-светите места в Мианмар. Намира се в окръг Мон, в планината Raung Laung, на 200 км. на югоизток от Янгон.

Хората вярват, че ако посетят това място три пъти в рамките на една година, ще бъдат благословени с богатство и признание за тяхната доброта. Последният километър до свещеното място хората трябва да извървят боси заради специален обичай. Жени тук не се допускат.

Легенда разказва, че мистичният златен камък се крепи на кичур коса на Буда, който той дал на отшелник по време на свое пътуване. Преди смъртта си отшелникът завещал косата на Буда на краля. Монархът не искал вятърът да издуха кичура, затова наредил да извадят един огромен камък от дъното на морето, пог който да остави косата на Буда. Будистите вярват, че именно кичурът крепи камъка в необикновеното положение.

Съвети за пътуване

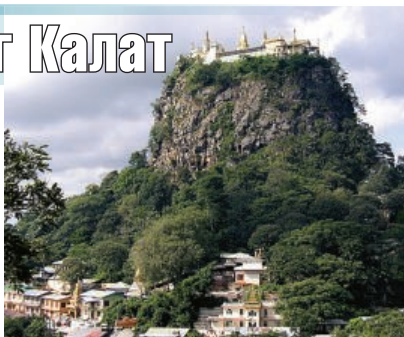
Ако не пътувате организирано, ще ви трябва виза от посолството на Мианмар в Белград (за тези, които изберат агенция, тя ще се погрижи за документите). България няма посолство в страната, за пътуващите там български граждани се грижи дипломатическата ни служба в Ханой, Виетнам. Вносът и износът на местна валута (бирмански кият) не е разрешен, но може да носите долари или евро (суми над 2000 долара се декларират както на излизане, така и на влизане). Не се препоръчват карти, а пари в брой. Доларът е предпочитаната валута и се обменя във всяка банка, като за предпочитане са нови и едри банкноти – 50 и 100 долара. Дребни обаче ще ви трябват за бакшиши, които са препоръчителни, като на екскурзоводите се счита за прието да се дадат до 20-30 долара на ден.

При изнасянето на благородни камъни, както и на златни и сребърни бижута се изисква представянето на касова бележка, доказваща закупуването им от разрешените в държавата търговски обекти. Това добавяме, защото страната е популярна с търговията на камъни и благородни метали и туристите се изкушават да си вземат бижу за сувенир – задължително пазете документите за покупка!

Забранени са снимките на военни и правителствени обекти, така че снимайте храмове и забелжителности! Не пийте течаща вода, само бутилирана! Хубаво е да си носите и плодове.

Манастирът Таунг Калат

Изображението на манастира Таунг Калат краси не една и две туристически брошури на Мианмар. Той се намира в планината Попа, която е изгаснал вулкан. До храма водят 777 стъпала, но изминаването им си заслужава заради изгледите към долината, която ще ви спре дъха, ако изкачването не е успяло.

Пещерите Пиндая

Пещерите са известна туристическа дестинация, макар и не сред най-популярните. В тях се съхраняват хиляди изображения на Буда от злато, мрамор, тиково дърво и алабастр. Изображенията на статуите са с различни размери и форма, повечето изработени през XI век. Извън пещерата има цял комплекс от съединени помежду си пагоди и храмове, които са с различна степен на разруха от времето. Това място също е свещено и доста посещавано от поклонници.

Бедността

Мианмар е богата на природни ресурси, но в същото време е една от най-слабо развитите и бедни страни в света и в документите си често международни организации я подреждат до Северна Корея. Тук 30% от населението живее под прага на бедността, а три четвърти са без електричество. Причина са дългите години на планова икономика и държавното управление след независимостта от 1948 г. По времето на британското управление страната е най-големият производител на ориз в света и сред най-богатите на петрол британски колонии. Продължителните военни режими и партизански борби обаче я поставят в ситуацията на едно от опасните и непрепоръчителни за посещение

места по света, често определяна като „политически нестабилна“ и конфликтна зона. През 1948 г., след независимостта, министър-председателят У Ну създава план да превърне Бирма в „страна на благоденствието“ чрез планова икономика в рамките на демократично управление. Развалените отношения с Великобритания

Красавиците с дълги вратове

Наричат ги жените жирафи. Заради дългите вратове. Те са от племето пагонг и до ден днешен спазват една стара и доста жестока традиция – да носят метални халки около врата си, за да го удължат. Според вярванията на племето това прави жената по-красива.

Още от петгодишна възраст ежегодно на момичетата се нанизват една след друга медните халки и това се прави, докато височината на наниза достигне 30-35 см. Поставянето започва от ключицата и стига до брадичката. Тежестта на нанизите понякога достига до 10-15 килограма. Този обичай символизира богатство, красотата и елегантността и спазването му гарантира успешна

женитба.

Няма ясна причина за произхода на този жесток ритуал, който е не само болезнен, но може да доведе и до тежки увреждания и дори да е

смъртоносен. Според една от версиите навремето това предпазвало жените от ухапванията на дивите животни, а според друга дългият врат символизирал митичен дракон.

Изследвания на учени обаче са доказали, че заради тежестта на гривните не вратът се удължава, а гръдният кош, който е под натиск, се смъквал и това създавало оптично усещане за удължена шия. Тежестта води до атрофия на вратните мускули, освен че създава и редица неудобства – дамите пият вода от бамбукова сламка, защото не могат да повдигнат врата си. Като наказание, при изневяра на жената гривните се свалят, след което дългият врат не може да държи главата и това може да доведе дори до задушаване.

Местните живеят в крайна бедност и се препитават с отглеждане на ориз

Пазар за бижута в Янгон

тания, както и състоянието на световната икономика след Втората световна война обаче осветяват тези планове. Износът на ориз се срива с 96%, а на минерали и метали — с над 2/3. След преврата през

1962 г. е въведен т.нар. „Бирмански път към социализма“, който води до национализация на всички отрасли с изключение на земеделието. През 1988 г., със свалянето на У Не Вин от власт, Мيانмар започва да изоставя неуспешно построената си социалистическа система, но контролът на правителството върху стопанската

дейност остава затегнат. Страната е потърпевша и от търговски санкции на Европейския съюз и забраната на износ на продукти за САЩ, чието „разхлабване“ започна след 2011 г. В последните години обаче има засилен интерес от чуждестранни инвеститори от много азиатски държави, както и от Русия. Те са предимно към големите находища на нефт и природен газ. Иначе Бирма е един от големите износители на ориз, като почти 100% от земеделските площи са оризища. Слави се и с износа си на скъпоценни камъни.

След 2011 г. страната започна да въвежда доста облекчения и се „отвори“ за чуждестранни инвестиции в почти всички сектори. През 2012 г. отношенията с нея възстановиха МВФ и Световната банка. Реформите на

президента Теин Шейн бяха посрещнати с ентузиазъм от международни компании от всякакъв ранг, тъй като се счита, че заради ниската си база страната предлага огромен потенциал за растеж. МВФ дори я обяви за „следващата икономическа граница“ и предриче ръст от 6-7% на икономиката. За инвестициите растежът е двуцифрен - за 2012 г. достига 4 млрд. долара. През 2013 г. Бирма издаде и първите лицензи за мобилна мрежа, а доста дълго преди това имаше забрана да се влиза там с мобилни телефони. От 2012 г. е въведено разплащане с банкови карти. Подготвя се създаването на фондова борса. Казано накратко – страната започва своето бизнес развитие от нулата след дълги години на изолация и това я нарежда сред новите инвестиционни хитове.

РЕСТОРАНТ ЕДНО ВРЕМЕ

ЕЗЕРОТО Ариана

Ние работим само с
НАТУРАЛНИ ПРОДУКТИ

За резервации и доставки по домовете:

0888 22 33 55

КМЕТ НА МЕСЕЦА

**Градоначалници влизат в битка за
„Кмет на месеца“! Десет от тях ще се
борят за титлата в две категории!
Гласувайте всеки месец**

www.kmeta.bg

America awaits you

Meet with hundreds of cultures, stories and memories of America with the airline that flies to more countries than any other.

HOLLYWOOD

turkishairlines.com | 00359 2 947 40 07

A STAR ALLIANCE MEMBER

EUROPE'S
BEST AIRLINE

TURKISH
AIRLINES

Voted Europe's Best Airline 2013 at the Skytrax Passenger Choice Awards.